

De Rotterdamse bonnetjesaffaire in het Algemeen Dagblad en RTV Rijnmond Nieuws

Fotomontage: Marcel Antonisse/ANP

Op zoek naar het beeld van Bram Peper

Een kritische discoursanalyse van de berichtgeving

Master thesis

Master: Media en Maatschappij

Erasmus Universiteit, Rotterdam

Jill Bakker

Studentnummer: 298835

Begeleider: drs. J.M. Engelbert

Tweede lezer: dr. C. Aalberts

Datum: 31 augustus 2008

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1. Doel van het onderzoek	5
1.2. Probleemstelling	7
1.3. Relevantie	8
1.3.1. <i>Maatschappelijke relevantie</i>	8
1.3.2. <i>Wetenschappelijke relevantie</i>	9
1.4. Hoofdstukkenindeling	10
2. Theoretisch kader	12
2.1. Inleiding	12
2.2. Beeldvorming	12
2.2.1. <i>Framing</i>	14
2.3. Rol van media in politieke beeldvorming	16
2.3.1. <i>Mediahypes en mediaschandalen</i>	19
2.3.2. <i>Controle op de mediamacht</i>	20
2.4. Kritische discoursanalyse: wat en waarom?	21
2.4.1. <i>Discoursanalyse</i>	21
2.4.2. <i>Kritische discoursanalyse</i>	23
2.4.3. <i>Faircloughs kritische discoursanalyse</i>	25
2.4.4. <i>Analysemodel</i>	27
2.5. Besluit	30
3. Methodologisch kader	32
3.1. Inleiding	32
3.2. Probleemstelling en deelvragen	32
3.3. Analysemodel	33
3.4. Dataverzameling	43
3.5. Onderzoekperiode	44
3.6. Besluit	46
4. Contextanalyse	47
4.1. Inleiding	47
4.2. Reconstructie	47
4.2.1. <i>September 1999</i>	47

4.2.2. <i>Oktober 1999</i>	48
4.2.3. <i>November 1999</i>	49
4.2.4. <i>December 1999</i>	49
4.2.5. <i>Januari 2000</i>	50
4.2.6. <i>Februari 2000</i>	50
4.2.7. <i>Maart 2000</i>	51
4.3. Besluit	51
5. Resultaten	52
5.1. Inleiding	52
5.2. Bespreking resultaten: Algemeen Dagblad	52
5.3. Bespreking resultaten: Rijnmond Nieuws	71
5.4. Vergelijking resultaten	81
5.4.1. <i>Mate van intertekstualiteit</i>	81
5.4.2. <i>Mate van modaliteit / evaluatie</i>	87
5.5. Besluit	92
6. Conclusie	94
6.1. Inleiding	94
6.2. Beeldvorming over Bram Peper	94
6.3. Sociale context	95
6.4. Aanbevelingen	97

I. Literatuurlijst

II. Bijlagen

1. Inleiding

“In veel gevallen staat het woord publieke opinie gelijk aan het woord pers. Dat noem je valsheid in geschrifte. Het aan- en oproepen van de publieke opinie door de pers als bondgenoot, is meestal een uitdrukking van de opgewonden concurrentie tussen persorganen. Het is goed daarvan niet in opwindning te geraken.” (Bram Peper, 1997)

Bram Peper heeft tijdens zijn burgemeesterschap in Rotterdam (1982-1998) een turbulente relatie met de media gehad. De vele affaires en conflicten waarbij hij betrokken was, deden veel stof opwaaien. Van zijn alcoholmisbruik, tot het fiasco van het feest gegeven ter gelegenheid van het 650-jarige bestaan van Rotterdam en het beroemde uit de hand gelopen interview met Ischa Meijer. Bekend als “De Zonnekoning aan de Maas” is zijn naam vaak door het slijk gehaald. Anderzijds werd Bram Peper ook gezien als visionair een voortreffelijke wetenschapper. Hij wist het imago van Rotterdam te verbeteren van stinkstad naar wereldstad. Met grote werken als de Kop van Zuid, de Erasmusbrug en de wolkenkrabbers op de Weena drukte hij een nieuwe stempel op de stad. De omgang met de publieke opinie en de media waren voor hem dan ook geen onbekende factoren gedurende zijn burgermeesterschap. Maar in 1997 kon Peper niet weten dat hij het hoogtepunt van zijn relatie met de media nog niet had bereikt, het publiek zou nog veel opgewondener raken...

Op 24 september 1999 laat op Radio Rijnmond een anonieme betrokkene zich uit over een intern onderzoek op het Rotterdamse stadhuis naar ambtenaren die jarenlang zouden hebben gefraudeerd. Het personeel zou drank en sigaretten hebben achterover gedrukt. Tegen drie verantwoordelijke ambtenaren zouden disciplinaire maatregelen zijn genomen. Maar de aantijgingen tegen Peper, dát was de echte primeur die ochtend. De toenmalige burgemeester zou privé-feesten hebben gegeven op kosten van de gemeente. Burgemeester Ivo Opstelten weerlegt de beweringen gedeeltelijk. Er is inderdaad door lager personeel gerommeld en drie afdelingshoofden zijn overgeplaatst. Berichten over fraude door ex-burgemeester Peper en zijn toenmalige echtgenote Neelie Kroes, doet hij af als geruchten. Ook andere Rotterdamse politici ondersteunen de uitspraken van Opstelten. De anonieme klokkenluider zou ‘de stadhuisgroupie’ zijn, een man die uit hobby veel op het stadhuis rondhangt. Maar het hek is van de dam. Een openbaar bestuurder die over de scheef is gegaan door gemeenschapsgeld te gebruiken om zichzelf te verrijken, dat riekt naar fraude. De media zijn er als de kippen bij. De integriteit van Peper wordt publiekelijk ter discussie gesteld, een golf van mediapublicaties is het gevolg.

Zijn verleden speelt hem parten. Al eerder waren er geruchten over onrechtmatig declaratiegedrag. Daarnaast ging het om de ‘Zonnekoning van de Maas’, iemand die buitensporig leefde, iets wat niet

strookte met de normen en waarden van de Partij van de Arbeid en wat wel strookte met het beeld van een geldbelust persoon. Wanneer de aantijgingen waar zijn, betekent dat de val van Peper. Hij zelf blijft koel, hij blijft aan zijn onschuld vasthouden.

Naar aanleiding van fraudebeschuldigingen wordt er een onderzoek gestart naar de declaraties van het College van Burgemeester en Wethouders van de stad Rotterdam in de jaren 1986-1999 door de Commissie tot Onderzoek van de Rekening (COR) uit de gemeenteraad van Rotterdam. De COR schakelt daarbij de hulp van het onderzoeksbureau KPMG in. Gedurende de periode tot aan de uitkomsten van het rapport wordt Peper herhaaldelijk aan de schandpaal genageld. Hoewel er meerdere betrokkene zijn, concentreert de pers zich op de ex-burgemeester. Een schandaal wordt nu een maal vaak aan één persoon gehangen. Tussen de onthulling en de ontknoping was het een mediaspektakel, waarin lukrake vermoedens als waar werden gepresenteerd. Maar er waren maar weinig feiten bekend en de berichten berustten vooral op anonieme bronnen en anonieme verdachtmakingen. Daarnaast hielp de mediastilte van de gemeente Rotterdam die situatie maar weinig. Er was genoeg ruimte voor de media om te speculeren zonder weerwoord, behalve dat van de beschuldigde zelf.

Op 17 maart 2000 worden de resultaten van het accountantsonderzoek gepubliceerd. Peper is 'schuldig'. Er is sprake van 'niet rechtmatige' declaraties door de oud-burgemeester van Rotterdam. De gemeente dient een claim van f 64.000 bij Peper in. Het gedrag van de media wordt door de resultaten enigszins gerechtvaardigd, Peper heeft zich inderdaad schuldig gemaakt door 'niet rechtmatig' gebruik te maken van het gemeenschapsgeld. Of niet? Binnen de affaire is sprake van een opvallende wending. Op 13 juni 2002 spreekt het College van Beroep voor het bedrijfsleven uit dat het accountantsonderzoek van KPMG een onvolledig en onjuiste rapportage heeft opgeleverd. Met name de conclusie dat uit het feit, dat Peper niet had willen meewerken aan het onderzoek, kon worden afgeleid dat het om niet rechtmatige declaraties ging, had niet mogen worden getrokken. Het commentaar van Peper: "Iedereen heeft zich overgegeven aan een stel accountants, die alleen maar wilden cashen en die met een vooropgezet doel mij wilden pakken. Ik werd neergezet als iemand die alleen maar in de gemeentekas zat te graaien."

De kwestie, die ook wel bekend staat als de bonnetjesaffaire¹, heeft veel met Peper gedaan. En de vraag die rijst: was al deze opwinding terecht? Maar in deze Master thesis wil ik geen oordeel geven over de kritische berichtgeving, over de kwaliteit van de journalistiek of in hoeverre de berichtgeving goed of fout was. In plaats daarvan is het belangrijker om te kijken naar verhouding tussen media en politiek in onze huidige samenleving en de rol die de media spelen met betrekking tot beeldvorming.

¹ Toelichting keuze voor 'bonnetjesaffaire' in: Rosenthal, U. (2001). De nieuwscascade. In Soetenhorst, B., & Zonneveld, M. *Afrekenen met Peper* (p.142-144). Amsterdam: Van Gennep.

Kennis over de rol van de media in onze maatschappij moet het publiek mediabewust maken. Middels openheid en transparantie kan het publiek meer rekening met de omstandigheden houden wanneer zij het nieuws tot zich nemen.

1.1. Doel van het onderzoek

Gedurende de Master Media en Maatschappij wordt er veel aandacht gegeven aan de betekenis van nieuws. Want wat is nieuws eigenlijk? “Nieuws is datgene dat afwijkt van het gangbare, bij het publiek nog onbekend is en door de redactie belangrijk genoeg gevonden wordt om aan het publiek bekend te worden gemaakt” (Groenhuijsen & Van Liempt, 1995:38). Nieuws presenteert dus niet de hele werkelijkheid. Het is een selectie van gebeurtenissen uit onze werkelijkheid en geeft deze weer. Nieuwsorganisaties hebben een grote invloed op welke gebeurtenissen onder de aandacht worden gebracht. Zoals in dit geval de onthullingen over mogelijk onterecht declaratiegedrag van Bram Peper tijdens zijn burgemeesterschap. Dit wordt de agendasetting-theorie genoemd (De Boer & Brennecke, 2003:211). Hierbij is niet zozeer sprake van een directe beïnvloeding van meningen, attitudes en gedragingen, het gaat om selectie. Maar in de berichtgeving gebeurt meer dan alleen het onder de aandacht brengen van bepaalde onderwerpen. Journalisten geven een eigen interpretatie aan de feiten van een gebeurtenis. Er is sprake van framing (Kitzinger in Devereux, 2007:134). Niet alle elementen krijgen evenveel aandacht en binnen het onderwerp kan de nadruk liggen op een specifieke uitleg (ibid:136). Journalisten bepalen de context, ze geven de objectieve werkelijkheid kleur door de keuzes te maken in hun onderwerpen, in de invalshoek van waaruit een gebeurtenis wordt beschreven en in de stijl van berichtgeving. De media hebben de vrijheid om, zoals in het geval van de bonnetjesaffaire, de feiten in een verschillend daglicht te plaatsen: Bram Peper schuldig of onschuldig, Bram Peper als dader of slachtoffer. Het is een constructie van de werkelijkheid. Hierdoor ontstaat er een bepaald beeld over de situatie of betrokken personen. Dit proces wordt beeldvorming genoemd. Problematisch is dat deze beelden invloed uitoefenen op de houding, waarden en behoeften van het publiek. In het geval van de bonnetjesaffaire beklagde Bram Peper zich over de media die hem neerzette als iemand die continu in de gemeentekas zat te graaien voor privé-aangelegenheden. Een beeld kan iemand maken of breken.

Bron: Huib Jans, www.mecstudio.nl

Journalisten van verschillende nieuwsorganisaties kunnen dus over dezelfde feiten beschikken, maar toch een compleet ander beeld schetsen van de situatie. Hier komt mijn rol aan het licht. Onderzoekers moeten de rol van de media onderzoeken en aan de man brengen. Het publiek moet meer kennis krijgen over mediaprocessen, ze moeten mediabewust worden. Want een hoge mate van vertrouwen in het waarheidsgehalte van nieuws blijkt niet altijd terecht.

Met mijn doel voor ogen verschoof mijn aandacht naar de wijze waarop ik de berichtgeving zou kunnen onderzoeken. Bij het onderzoek naar teksten zouden de volgende vragen centraal staan: hoe wordt een verhaal verteld en waarom gebeurt dat op deze wijze, welke andere interpretaties waren er mogelijk geweest van de gebeurtenis of persoon en wat zijn de gevolgen van het gebruik van deze interpretatie in plaats van de alternatieven? De verschillende methoden en de motivatie voor de keuze voor de kritische discoursanalyse komen in hoofdstuk twee aan bod. Ik zal kort toelichten hoe Norman Fairclough het discours benadert en waarom KDA² als methode geschikt is voor mijn onderzoek naar de berichtgeving over Bram Peper.

Het begrip discours is vergelijkbaar met het eerder genoemde begrip framing. Discours wordt eveneens gezien als een representatiesysteem. Michel Foucault definieert discours als: “a group of statements which provide a language for talking about, a way of representing the knowledge about, a particular topic at a particular historical moment” (Foucault in Hall, 1997:44). De betekenissen die we vormen komen tot stand middels taal. Taal geeft dus een blik op discours en discours geeft een blik op de manier waarop betekenissen worden geconstrueerd. Een systematische analyse van de tekst kan deze processen blootleggen. Maar KDA gaat een stap verder. Naast de tekstuele analyse wordt de sociale context ook bij het onderzoek betrokken. Fairclough veronderstelt een dialectische relatie tussen tekst en sociale context. Taal is sociaal bepaald en sociaal bepalend: “Language is an irreducible part of social life, dialectically interconnected with other elements of social life, so that social analysis and research always has to take into account language” (Fairclough, 2003:2). Daarnaast veronderstelt KDA een relatie tussen discours en macht. Dat is het kritische element van deze wetenschap. KDA gaat ervan uit dat taal bijdraagt aan (re)productie van machtsrelaties en ongelijkheid in een samenleving zonder dat de producenten (zoals journalisten) en het publiek zich daar bewust van zijn. KDA wil dit proces blootleggen en doorbreken. Om de relatie tussen tekst en sociale praktijk te leggen moet er ook aandacht zijn voor de discursieve praktijk, de manier waarop teksten worden geconsumeerd en geproduceerd. Fairclough hanteert een driedimensionaal model om het proces van discoursanalyse systematisch in beeld te brengen. Afgeleid van dit model heeft Fairclough een methode ontwikkeld om empirisch materiaal te analyseren. Het conceptuele kader en de methode van Fairclough wordt vaak beschouwd als de meest gedetailleerde en uitvoerigste benadering van KDA (Blommaert & Bulcaen, 2000:448).

² KDA = kritische discoursanalyse

De positie die door de media wordt ingenomen ten opzichte van Peper kan misleidend zijn. Journalisten geven kleur door de invalshoek die zij gebruiken (Peper als slachtoffer of als dader). Dit is een manier van macht uitoefenen op de houding van het publiek ten opzichte van Peper. De analyse van de feitelijke tekst kunnen we in een sociale context plaatsen. Nieuws over falen van politici lijkt steeds meer onder de aandacht te komen. En hoewel de journalistiek als waakhond van de democratie wordt beschouwd zou de drang naar sensatie steeds groter worden en de feitelijke berichtgeving meer op de achtergrond raken. Deze ontwikkeling zou een gunstig klimaat kunnen creëren voor de berichtgeving over politieke schandalen waarin de media een aanjagende een aanklagende of veroordelende rol kunnen spelen.

1.2. Probleemstelling

Zoals al eerder besproken kunnen journalisten van verschillende nieuwsorganisaties over dezelfde feiten beschikken, maar toch een compleet ander beeld schetsen van de situatie omdat ze een eigen interpretatie geven aan de feiten. In mijn onderzoek leek het mij interessant om twee organisaties tegenover elkaar te zetten en ze in hun berichtgeving te vergelijken. De keuze van het materiaal was snel gemaakt.

De bonnetjesaffaire werd vooral in het Algemeen Dagblad breed uitgemeten. Het dagblad staat bekend als dé grote aanstichter van anonieme verdachtmakingen in de bonnetjesaffaire. Door te koppelen met: 'Peper beticht van misbruik', werd op 28 oktober 1999 een regionale kwestie in één klap landelijk nieuws. Opvallend is dat Rijnmond ruim een maand eerder, op 24 september 1999, al met de eerste onthulling in de bonnetjesaffaire kwam. De bonnetjesaffaire stond zeer dicht bij de Rijnmond en het Algemeen Dagblad, het ging om 'hun' stad, 'hun' mensen en 'hun' burgemeester. De kijkers en lezers zijn indirect ook benadeeld als blijkt dat Bram Peper gemeenschapsgeld heeft gebruikt voor privé-feesten en diners. De zaak moet van grote waarde zijn geweest voor de regionale omroep en het dagblad met Rotterdamse roots. Ik heb als voordeel dat ik sinds twee jaar werkzaam ben bij Rijnmond. Daarnaast ben ik student aan de Erasmus universiteit van Rotterdam. Mijn master thesis is mijn laatste project. Het spreekt me aan om dit project geheel in een Rotterdams jasje te steken.

Wat betreft de tijdsafbakening richt ik mij op de periode tussen de eerste onthulling op 24 september 1999 tot aan de publicatie van de resultaten van het accountantsonderzoek en de uitspraak van de COR op 17 maart 2000. Gedurende deze periode doet de COR geen uitspraken over het feitelijke onderzoek naar het declaratiegedrag van Peper en andere bestuurders uit de periode 1986-1999. Toch zijn er voldoende anonieme onthullingen en vermoedens die het nieuws blijven doen aanzwellen. Juist deze periode is interessant om de rol van de media te onderzoeken.

In deze thesis wordt de beeldvorming van Peper gedurende de bonnetjesaffaire onderzocht in de nieuwsberichtgeving van Rijnmond Nieuws en het Algemeen Dagblad. De probleemstelling luidt daarom als volgt:

Hoe kan de beeldvorming over Bram Peper gedurende de bonnetjesaffaire in de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond worden getypeerd en is hierin een verschil waar te nemen tussen beide nieuwsorganisaties?

Om de probleemstelling te beantwoorden wordt er in deze thesis uitgegaan van de volgende onderzoeksvraag: Is er een positief, negatief of neutraal beeld van Bram Peper waar te nemen in de nieuwsberichtgeving van Rijnmond en het Algemeen Dagblad gedurende de bonnetjesaffaire? Om mijn onderzoeksvraag te beantwoorden zal mijn onderzoek opgedeeld worden in deelvragen. Deze worden in hoofdstuk drie geformuleerd en toegelicht.

1.3. Relevantie

Bij het schrijven van een Master thesis is het van belang dat ik me de vraag stel waar mijn onderzoek een bijdrage aan levert. Voor welk groter geheel staat mijn probleemstelling centraal? Wat maakt mijn onderzoek nu maatschappelijk en wetenschappelijk relevant? In eerste instantie wil ik meer aandacht voor de rol van de media bij het ontstaan van beelden over personen, met name de beeldvorming van politici staat hierbij centraal. Daarnaast wil ik een eigen methode ontwikkelen aan de hand van Norman Faircloughs KDA, om bij te dragen aan de mediabewustwording van het publiek.

1.3.1. Maatschappelijke relevantie

“Zo kunnen relatief bescheiden 'missers' tot ernstige repercussies leiden, temeer omdat de versnelling, onthulling en vergroting door de media, de wel of niet falende overheid(sdienaren) in de huiskamer brengt.” (Bram Peper, 1999)

Bram Peper verwijst hier indirect naar de macht van de media (teveel macht). Een veelbesproken en veelvuldig onderzocht onderwerp. In onze huidige samenleving wordt er veel aandacht gegeven aan de verschuivende verhouding tussen de politiek en de media. De politieke journalistiek lijkt zich sinds begin van deze eeuw snel te veranderen. De functie van de nieuwsmedia wordt gezien als controlerende macht, ze zijn de watchdog van onze samenleving en moeten het publiek meer transparantie verschaffen betreffende de politieke praktijken. Van Praag constateert dat de stijl van journalistiek is veranderd van een beschrijvende descriptieve stijl (feitelijke verslaggeving) in een interpreterende verslaggeving (2001:311). In de praktijk levert dat de journalist meer spreektijd op en krijgt de journalist een dominantere en actievere rol. De media lijken steeds meer een op zichzelf

staande macht te worden. Ook politici lijken zich steeds bewuster te worden van de macht van de media. Onderzoekers van The Amsterdam School of Communication Research hebben in oktober en november 2006 onderzoek gedaan onder leden van de Tweede Kamer en onder ‘Haagse’ politieke journalisten naar hun opvattingen over het functioneren van de media. Ik zal een aantal uitkomsten citeren:

“Tweederde van de Kamerleden is van mening dat de media te veel macht hebben en de helft denkt dat de media bepalen welke thema’s belangrijk zijn. Politici voelen zich sterk afhankelijk van de media, gezien de ruime steun voor de stelling dat politici gemaakt en gekraakt worden door de media (68 procent). Driekwart van de politici is van mening dat incidenten de politieke verslaggeving domineren en dat er te weinig aandacht besteed wordt aan de inhoud van de politiek. Journalisten willen in de ogen van de parlementariërs bovendien vooral een sensationeel verhaal brengen, waarbij ze teveel hun eigen interpretatie geven van wat er in de politiek gebeurt³.”

De verhouding tussen de politiek en de media lijkt uit balans te raken. De uiteindelijke vraag die veel onderzoekers zich stellen, is wie de media controleert en vooral hoe we de macht moeten controleren met het oog op persvrijheid. Ook buiten de wetenschap is er meer aandacht voor de nodige openheid en transparantie van de media. Zoals voormalig Midden-Oosten journalist Joris Luyendijk, die vooral bekend is van zijn bestseller *Het zijn net mensen*. De media bepalen onze kaders waaruit wij denken. Ze verschaffen ons een bepaalde interpretatie van de wereld om ons heen. Mediabewustwording is daarom een belangrijk thema. Ik hoop hieraan bij te dragen.

Het televisiejournaal van Rijnmond en het Algemeen Dagblad staan centraal, maar het geeft ook inzicht hoe andere televisiejournaals en kranten een rol kunnen spelen in beeldvorming. Het resultaat van mijn onderzoek kan inzicht geven in de wijze waarop de media omgaan met politieke affaires en schandalen.

1.3.2. Wetenschappelijke relevantie

Wat de wetenschappelijke relevantie betreft heb ik vastgesteld dat er sinds de jaren zeventig een hoop onderzoek is verricht naar beeldvorming. Het vroegste onderzoek naar de nieuwsberichtgeving is van de Emmerik-Levelt en Teulings (1967). Zij stellen dat in de media niet de problemen van de buitenlanders centraal staan, journalisten en programmakers interpreteren vanuit het perspectief van hun eigen cultuur, samenleving (Van der Kroon, 2005:6). Deze constatering is gerelateerd aan het beeld wat wij vormen over een andere etniciteit. Zeker sinds de gebeurtenissen van elf september, de moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh, is er meer aandacht voor de manier waarop de media het negatieve beeld over moslims versterken. Natuurlijk is dat niet het enige onderwerp waar

³ Onderzoek toegestuurd gekregen door The Amsterdam School of Communication Research

onderzoekers mee bezig zijn. Beeldvormingonderzoek gebeurt op allerlei gebieden: van artiesten tot politici, van gender tot identiteit. In dat opzicht is mijn onderzoek naar de beeldvorming van Bram Peper niet bijzonder. Maar zoals ook al benadrukt bij de maatschappelijke relevantie, verandert de rol van de journalist en zo ook de manier waarop de media berichten. We zien een verschuiving in de aandacht van inhoudelijk nieuws naar sensatie- en conflictnieuws. Er wordt een gunstig klimaat geschept voor het ontstaan van mediahypes en mediaschandalen.

Een mooi voorbeeld hiervan is het recente onderzoek naar de media over Mabel Wisse Smit door onder andere Peter Vasterman. Er wordt een theorie ontwikkeld over de rol van media in schandalen of affaires. Aan de hand van deze rollen is onderzocht in hoeverre de berichtgeving over de affaire Mabel Wisse Smit deze kenmerken vertoont.

Opvallend is dat bij dit soort onderzoeken, de sociale context naar de achtergrond verdwijnt. Maar de manier waarop wij beelden vormen is niet alleen een gevolg van teksten. Binnen een onderzoek moet er ook aandacht zijn voor de discursieve en sociale praktijk. De media oefenen via beeld en tekst invloed uit op de wijze waarop het publiek een beeld vormt over een persoon of een gebeurtenis. Daarnaast verandert de rol van de journalistiek en zijn we ons niet altijd bewust van de gevolgen daarvan. In dit onderzoek tracht ik beide inzichten te verenigen. Dat maakt dit onderzoek interessant en relevant.

1.4. Opbouw van de hoofdstukken

De indeling van de master thesis ziet er als volgt uit:

Hoofdstuk 1 Inleiding

In de inleiding is de aanleiding voor het onderzoek naar voren gekomen. Bram Peper beschuldigde de media ervan een verkeerd beeld van zijn persoon te hebben neergezet gedurende het onderzoek naar het declaratiegedrag van hem en andere wethouders. De berichtgeving zou iemand kunnen maken of breken en zijn imago was hierdoor ernstig aangetast. Bram Peper veronderstelt dat de media invloed uitoefenen bij het vormen van de publieke opinie. Dit proces wordt binnen de wetenschap beeldvorming genoemd. De media construeren *een* werkelijkheid niet *dé* werkelijkheid. Een eigen interpretatie van de feiten geeft kleur aan een gebeurtenis of persoon. Wanneer we deze gebeurtenis in een sociale/culturele context plaatsen blijkt dat er een verschuiving is ontstaan van inhoudelijk nieuws naar sensatie- en conflictnieuws. Er wordt een gunstig klimaat gecreëerd voor het ontstaan van mediahypes en mediaschandalen. Problematisch is dat de media niet gecontroleerd wordt en meer en meer aan macht wint. Het doel is daarom ook om het publiek mediabewuster te maken. Door de berichtgeving van twee verschillende nieuwsinstelling te analyseren wordt het proces van feiteninterpretatie blootgelegd.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

Het onderzoek naar de berichtgeving start met het theoretische kader. Het is een studie naar de wetenschappelijke literatuur binnen de thematiek van beeldvorming. Dit hoofdstuk biedt een raamwerk voor het uitvoeren van een kritische discoursanalyse. Het theoretische kader is onder te verdelen in drie delen: de theoretische aspecten van beeldvorming, de rol van de media in de politieke beeldvorming en de discoursanalyse.

Hoofdstuk 3 Methodologisch kader

Aansluitend op het theoretische kader wordt in dit deel van de thesis ingegaan op de onderzoeksmethode afgeleid van de criteria van Norman Fairclough. De deelvragen worden aan de hand van de criteria geformuleerd. Daarnaast zal duidelijk worden hoe het onderzoek wordt opgezet en hoe ik te werk ga. Ten slotte licht ik mijn datamateriaal en mijn onderzoeksperiode toe.

Hoofdstuk 4 Contextanalyse

In hoofdstuk vier staat de context centraal. De berichtgeving gedurende de bonnetjesaffaire wordt onderzocht, het is daarom van belang om de feitelijke gebeurtenissen te beschrijven.

Hoofdstuk 5 Resultaten

Na de contextanalyse kan van start worden gegaan met de kritische discoursanalyse. De deelvragen en de vier onderzoekscriteria van Norman Fairclough (context, intertekstualiteit, modaliteit, evaluatie) dienen als leidraad van de resultatenbeschrijving. In dit hoofdstuk zal ik per bericht een aantal uitspraken te doen over deze criteria. Daarnaast bespreek ik wat de consequenties hiervan zijn voor de wijze waarop Peper in beeld gebracht wordt. Bij de bespreking van de resultaten wordt er een onderscheid gemaakt tussen het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws. Ten slotte zal in dit hoofdstuk aandacht worden besteed aan de vergelijking tussen de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws. Is er daadwerkelijk sprake van dezelfde feiten, maar verschillende interpretatie?

Hoofdstuk 6 Conclusie

De belangrijkste conclusies worden samengevat en de probleemstelling wordt beantwoord.

2. Theoretisch kader

2.1. Inleiding

De mediarepresentatie vormt een essentieel element in deze thesis. Het wordt vaak beaamd dat de media bijdragen aan het beeld dat mensen vormen over de werkelijkheid. Zo ook aan de beeldvorming rondom Bram Peper tijdens de bonnetjesaffaire. Maar de media staan niet gelijk aan dé werkelijkheid, zij geven deze enkel weer door middel van *een* representatie. Het kan dus zo zijn dat de beeldvorming (zowel positief als negatief) niet op feiten berust, maar op interpretatie. Men spreekt daarom ook van een *geconstrueerde* werkelijkheid. In de communicatiewetenschappen zijn er talrijke methoden van onderzoek beschikbaar om de beeldvorming over een persoon of gebeurtenis te analyseren. Voor mij was het noodzaak om een methode te vinden waarin duidelijk wordt hoe mensen de wereld (een gebeurtenis) interpreteren, hoe deze wereld wordt weergegeven in de media en wat de gevolgen en effecten hiervan zijn. Sinds de jaren '70 proberen onderzoekers het proces van beeldvorming te beschrijven aan de hand van een analyse van een tekststructuur en de daarin toegepaste frames of discoursen. Deze methode kan een belangrijk handvat bieden bij de kritische analyse van de berichtgeving over Bram Peper.

Mijn theoretische kader is onderverdeeld in drie delen. Allereerst is er aandacht voor relevante begrippen met betrekking tot het onderwerp beeldvorming. Wat is beeldvorming? En hoe beïnvloeden de media dit proces? In het tweede deel verdiep ik mij in de rol van de media bij de politieke beeldvorming. De discussie rondom de kwaliteit van de berichtgeving en de mogelijke machtspositie die de media hebben weten te verwerven, zouden gevolgen kunnen hebben op de wijze waarop de berichtgeving tot stand komt en welk discours zij verspreiden. De wetenschap biedt een uitkomst om het publiek van de mediawerking bewust te maken. Hierop volgend wordt in het laatste deel van het theoretische kader mijn onderzoeksmethode bepaald. Het zal blijken waarom de methode van Norman Fairclough binnen de kritische discoursanalyse zo geschikt is voor mijn onderzoek naar de beeldvorming van Peper.

2.2. Beeldvorming

Een volledige objectieve representatie van de werkelijkheid bestaat niet. Toch vormen mensen vaak beelden over bepaalde gebeurtenissen zonder er bij stil te staan of dit beeld overeenkomt met de werkelijkheid. Zoals in hoofdstuk één al is aangegeven, is de nieuwsberichtgeving een constructie van de werkelijkheid. Media selecteren de onderwerpen waarmee het publiek in aanraking komt. Maar deze onderwerpen tonen niet de complete werkelijkheid. Van Dale omschrijft beeldvorming als: "Het ontstaan van voorstellingen met betrekking tot zaken, personen, feiten en dergelijke⁴." Het gaat enerzijds om de representatie, anderzijds ontstaan er opvattingen over deze voorgestelde zaken,

⁴ <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=beeldvorming>

personen en feiten. Dit is ook precies wat de media doen, ze geven *een* indruk en construeren daarmee *een* werkelijkheid.

Maar hoe komt het dat mensen de beelden als waar interpreteren en opvattingen hierover delen? Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten we beeldvorming vanuit een sociologisch perspectief benaderen. Servaes & Tonnaer omschrijven beeldvorming als: “een cultureel proces waarbij individuen en/of sociale groeperingen op basis van contacten en relaties met ‘omgevingsobjecten’, de ‘werkelijkheid’ waarbinnen deze objecten zich bevinden, interpreteren, en dit ‘beeld’ vervolgens aan de eigen ‘werkelijkheid’ toetsen” (1992:49). Zij leggen in deze definitie een verband tussen beeldvorming en cultuur. Individuen maken keuzes bij de interpretatie van hun sociale omgeving. Deze keuzes worden beïnvloed door de heersende normen en waarden. De media maken ook keuzes bij de interpretatie van een gebeurtenis die beïnvloed worden door de sociale context. Vanuit een sociologisch perspectief gaat het bij beeldvorming om de constructie van een *betekenisvolle* werkelijkheid.

Maar hoe wordt betekenis gecreëerd? De gedeelde betekenissen die binnen een cultuur ontstaan worden volgens Hall mogelijk gemaakt door taal (1997:4). Representatie door middel van taal speelt dus een belangrijke rol bij het produceren en verspreiden van betekenissen. Hall bespreekt twee representatiesystemen. In eerste instantie ontstaan er beelden over personen, zaken en feiten in ons hoofd. Hall noemt dit de *mentale representatie* (ibid:17). Hieraan relateren we betekenissen waardoor er orde in de wereld buiten ons wordt geschept. Maar deze betekenissen moeten mensen ook kunnen uiten en delen. Dan komt het tweede representatiesysteem in beeld, de *taal* (ibid:18). Door middel van taal kunnen we de wereld interpreteren en betekenis geven aan dat wat we communiceren. Volgens Hall zorgt communicatie er dus voor dat betekenissen circuleren in een samenleving en de gedeelde opvattingen houden een cultuur bij elkaar.

De theorie van Stuart Hall is vergelijkbaar met de theorie van James Carey. Ook hij veronderstelt een sociale betekenis van communicatie in een cultuur. Enerzijds hanteert Hall een gebruikelijke definitie van communicatie met zijn *transmission view*: “een model dat communicatie ziet als een proces waarbij informatie wordt verspreid in een samenleving door middel van communicatiemiddelen van zender naar ontvanger” (1988:15). Maar Carey geeft een tweede betekenis aan communicatie. Deze visie vervangt niet zozeer zijn *transmission view*, maar moet als een extra dimensie van communicatie worden gezien. In zijn *ritual view* ziet Carey communicatie als: “een middel voor de opbouw en de instandhouding van een ordelijke, betekenisvolle culturele wereld, die tevens kan dienen als controle op menselijk gedrag” (ibid:18). Gedeelde opvattingen en betekenissen vormen onze dagelijkse logica en daarmee de basis van een cultuur. Door middel van communicatie wordt dit beeld bevestigd (ibid:18). Net zoals bij Stuart Hall veronderstelt Carey dus dat er binnen een cultuur, via communicatie gedeelde opvattingen verspreid en bevestigd worden.

Taal wordt dus een instrument ter constructie van de sociale realiteit (Said in Phillips & Jorgensen, 2002:9). Deze benadering is de basis voor de constructivistische denkwijze. Volgens constructivisten geeft het taalsysteem betekenis aan de wereld om ons heen, de objectieve werkelijkheid. Deze betekenisverlening verschilt per samenleving of cultuur en is altijd onderhevig aan veranderingen.

Er is sprake van een bepaalde representatie van de werkelijkheid omdat er bij het selecteren en overbrengen van het onderwerp gebruik wordt gemaakt van frames. Framing is de wijze waarop onderwerpen worden gepresenteerd en geïnterpreteerd (Kitzinger in Devereux, 2007:134). Niet alle elementen krijgen evenveel aandacht en binnen het onderwerp kan de nadruk liggen op een specifieke interpretatie. Het is een constructie van de werkelijkheid vanuit een bepaald perspectief en hierdoor ontstaat er een bepaald denkbeeld over de situatie. Dit perspectief is onderdeel in het proces van beeldvorming.

2.2.1. Framing

Het concept framing wordt voor het eerst gebruikt door socioloog Ervin Goffman. Hij stelt dat een frame “verwijst naar een classificatiesysteem, dat de mens houvast biedt bij het duiden, waarnemen, identificeren en labelen van de verschillende gebeurtenissen die wij in ons leven doormaken” (ibid:136). Deze definitie zegt iets over de sociale interactie van de mens met de wereld om hem heen. Framing wordt gezien als een organisatieprincipe. Het is de manier waarop we de werkelijkheid organiseren. Elke representatie van de werkelijkheid voorziet in frames. Dit geldt ook voor de mediaberichtgeving. Een journalist kan niet alle kanten van een verhaal vertellen. Hij selecteert de relevante feiten, plaatst ze in een context, en belicht de gebeurtenis en de betrokken personen op een bepaalde manier (ibid:134). Mediaframes creëren bepaalde interpretaties en conclusies over een gebeurtenis. Goffman concludeert dat de manier waarop een onderwerp door de media wordt gepresenteerd, invloed heeft op de wijze waarop het publiek over dit onderwerp denkt.

Onderzoek naar framing breidt zich in de loop van de jaren '80 enorm uit. Het concept wordt op verschillende manieren toegepast binnen verschillende wetenschappen zoals de sociologie, politicologie, linguïstiek en psychologie (ibid:135). Een duidelijke afbakening van framing-onderzoek bestaat er dan nog niet. Een aanzet hiertoe geeft Robert Entman (1993). Hij signaleerde het gebrek aan eenduidigheid en deed een poging om het concept framing te verduidelijken vanuit een media- en communicatieperspectief. Volgens Entman komen frames op minimaal vier plaatsen voor binnen het communicatieproces: bij de zender, binnen de tekst, bij de ontvanger en binnen de cultuur (1993:52). De zender hanteert frames bij het opstellen van zijn bericht. Binnen de tekst ontstaan frames door het insluiten, uitsluiten of benadrukken van bepaalde aspecten van de gebeurtenis. De ontvanger gebruikt frames om de tekst te begrijpen. En cultuur voorziet in frames die mensen kunnen toepassen in de rol van zender en ontvanger. Deze frames zijn te vinden in discoursen en de manier van denken van de sociale gemeenschap (ibid:52-53). Hier zien we een verband met de eerder besproken theorieën.

Entmann stelt dat iedere cultuur een eigen scala aan frames ter beschikking heeft, waardoor er onder de leden van een samenleving ook een gedeelde *betekenisgeving* ontstaat. Entmann vertrekt net zoals Goffman vanuit het organisatieprincipe en geeft ons een blik op de manier waarop mensen de werkelijkheid organiseren. Dat brengt Entmann tot de volgende definitie van framing: “To frame is to *select* some aspects of a perceived reality and make them more *salient* in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described” (ibid:52-53). Bij het proces van framing wordt een bepaald deel van de informatie geselecteerd en benadrukt, waardoor deze specifieke interpretatie van de gebeurtenis belangrijker wordt gemaakt dan andere invalshoeken. Framing heeft dus te maken met beïnvloeding van de ontvanger middels communicatie van informatie. Volgens Entman bepaalt de manier waarop het frame de informatie presenteert, hoe de ontvanger de informatie herinnert (ibid:54). Framing heeft dus een effect op het wereldbeeld dat mensen ontwikkelen. Dit veronderstelt een bepaalde vorm van macht. Hiermee verwoordt Entmann ook de relevantie van framing-onderzoek: “Analysis of frames illuminates the precise way in which influence over a human consciousness is exerted by the transfer of information from one location to that consciousness” (ibid:52).

Het onderzoek naar frames kan op verschillende niveaus plaatsvinden. Onderzoekers kunnen de aandacht leggen op de herkomst van frames door de analyse van nieuwsproductie. Daarnaast kan framing-onderzoek ook een uitkomst zijn bij de analyse van de media-impact op het publiek. Maar in deze master thesis staat de analyse van de inhoud van de mediaberichtgeving voorop. Deze benadering is ook het populairst (Kitzinger in Devereux, 2007:139). Bij het onderzoek naar frames in teksten staan de volgende vragen centraal: hoe wordt een verhaal verteld en waarom gebeurt dat op deze wijze, welke andere interpretaties (frames) waren er mogelijk geweest van de gebeurtenis of persoon en wat zijn de gevolgen van het gebruik van dat bepaalde frame in plaats van de alternatieven (ibid:135)? Framing-onderzoek kan dus een belangrijk handvat bieden bij de kritische analyse van de berichtgeving over Bram Peper. Maar hierover later in het hoofdstuk meer.

In de volgende paragraaf eerst aandacht voor de aanleiding van deze master thesis. Bram Peper voelde zich benadeeld door het beeld dat de media van hem gaven. Hij werd neergezet als iemand die alleen maar in de gemeentekas zat te graaien. Volgens hem een overdreven en foutieve interpretatie van de situatie. Duidelijk is geworden dat door framing een bepaalde interpretatie van de feiten wordt weergegeven en dat deze kan bijdragen aan positieve of negatieve beeldvorming van een persoon of gebeurtenis. In de komende paragraaf daarom aandacht voor de rol van de media in de politieke beeldvorming.

2.3. Rol van media in politieke beeldvorming

Journalisten beschouwen zichzelf als waakhond van de democratie. De agenda van de politiek wordt blootgelegd en de macht wordt aan de kaak gesteld. Via berichtgeving is het publiek in staat om kennis te nemen van het reilen en zeilen van de politiek in Den Haag. De journalistiek is er volgens H.L. Mencken dan ook niet om de macht te sparen: “Journalism is to politician as dog is to lamp-post⁵.” Maar journalisten lijken steeds vaker hun neutrale houding te laten varen, gevaren als populisme en overdrijving dreigen. De kwaliteit van de berichtgeving is al tientallen jaren onderwerp van zowel maatschappelijke als wetenschappelijke discussies (McQuail in: Nuijten e.a, 2004:111). Problematisch is dat journalisten hun verhalen op grote schaal kunnen verspreiden. Ze hebben de mogelijkheid om het publiek te beïnvloeden. Daarom eerst kort een toelichting op de positie van de media in onze maatschappij.

Rosenthal betoogt dat de media als zevende macht moet worden toegevoegd aan de ‘machtenparade’ (Rosenthal, 2001: 295). Montesquieu scheidde ooit de drie klassieke machten in het openbaar bestuur: de wetgevende, de executieve en de controlerende macht, de Trias Politica (Hinsley in Rosenthal, 2001: 292). Maar in onze moderne samenleving voldoet deze scheiding van machten niet meer. Begin jaren zeventig introduceerde Crinice le Roy daarom de vierde macht: de ambtenaren. Hierop volgde niet veel later de toevoeging van de vijfde en zesde macht, respectievelijk de belangen- en pressiegroepen en de organisatie- en adviesbureaus (Rosenthal: 2001, 293). De media werden zelf altijd beschouwd als de controleurs van de gevestigde machten. De media waren in deze relatie lange tijd de underdog. De bestaande machten bepaalden de regels en de media konden maar weinig doen aan de mogelijkheden die de machten gebruikten om zich aan de controle te onttrekken. Bovendien hadden de machten lange tijd de beschikking over hun eigen media (ibid: 293). In Nederland waren kranten en omroepen tot de jaren zestig niet meer dan een doorgeefluik van de verzuilde elites. Maar deze situatie is veranderd. Volgens Rosenthal zijn de media zelf uitgegroeid tot een macht. De media profiteren van de *controleparadox*, de behoefte aan controle van de gevestigde machten neemt toe, maar onze grondbeginselen geven daar de ruimte niet voor (ibid: 293). De machten weten de controle te omzeilen. Het zijn de media die het *controlevacuüm* opvullen en de controle op de machten uitvoeren, zonder zelf gecontroleerd te worden (ibid: 294).

Volgens Rosenthal hebben de media dus vrij spel. Met het oog op de discussie over de kwaliteit van het media-aanbod en de hoge mate van vertrouwen dat het publiek heeft in het waarheidsgehalte van het nieuws, zou deze positie van de media een gevaar kunnen opleveren. Zeker als blijkt dat de kwaliteit van de berichtgeving achteruit gaat en de journalist in plaats van een waakhond een blaffende pitbull wordt.

Volgens Thomas Patterson (1993) zijn er sinds het midden van de jaren zeventig belangrijke veranderingen opgetreden in het functioneren van de politieke journalistiek (Patterson in Van Praag:

⁵ Citaat overgenomen uit: The Oxford Dictionary of Literary Quotations

2001, 310). De stijl van journalistiek is door deze ontwikkelingen veranderd van een beschrijvende descriptieve stijl naar een interpreterende stijl: “The interpretative style elevates the journalist's voice above that of the newsmaker. As the narrator, the journalist is always at the centre of the story. Interpretation provides the theme, and the facts illuminate it. The theme is primary, the facts are illustrative” (ibid: 311). De journalist interpreteert het nieuws dus vanuit de beweegredenen van de politicus en daarbij zoekt hij de feiten. Patterson noemt vier kenmerken van de interpreterende journalistiek (ibid: 312). Allereerst is het zwaartepunt van de berichtgeving verschoven van inhoudelijk nieuws naar *infotainment* (een samensmelting van informatie en entertainment). Er zou sprake zijn van de popularisering van het nieuws. Er is meer interesse voor het persoonlijke van de politicus, voor incidenten, spanning en sensatie en minder interesse voor feiten. Ten tweede is de journalist geïnteresseerd in strategieën en tactieken van politici en politieke partijen. Op deze wijze wordt het publiek bewust gemaakt van de aanpak en de verborgen agenda. Als derde kenmerk noemt Patterson de aandacht voor conflicten en schandalen. Ten slotte wordt door de interpreterende stijl de journalist belangrijker dan de bron van het nieuws.

Een opvallend element van de interpreterende journalistiek lijkt de aandacht voor sensatie. Sensationalisme kan worden omschreven als aandacht voor levendige informatie: emotioneel interessant, concreet en fantasieprikkelend en zintuiglijk nabij (Nisbett & Ross in Nuijten, 2004:112). Volgens veel critici zijn nieuwsorganisaties door de toenemende concurrentie gedwongen om hun berichtgeving aantrekkelijker te maken. Het voordeel van sensationalisme is dat de aandacht van kijkers wordt getrokken, die anders nooit naar het nieuws zouden kijken en nu dus wel geïnformeerd worden (McManus in: ibid:113). Het nadeel is dat een levendige inhoud vaak kan leiden tot gemankeerde informatieoverdracht (Zillmann & Brosius in: ibid:113).

De kritische kijk op de relatie tussen media en de politiek wordt vaak gerelateerd aan het begrip *mediacratie*. Dit begrip is tweeledig, het is enerzijds beschrijvend van aard: de impact van de media is groot, en anderzijds kritiserend van aard: de impact van de media is te groot of verschuift in ongewenste richting (Hendriks & Korsten: 2001, 283). Vooral politici uiten vaak de onvrede over het niveau van de politieke journalistiek. Dat bleek al uit recent onderzoek naar de opvattingen van leden van de Tweede Kamer over het functioneren van de media: de media zouden te veel macht hebben, zij zouden een grote invloed hebben op de publieke opinie en zouden politici kunnen maken of breken. Politici stellen de kwaliteit van de berichtgeving vaak ter discussie⁶:

⁶ De citaten zijn door het tijdschrift *Bestuurskunde* overgenomen uit het congresmateriaal van het Landelijk Congres der Bestuurskunde (21/22 mei 2001, Den Haag) omtrent het thema 'Openbaar Bestuur en Media'.

Johan Stekelenburg, oud-PvdA'er

“Vierhonderd mediavertegenwoordigers aan het Binnenhof maken van de politiek een mediacircus. Journalisten moeten beseffen dat zij een voedingsbodem vormen voor populisme als zij doorgaan op deze weg van verplattung, verleuking en trivialisering van de politieke verslaggeving.”

Joop Atsma, oud-journalist en Tweede-Kamerlid voor het CDA

“Negentig procent van het politieke nieuws bestaat uit one-liners. Het zijn allemaal losse quotootjes, waar verhalen omheen worden gebreid met een dramatische lading en met een selectief gebruik van woorden.”

Kees Vendrik, Tweede-Kamerlid voor GroenLinks

“Ontzag voor de feiten moet de basis zijn voor de journalistiek. Dat ontzag zie ik wegzakken. Feiten zijn ondergeschikt gemaakt aan beelden, aan indrukken, aan imago. Daarmee is een groot deel van de politieke verslaggeving buiten de werkelijkheid komen te staan.”

Jan Kleinnijenhuis heeft in Nederland de relatie tussen politiek en media onderzocht. Hij analyseerde over welke onderwerpen politici praatten en journalisten berichtten gedurende de campagnes voor de Tweede Kamerverkiezingen in 1994, 1998 en 2002. Hij concludeert dat “de invloed van de media op de politiek beperkter is dan de omgekeerde invloed, hetgeen betekent dat er in sterkere mate sprake is van benedenwaartse invloed dan van opwaartse” (2003: 183). Dit betekent niet dat de media geen invloed uitoefenen op de politiek. De media hebben een voorkeur voor conflictnieuws in plaats van inhoudelijk nieuws (ibid: 170). Vergelijkbaar met conflictnieuws is het nieuws over succes en falen. Bij beide soorten nieuws vertellen de journalisten naast de feiten ook een verhaal over de persoon die succesvol is, of zoals in het geval van Bram Peper, die faalt. Die verhalen beïnvloeden het beeld dat het publiek vormt over deze politici (Kleinnijenhuis, 2007: 17). De mening van burgers kan dus beïnvloedt worden door de wijze waarop de media over een persoon bericht.

De kritiek op de mediamacht kan zoals uit deze paragraaf is gebleken, op verschillende manieren benaderd worden. De toelichting die ik heb gegeven is slechts een fractie van alle onderzoeken en uitspraken die zijn gedaan met betrekking tot mediocratie. Maar het lijkt alsof er meer aandacht is voor sensationieuws in plaats van inhoudelijk nieuws. Een toename van conflict-georiënteerd nieuws zou een gunstig klimaat kunnen creëren voor de berichtgeving over politieke schandalen. Daarnaast worden, door de interesse in sensatie, bepaalde gebeurtenissen extreem uitvergroot en het nieuws hierover versneld. In de volgende paragraaf diep ik twee discussiepunten over de rol van de media bij politieke beeldvorming verder uit: de vertekening van een gebeurtenis en/of persoon als gevolg van mediahypes en mediaschandalen.

2.3.1. Mediahypes en mediaschandalen

Peter Vasterman heeft onderzoek gedaan naar mediahypes. Hij heeft niet alleen onderzocht hoe een mediahype verloopt, maar ook wat hun rol is bij de sociale constructie van een gebeurtenis. Vasterman hanteert de volgende definitie: “Een mediahype is een mediabrede, snel piekende nieuwsgolf die één gebeurtenis als startpunt heeft en die voor het grootste deel het gevolg is van zichzelf versterkende processen bij de nieuwsproductie (2004: 31). Een mediahype vergroot een bepaald frame en maakt dit het dominerende beeld over de gebeurtenis. De media zoeken bevestigende informatie en laten afwijkend nieuws over de gebeurtenis vaak links liggen. Op deze wijze construeren journalisten een bepaalde werkelijkheid van een gebeurtenis, die kan leiden tot eenzijdige beeldvorming bij het publiek. Het oorspronkelijke frame wordt voortdurend door de berichtgeving bevestigd. Gebeurtenissen die en uitspraken die hier niet in passen krijgen wel aandacht, maar leiden niet tot nieuwsgolven en zijn daarom niet beeldbepalend (ibid: 252).

Naast het uitvergroten van een bepaald frame, wordt de berichtgeving over een gebeurtenis ook versneld. Vasterman veronderstelt dat de nieuwsproductie een zelfreferentieel karakter heeft (ibid: 239). Dat houdt in dat de nieuwsredacties bang zijn om het nieuws te missen en daarom sterk op elkaar georiënteerd zijn. Onderwerpen worden van elkaar overgenomen, waardoor de nieuwswaardigheid stijgt. Wanneer alle media erover berichten wordt het nieuws over een gebeurtenis in stand gehouden: “Naarmate er meer media-aandacht is voor een onderwerp en meerdere media de berichten van elkaar overnemen, wordt de kans groter dat de journalist en de nieuwsconsument het gegeven voor waar aannemen, waardoor een zichzelf versterkend proces ontstaat” (Groenhart 2005). De media lijken in de ban te raken van een bepaalde gebeurtenis, de vraag is of overdrijving hierdoor onvermijdelijk is. Vasterman omschrijft het effect van een mediahype als volgt: “Volgens critici gaat het bij mediahypes om opgewonden en opgeklopte berichtgeving die niet in overeenstemming is met de werkelijkheid, maar die wel allerlei ongewenste maatschappelijke gevolgen heeft” (2004: 237). Een ongewenst gevolg dat van toepassing is op mijn onderzoek is het eenzijdige perspectief van een gebeurtenis met eenzijdige beeldvorming als gevolg.

Vasterman onderscheidt twee verschillende typen mediahype. In de eerste plaats noemt hij de extensiverende mediahype, die zorgt voor een verbreding van de berichtgeving op basis van een centrale gebeurtenis (ibid: 241). Door hun brede focus wordt het sociale probleem vergroot. Vasterman noemt voorbeelden als zinloos geweld en de georganiseerde misdaad. In de tweede plaats noemt hij de intensiverende mediahype, die inzoomt op de centrale gebeurtenis (ibid: 241). In plaats van verbreding is er sprake van intensivering. Alle aspecten worden uitgelicht waardoor de gebeurtenis tot een schandaal uitgroeit.

Een mediahype kan dus een schandaal aanwakkeren door de aanjagende rol die zij hierin spelen. Hierover later meer, eerst aandacht voor de betekenis van een mediaschandaal. Volgens Lull en Hinerman is het overtreden van de heersende moraal van belang bij het ontstaan van een schandaal:

“When private acts that disgrace or offend the idealized, dominant morality of a social community are made public and narrativized by the media, producing a range of effects from ideological and cultural retrenchment to disruption and change” (1997: 3). Dat betekent niet dat alle burgers van een samenleving in aanmerking komen voor het veroorzaken van een mediaschandaal. Dit hangt af van de verwachtingen die de burgers bij een persoon of sociale groep hebben. Politici lijken extra gevoelig te zijn voor schandalen omdat zij de burgers vertegenwoordigen en zo ook hun normen en waarden. In het geval van Bram Peper, werd hem als burgemeester het gemeenschapsgeld toevertrouwd. Door de mogelijke declaratiemisstanden kwam zijn integriteit in opspraak en werd de heersende moraal geschonden.

Bij het ontstaan van een mediaschandaal gaat het er ook om hoe de media met de eerste onthulling omgaan. Volgens Thompson hebben schandalen een grote aantrekkingskracht op media omdat een spannend verhaal gecombineerd kan worden met het vervullen van de waakhondfunctie (In: Scholten, Vasterman, Ruigrok, Takens & Prins, 2007: 29). Wanneer de eerste onthulling is gedaan en het verhaal wordt opgepakt door alle andere media kan er een brede nieuwsgolf ontstaan (mediahype). Vasterman omschrijft dit proces in relatie tot een schandaal als de *aanjagende rol* van de media (ibid:30). De nieuwswaardigheid wordt vergroot en de media brengen de zichzelf versterkende dynamiek van de nieuwsgolf op gang. De gevolgen hiervan zijn al besproken bij de mediahype. Een onthulling presenteert de feiten, maar deze worden in een bepaalde context geplaatst. Dit brengt ons bij de tweede rol van de media: de *aanklagende rol*. Volgens Vasterman dienen de journalisten het geloofwaardig te maken dat het om een ernstige zaak gaat waarbij de hoofdpersoon wel degelijk bewust was van zijn misstap (ibid:31). De media doen dit door een aanval te doen op de integriteit van de hoofdrolspeler: de media creëren een moreel beoordelingskader waarbinnen de hoofdpersoon aangeklaagd kan worden, wordt er een scherp contrast voorgesteld tussen het publieke imago van de hoofdpersoon en de onthulde feiten en worden feiten aanscherpt en ingekleurd (ibid:32-33). Wanneer het schandaal op gang komt zal door de betrokken actoren een standpunt ten opzichte van de gebeurtenis worden ingenomen. Hierin spelen de media een *veroordelende rol*. Het aantal positieve versus negatieve uitspraken verandert in nadeel van de hoofdpersoon en aantijgingen worden steeds vaker als vaststaande feiten gepresenteerd (ibid:33).

Net zoals bij een mediahype is het gevaar bij het mediaschandaal groot dat één dominante discours gaat overheersen. Alleen bij een schandaal zal dit discours met name betrekking hebben op de overschrijding van de heersende moraal door de hoofdpersoon. Vooral de informatie die binnen dit frame past wordt krijgt de aandacht. Wat kan leiden tot negatieve eenzijdige beeldvorming.

2.3.2. Controle op de mediamacht

Onderzoekers zien de macht van de media uitbreiden en de verhouding tussen politiek en media in ongewenste richting verschuiven. De kwaliteit van de nieuwsberichtgeving laat te wensen. Rosenthal pleit voor de controle op de media want het is slecht gesteld met de mediakennis van de burger (2001:

297). Er wordt maar weinig aandacht besteed aan de werking van de media. Het is daarom belangrijk om na te denken over een tegenmacht. Probleem is echter dat persvrijheid in een democratie voorop staat. Regels en codes zijn dus uitgesloten als controlemiddel. De wetenschap zou een uitkomst kunnen bieden. Via mediatransparantie wordt de kennis van de burger over de mediawerking vergroot. Verschillende methoden van onderzoek zouden uitkomst kunnen bieden, daarom in de volgende paragraaf aandacht voor het vinden van een geschikte methode om een analyse op de berichtgeving over Bram Peper uit te voeren.

2.4. Kritische discoursanalyse: wat en waarom?

Het concept framing kan een goed aanknopingspunt zijn om de mediaberichtgeving over Bram Peper gedurende de bonnetjesaffaire, kritisch te analyseren. Het biedt ons inzicht in de manier waarop de representatie van een persoon of gebeurtenis wordt vormgegeven. Zoals al eerder aangegeven bestaat er geen eenduidige methode voor framing-onderzoek. Wetenschappers zoeken vaak naar een geschikte methode binnen de ‘inhoudsanalyse’ of de ‘discoursanalyse. Daarbij richt de inhoudsanalyse zich op een kwantitatieve benadering van de tekst en de discoursanalyse richt zich op een kwalitatieve benadering van een tekst (Smith & Bell, 2007:79). Vaak wordt ook beweerd dat discoursanalyse slechts een andere benaming is voor framing-onderzoek (Kitzinger, 2007:140). In deze master thesis is gekozen voor een benadering binnen de discoursanalyse. Middels een gedetailleerde analyse van een tekst worden er meer nuances zichtbaar van de intentie van de auteur. Daarnaast is een belangrijk kenmerk van de discoursanalyse dat het onderzoek zich zowel bezighoudt met de vorm van een tekst als de sociale context, die bestaat uit de constructie, distributie en receptie (Smith & Bell, 2007:78). Door oog te hebben voor het macroniveau verzamelt de onderzoeker meer kennis over de wijze waarop een discours tot stand komt. Met een discoursanalyse kan men een betekenis ontleen aan een tekst, die verder gaat dan de oorspronkelijke intentie van de auteur (ibid:78). Ook de discoursanalyse heeft geen eenduidige onderzoeksmethode. Voordat ik me verder toespits op de methodekeuze, is er in de volgende paragraaf eerst aandacht voor de betekenis van discours.

2.4.1. Discoursanalyse

Het concept discours komt in verschillende wetenschapsgebieden naar voren, in de linguïstiek, psychologie, filosofie en sociologie. De wijze waarop de term discours gedefinieerd wordt, verschilt per wetenschapsgebied. Er bestaat geen eenduidige definitie. De enige overeenkomst tussen alle verschillende benaderingen van het begrip is de verwijzing naar Michel Foucault. Foucault bestudeerde niet de taal als representatiesysteem maar verlegde zijn aandacht op discours als representatiesysteem. De definitie die Foucault hanteert luidt als volgt: “Discourse is a group of statements which provide a language for talking about, a way of representing the knowledge about, a particular topic at a particular historical moment” (Foucault in Hall, 1997:44). Discours is een interpretatief kader waarbinnen we een bepaalde interpretatie aan een gebeurtenis geven. Deze

betekenis wordt genormaliseerd. Deze benadering van discours vertoont overeenkomsten met het begrip frames. Hafez stelt dat: “Frames are schemata of interpretation existing in all discourse, which are central and recurring formative arguments that pose limits (frames) to any public or media debate” (1995:32). Frames vormen dus gezamenlijk een bepaald discours.

Met het oog op het verdere verloop van mijn master thesis wil ik Fairclough’s benadering van een discours aanhalen. Fairclough borduurt voort op de definitie van Foucault: “Discourse is a way of constituting knowledge about a particular topic at a historical moment through language in speech and text or images and sounds, or representations in postures, movements and structures which shape or are shaped by institutions, situations and structures” (Fairclough in Waller, 2006: 2). De betekenissen die we vormen, gebeurt door middel van taal in gesproken en geschreven woord, maar ook in beelden en geluiden (tekst). De analyse van taal kan wetenschappers dus een blik geven op het aanwezige discours. Hierbij veronderstelt Fairclough een *dialectische relatie* tussen tekst en sociale context: “Language is an irreducible part of social life, dialectically interconnected with other elements of social life, so that social analysis and research always has to take into account language” (Fairclough, 2003: 2). Bij de analyse van discours gaat Fairclough ervan uit dat het taalgebruik sociaal bepaald wordt, maar ook sociaal bepalend is. Berichtgeving is dus niet alleen een representatie van gebeurtenissen, teksten, maar speelt ook een belangrijke rol in het construeren van de sociale context.

De mogelijkheid van een discours om de sociale context te beïnvloeden en andersom, is afhankelijk van ‘macht’ (Waller, 2006: 7). Foucault stelt dat kennis die door discours wordt geproduceerd, ook macht genereert omdat het een waarheidsregime kan vaststellen (Hall, 1993: 295). De subjecten van het discours worden hieraan onderworpen: “Through discourse the new rituals of power are exercised. These include the definition of what is usual, habitual and expected” (Foucault, 1971: 12).

De analyse van tekst kan ons inzicht geven in discours en de betekenis die aan een bepaalde gebeurtenis wordt verleend. Mensen handelen op bepaalde wijze door discoursen en vormen tegelijkertijd weer nieuwe discoursen. Door normalisatie van betekenis zijn mensen zich niet altijd bewust van de oorzaken en gevolgen van taalgebruik. Een discoursanalyse kan dus een belangrijk handvat bieden bij de kritische analyse van de berichtgeving over Bram Peper.

Binnen de discoursanalyse bestaat er geen eenduidige onderzoeksmethode. Zowel theoretisch, als methodologisch en analytisch is de wetenschap zeer divers (Philips & Jorgensen, 2002: 93). Er zijn verschillende benaderingen zoals de (kritische) linguïstiek, het interpretatief structuralisme, de genre-analyse, de discursieve psychologie en de narratieve analyse (Smith & Bell, 2007: 79). Dit is slechts een greep uit de verschillende mogelijkheden. Als er al een duidelijk onderscheid kan worden gemaakt, dan is dat volgens Fairclough enerzijds een methode met de nadruk op de analyse van de linguïstiek en anderzijds de methode die de nadruk legt op sociale theorievorming (Fairclough, 2003: 2). De eerste groep ziet discours als onderdeel van taal en richt zich op de manier waarop mensen betekenissen met elkaar uitwisselen. De tweede groep houdt zich niet alleen bezig met de functie van taal, maar heeft ook oog voor de sociale context die invloed uitoefent op ons taalgebruik: “The

analysis of discourse is the analysis of language in use. It can not be restricted to the description of linguistic forms independent of the purposes or functions which these forms are designed to serve in human affairs” (Brown & Yule, 1983: 1). Taal draagt een boodschap uit die niet alleen direct in relatie staat met de context van de auteur van de tekst, maar ook in relatie tot sociologische, politieke, culturele en historische factoren. Fairclough is aanhanger van een combinatie van de twee benaderingen, die het micro- en macroniveau samenbrengt (Fairclough, 2005:3). Dat bleek al eerder in deze paragraaf uit de wijze waarop Fairclough het begrip discours benadert.

In deze master thesis wil ik verder gaan dan alleen het beschrijven van de discursieve praktijk. Er moet aandacht zijn voor de invloed van machtsrelaties op discours en voor de constructieve effecten van discours op onze sociale context (Fairclough, 1992:12-13). Discours kan door middel van overtuiging en manipulatie bijdragen tot de reproductie van macht en dominantie (Van Dijk in Wetherell ed., 2001: 302). De kritische discoursanalyse onderzoekt onder andere hoe discursieve strategieën deze macht legitimeren.

2.4.2. Kritische discoursanalyse

De kritische discoursanalyse is sinds eind jaren tachtig een populaire methode geworden voor het analyseren van discoursen. Belangrijke aanhangers zijn Norman Fairclough, Ruth Wodak en Teun van Dijk. Het verschil tussen discoursanalyse en KDA ligt, zoals de naam al doet vermoeden, in de kritische benadering van discoursen. Volgens Fairclough kan men *kritisch* op twee manieren interpreteren (Fairclough in Verthé, 2005: 60). Allereerst wil men middels KDA verbanden tussen een tekst en de sociale context blootleggen. Fairclough spreekt van korte en lange termijn causale gevolgen van teksten (2003: 8). Op korte termijn brengen teksten verandering in onze kennis, onze mening, onze houding en onze normen en waarden. Op lange termijn hebben teksten ook effect op het menselijk handelen, op onze sociale relaties en op onze materiele wereld. Fairclough benadrukt dat causaal niet gelijk staat aan directe gevolgen van teksten (ibid: 8). Verschillende factoren bepalen in hoeverre een tekst effect heeft. Daarbij kan een tekst verscheidene effecten hebben op verschillende mensen. Fairclough erkent dat onze sociale praktijken en ons taalgebruik nauw verbonden zijn, maar wij ons niet altijd bewust zijn van de oorzaken en gevolgen. KDA wil bewustwording creëren over hoe discoursen machtsrelaties en ongelijkheid in stand houden of tot stand brengen. Ten tweede staat *kritisch* ook voor de intentie om verandering tot stand te brengen in de samenleving. KDA verzet zich tegen de ongelijkheid die wordt veroorzaakt en gelegitimeerd middels taal. Van Dijk stelt dat KDA niet neutraal is of kan zijn, als onderzoeker moet men een bepaalde positie innemen (Van Dijk, 2001: 307).

Net zoals de discoursanalyse is de kritische discoursanalyse evenmin af te bakenen tot één algemene onderzoeksmethode (Phillips & Jorgensen, 2002: 93). Toch zijn er een aantal aspecten die binnen alle

benaderingen een belangrijke rol spelen. Fairclough en Wodak spreken van acht grondbeginselen van de kritische discoursanalyse (Fairclough & Wodak, 1997: 271-280).

1. KDA behandelt sociale problemen

Er is niet alleen aandacht voor de functie van taal, maar ook voor de linguïstieke aspecten van sociale processen in onze samenleving. De kritische aanpak van sociale problemen moet verborgen machtsrelaties in onze huidige samenleving blootleggen. De resultaten zijn relevant voor de sociale, culturele en politieke context van een samenleving.

2. Machtsrelaties zijn discursief

Dit beginsel legt een relatie tussen macht en discours. Zowel macht in discourses als macht over discourses. KDA verklaart hoe machtsrelaties tot stand komen door middel van discours: "CDA is concerned with analysing opaque as well as transparent structural relationships of dominance, discrimination, power and control as manifested in language (Wodak & Meyer, 2001: 2).

3. Discours construeert de samenleving en cultuur

Er bestaat een wisselwerking tussen discourses en de samenleving. De samenleving bepaalt in bepaalde mate de inhoud van een tekst. Maar belangrijker nog, middels taal wordt er bijgedragen aan de (re)productie van de sociale praktijk. Waaronder ook de machtsrelaties.

4. Discours brengt ideologieën voort

Ideologieën ontstaan voor een groot deel uit discourses. Dit heeft een negatieve bijklank, maar dat hoeft niet zo te zijn. Fairclough benadert ideologie als *common-sense assumptions* (Fairclough, 2001: 2). Het zijn ideeën die diep geworteld zitten in onze maatschappij en die als alledaags worden aangenomen.

5. Discours is historie

Discours wordt gezien als een historisch verschijnsel. Discourses moeten daarom altijd in relatie worden gebracht met de context.

6. De relatie tussen tekst en sociale praktijk

KDA legt verbanden tussen de sociale praktijk enerzijds en teksten anderzijds. Taal (in de vorm van discours) wordt gezien als onderdeel van ons sociale leven. Er is sprake van een dialectische relatie, taal beïnvloedt de sociale praktijk en de sociale praktijk beïnvloedt taal.

7. KDA is interpretatief en verklarend

KDA gaat verder dan alleen de analyse van de tekst (de interpretatie van de tekst). Het wil ook verklaren welke intenties de auteur met de tekst heeft.

8. Discours is sociale actie

KDA wil (verborgen) machtsrelaties in de samenleving blootleggen met als doel om verandering teweeg te brengen.

Bij het uitvoeren van een kritische discoursanalyse richt men zich vaak in eerste instantie op de manier waarop een tekst is opgebouwd. De volgende stap zou kunnen zijn om de tekst in relatie tot andere teksten te onderzoeken. Daarnaast wordt er gekeken naar de relatie tussen tekst en de sociale context. Het conceptuele kader en de methode van Norman Fairclough wordt vaak beschouwd als de meest gedetailleerde en uitvoerigste benadering van KDA (Blommaert & Bulcaen, 2000: 448).

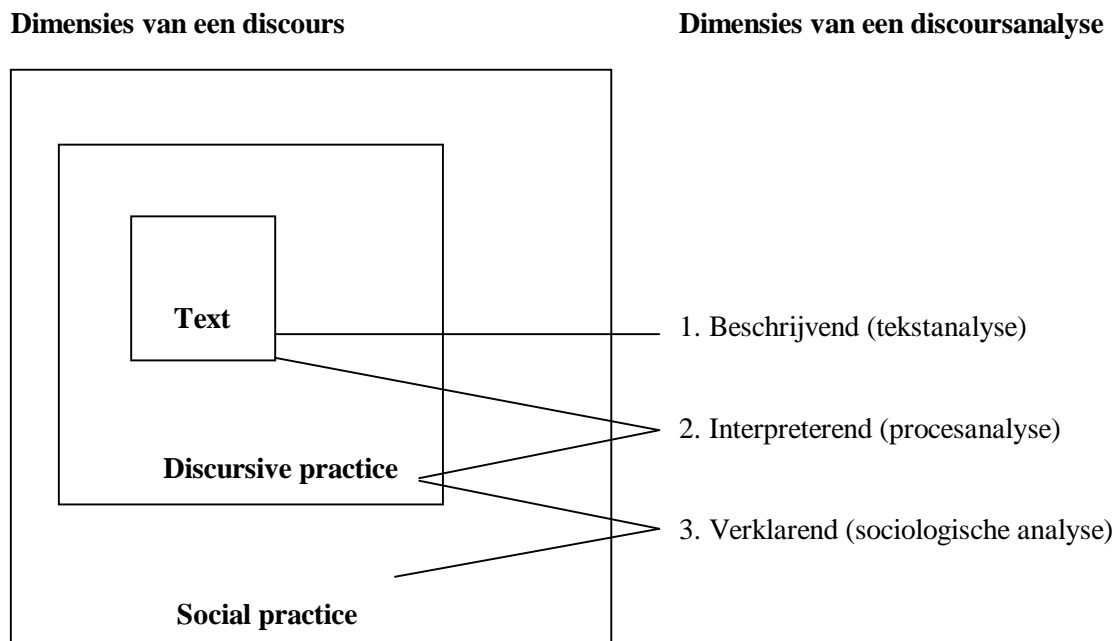
2.4.3. Faircloughs kritische discoursanalyse

Om het proces van discoursanalyse systematisch in beeld te brengen, hanteert Fairclough een driedimensionaal model (1995a: 98). Het model wordt gezien als een cirkelvormig proces waarbinnen de drie dimensies van een discours elkaar wederzijds beïnvloeden. De tekst is onderdeel van een discursieve en een sociale praktijk. Hierop volgend wordt de discursieve praktijk als onderdeel beschouwd van de sociale praktijk. Door de discursieve praktijk bepalen teksten de sociale praktijk en worden teksten sociaal bepaald (Phillips & Jorgensen, 2002: 69). Het is vanwege deze wederzijdse beïnvloeding dat Fairclough naast een gedetailleerde analyse van teksten ook belang hecht aan het onderzoek naar de andere twee niveaus in het proces van een discours: “It is an approach to deconstructing society which aims to critically investigate possible social inequality as it is expressed, constituted, legitimized, and sonon, by language use or in discourse” (Weiss & Wodak, 2002: 15).

1. Analyse van een tekst
2. Analyse van de discursieve praktijk
3. Analyse van de sociale praktijk

In onderstaand figuur wordt het cirkelvormig proces van het discoursmodel duidelijk gemaakt:

Figuur 2.1. Norman Faircloughs driedimensionaal discoursmodel

Bron: Fairclough, N. Media Discourse. Londen, Edward Arnold, 1995a, p.98.

eerste Dimensie Discourse-as-a-text

De eerste dimensie gaat uit van de feitelijke tekst en wordt gezien als de kern van het discoursmodel van Fairclough. De analyse van teksten is de traditionele vorm van de linguïstische analyse. Op microniveau is er aandacht voor grammatica, samenhang, woordkeuze en op macroniveau is er aandacht voor de tekststructuur (Fairclough, 1992: 75). Het doel is om het gebruik van verschillende manieren van taalgebruik die een gebeurtenis representeren, bloot te leggen. Het gaat om de representatie van actoren, de relatie tussen actoren en de identificatie van actoren (Fairclough, 1995: 58). Daarnaast moet het publiek bewust worden van de overtuigende kracht van taal. Norman Faircloughs methode van tekstanalyse is gebaseerd op Halliday's methode van *systematical functional linguistics* (Fairclough, 1989: 110-111).

2^e Dimensie Discours-as-discursive-practice

Bij de tweede dimensie wordt niet gekeken naar de feitelijke tekst, maar naar het proces wat een discours doorloopt. Het is een microsociologische benadering van mensen die handelen volgens bepaalde processen en procedures. Er wordt onderzocht hoe een tekst wordt geproduceerd, verspreid, geconsumeerd en geïnterpreteerd (Fairclough in Blommaert & Bulcaen, 2000: 449). Dit kan door middel van het analyseren van de intertekstualiteit in een tekst. Er wordt gekeken naar welke discoursen in een tekst verwerkt zijn en hun relatie met andere discoursen en teksten. Daarnaast wordt onderzocht welke typen discoursen aan de orde komen binnen het discours. Fairclough introduceert hierbij het concept 'order of discours' (Fairclough, 1995: 5)

3e Dimensie Discours-as-social-practice

De sociale praktijk is een samenspel van een aantal sociale elementen die met een bepaald gebied van de samenleving in verbinding staan (ibid: 25). Fairclough noemt als voorbeeld de sociale praktijk van het onderwijzen. Kenmerkend is dat zowel discoursen als andere sociale elementen deel uitmaken van een sociale praktijk (zoals personen, de materiële wereld). De sociale praktijk is begrenst door normen en waarden, cultuur, verwachtingspatronen. Dit raamwerk beïnvloedt ons taalgebruik. De derde dimensie benadert sociale praktijken op een macrosociologische wijze. Factoren, als economie, politiek, cultuur, normen en waarden zijn van invloed op de sociale praktijk en op de constructie en productie van teksten. Fairclough zoekt naar een verklaring voor de wijze waarop sociale structuren vorm geven aan discoursen en hoe hiermee de sociale praktijk in stand wordt gehouden of juist wordt veranderd. In deze dimensie staat de relatie tussen discours en macht centraal. Het is vanuit deze dimensie dat Fairclough aanstuurt op verandering.

2.4.4. Analysemodel

Afgeleid van het driedimensionale model heeft Fairclough een methode ontwikkeld om empirisch materiaal te analyseren. Fairclough geeft aan dat een onderzoeker een eigen keuze moet maken in het gebruik van het onderzoeksschema. Verschillende concepten kunnen gecombineerd worden, niet alle concepten hoeven even relevant te zijn voor een onderzoek (Fairclough, 2003: 13) Daarnaast moet er rekening worden gehouden met de grootte van de data en de hoeveelheid tijd die er tot beschikking is. Fairclough stelde de volgende checklist op van twaalf criteria die van belang kunnen zijn bij het uitvoeren van een onderzoek naar discours (ibid: 192-194):

1. Sociale gebeurtenissen *
2. Genre
3. Verschil
4. Intertekstualiteit *
5. Assumpties
6. Semantische of grammaticale relaties tussen zinnen en bijzinnen
7. Type uitwisseling, spraakfuncties en grammaticale ondertoon
8. Discours
9. Representatie van sociale gebeurtenissen
10. Stijlen
11. Modaliteit *
12. Evaluatie *

Fairclough geeft aan dat het hebben van een voorkeur voor één van de dimensies niet uitgesloten is, maar het blijft wel van belang om een brede oriëntatie aan te houden door alle dimensies te betrekken in het onderzoek (Smith & Bell, 2007: 88). Hoewel de tijd ontbreekt om alle criteria van Fairclough toe te passen, heb ik daarom toch gepoogd om de verschillende dimensies van het discours in de analyse te betrekken. Ik meen dit te bereiken door onderzoek te doen naar de sociale gebeurtenissen (context), intertekstualiteit, modaliteit en evaluatie.

Voordat dit hoofdstuk wordt afgesloten licht ik nog toe welk belang Fairclough hecht aan deze vier criteria en waarom het zo belangrijk is om nu juist deze vier dingen te onderzoeken als we iets willen weten over beeldvorming omtrent Peper. In hoofdstuk drie zal worden uitgewerkt hoe ik deze vier categorieën ga operationaliseren.

De eerste twee criteria bestuderen de externe relaties van een tekst.

Sociale gebeurtenissen

De analyse van de externe relaties van een tekst is de analyse van de relatie met andere elementen van sociale gebeurtenissen, of abstracter met sociale praktijken en sociale structuren (Fairclough, 2003: 36). De sociale gebeurtenis staat voor alles wat er gebeurt in onze sociale werkelijkheid. Dus een college is evengoed een gebeurtenis als een krantenartikel of televisiejournaal. Teksten bestaan niet los van de rest van de sociale wereld. Teksten zijn ingebed in een sociale praktijk en binnen de sociale praktijk zijn verschillende gebeurtenissen mogelijk met verschillende sociale actoren, met als gevolg verschillende teksten (ibid: 23-24). Tussen teksten en de sociale praktijk vindt een wisselwerking plaats. Het is daarom van belang om de tekst in een sociale context te plaatsen. Dit criterium kan worden beschouwd als onderdeel van de derde dimensie, discours-as-social-practice.

Waarom is het zo belangrijk om deze categorie te onderzoeken als we iets willen weten over beeldvorming van Bram Peper?

De nieuwsberichten die ik analyseer zijn onderdeel van een reeks sociale gebeurtenissen. Deze gebeurtenissen hebben een aanleiding gegeven voor het produceren van de tekst en de tekst geeft op zijn beurt weer aanleiding voor andere teksten of sociale gebeurtenissen. De gebeurtenissen zijn ingebed in een sociale praktijk die beïnvloedt wordt door sociale structuren. Al eerder is gekeken naar de rol die de media spelen bij politieke beeldvorming. Vooral de kwaliteit van de berichtgeving en de hang naar sensationeel nieuws zijn punt van kritiek. Er wordt een bepaald klimaat gecreëerd waarin mediahypes en mediaschandalen goed gedijen. Door naast het benoemen van deze ontwikkelingen ook een overzicht te geven van de feitelijke gebeurtenissen met betrekking op de bonnetjesaffaire, kan ons onderzoek in een sociale context worden geplaatst. Dat schept een bredere oriëntatie bij het beantwoorden van de probleemstelling.

Intertekstualiteit

De analyse van intertekstualiteit is zowel onderdeel van de eerste als de tweede dimensie van Fairclough's discoursmodel. Volgens Fairclough is intertekstualiteit: "The presence of actual elements of the texts within a text" (2003: 39). Bij intertekstualiteit gaat het om de manier waarop andere stemmen dan die van de auteur zichtbaar worden. Dit gebeurt in teksten door middel van quotatie. Fairclough benadrukt dat ook op minder opzichtige manieren elementen uit andere teksten teruggevonden kunnen worden in een tekst zoals door middel van het samenvatten van wat er gezegd is. Het verschil tussen beide vormen kan worden omschreven als *direct speech* en *indirect speech* (ibid: 49). Naast direct en indirect speech is het ook mogelijk om elementen van andere teksten in te voegen zonder hier naar te verwijzen. Op dit laatste punt linkt Fairclough intertekstualiteit met assumpties: "Assumptions connect one text to other texts, but they are not geberally attributed or attributable to other texts"(ibid: 40). De auteur doet een uitspraak die ergens vandaan lijkt te komen, maar de auteur benoemt de herkomst ervan niet. In elke tekst komen elementen van andere teksten naar voren. De mate van intertekstualiteit is verbonden met de mate van verschil. Door verschillende stemmen op te nemen in een tekst is er sprake van meer aandacht voor verschil. Gebeurt dit niet en is er weinig dialoog terug te vinden in de tekst, dan kan taal "authoritative or absoltte" zijn (Holquist in Fairclough, 2003: 42). Door het verschil te analyseren wordt duidelijk op welke manier een tekst tegenover andere mogelijke interpretaties van de gebeurtenis staat.

Waarom is het zo belangrijk om deze categorie te onderzoeken als we iets willen weten over beeldvorming van Bram Peper?

Hoewel in nieuwsberichtgeving met name de verschaffing van feiten centraal staat, spelen meningen vaak ook grote rol. Het mediagenre transformeert andere sociale praktijken en plaatst deze in een nieuwe context (recontextualize). Van belang is dat journalisten de verscheidene meningen in beeld brengt om de zaak zo objectief mogelijk te verslaan. Door de intertekstualiteit en dus de mate van verschil te analyseren kan onderzocht worden in hoeverre dit gebeurt. Is er oog voor verschil of is er sprake van een dominant discours? En zo ja, welk dominant discours? Wat zijn de consequenties hiervan op het beeld dat er over Bram Peper wordt gerepresenteerd. Daarnaast is het interessant om gedurende het verloop van de bonnetjesaffaire er een ontwikkeling zichtbaar is in de mate van verschil.

Modaliteit

Het concept modaliteit slaat op de verhouding waarin, naar het oordeel van de spreker, de inhoud van een zin staat tot de werkelijkheid (Fairclough, 2003: 165). Bij de analyse van modaliteit gaat het om de vraag waartoe mensen zich verbinden wanneer ze iets zeggen of schrijven. Het is niet alleen belangrijk te weten waartoe ze zich verbinden wat betreft waarheid of noodzakelijkheid is, maar ook hoe sterk ze zich daartoe verbinden.

Hodge and Kress definiëren modaliteit als: “The stance speakers or writers take towards representations, their degree of affinity with them” (ibid: 165-166). Er wordt een relatie veronderstelt tussen de auteur en representatie. De relatie is de mate waarin de auteur iets over waarheden of noodzakelijkheden spreekt.

Waarom is het zo belangrijk om deze categorie te onderzoeken als we iets willen weten over beeldvorming van Bram Peper?

De auteur kan middels intertekstualiteit de mate van verschil verhogen. Door veel verschillende stemmen op te nemen wordt een dominant discours onderdrukt en het vermindert de kans op de representatie van een eenzijdig beeld. Maar de auteur kan ook middels zijn eigen ‘stem’ een bijdrage leveren aan de mate van verschil. Een oordeel van de auteur over wat waar of noodzakelijk is, werpt een bepaald licht op de situatie. Zo kan het zijn dat er weinig aandacht is voor verschillende stemmen, maar dat de auteur middels statements of eisen een andere wending aan het overheersende frame kan geven. Maar hij kan het dominante discours ook versterken door dezelfde interpretatie te geven van de situatie als de andere stemmen in de tekst.

Evaluatie

Het concept evaluatie is vergelijkbaar met de mate van modaliteit van een auteur. Maar in plaats van uitspraken over wat waar of noodzakelijk is, concentreert deze analyse zich op de waarden en waarderingen waaraan de auteur zich verbindt. De auteur kan zich direct uitspreken over wat wenselijk is, maar Fairclough benadrukt dat in teksten ook op onopvallende wijze evaluatieve uitspraken gedaan kunnen worden (ibid: 176). Dit heeft te maken met het discours in een tekst. Als blijkt dat er in de tekst bepaalde interpretatie van de situatie overheerst, kunnen woorden daardoor beladen zijn.

Net zoals bij de mate van modaliteit, kunnen we aan de hand van evaluatie een eigen oordeel vellen in de mate waarin de auteur bijdraagt aan een dominant discours of juist de verschillende interpretaties stimuleert.

2.5. Besluit

In het eerste deel van het theoretische kader is de aandacht uitgegaan naar de relevante begrippen met betrekking tot het onderwerp beeldvorming. Wat houdt beeldvorming in en hoe beïnvloeden de media dit proces? Kennis over een bepaald onderwerp (de voorstelling die ontstaat) op een bepaald moment in onze geschiedenis wordt gevormd door middel van taal in gesproken en geschreven woord, maar ook in beelden en geluiden. Om taal te organiseren bieden frames een houvast in onze samenleving het is een manier waarop mensen de werkelijkheid organiseren. Problematisch is alleen dat bij het proces van framing een bepaald deel van de informatie geselecteerd en benadrukt wordt, waardoor deze specifieke interpretatie van de gebeurtenis belangrijker wordt gemaakt dan andere invalshoeken. Ook journalisten bepalen zo de context van een gebeurtenis. Ze geven de objectieve werkelijkheid kleur

door de keuzes te maken in hun onderwerpen, in de invalshoek van waaruit een gebeurtenis wordt beschreven en in de stijl van berichtgeving. Berichtgeving is daarom niet dé werkelijkheid maar een constructie van de werkelijkheid. Deze constatering vormt de basis van ons onderzoek. De media kunnen misleidend zijn omdat er een bepaalde interpretatie wordt gegeven, met mogelijk eenzijdige beeldvorming tot gevolg (positief of negatief).

In het tweede deel is naar voren gekomen dat er de laatste tientallen jaren discussie is ontstaan rondom de kwaliteit van de berichtgeving. In plaats van het beschrijven van gebeurtenissen lijken steeds meer journalisten zich toe te leggen op de interpretatie van gebeurtenissen. Het kenmerkende hiervan is de aandacht voor sensatie. Niet inhoudelijk nieuws, maar nieuws met entertainmentwaarde (zoals conflicten en falen) lijken een steeds grotere rol te spelen. Door de toenemende concurrentie moet er om het publiek gevochten worden. Nieuwsorganisaties zijn bang om nieuws te missen. Gevolg is een gunstig klimaat voor mediahypes en mediaschandalen. Het gevaar van deze ontwikkeling is het eenzijdige beeld dat vaak wordt gerepresenteerd. Door een dominant frame alleen toe te laten in het nieuws blijft het discours, en daardoor ook het beeld, eenzijdig. In het geval van mediaschandalen is dat vaak een negatief beeld. Daarnaast is geconstateerd dat de media een positie heeft weten te verwerven waarin zij ongecontroleerd haar gang kan gaan. De wetenschap biedt een uitkomst om het publiek van de mediawerking bewust te maken.

In het derde deel worden de stappen richting mijn onderzoeksmethode toegelicht. Een systematische analyse van een tekst kan een dominant discours blootleggen. Maar in mijn onderzoek ga ik een stap verder. Naast de tekstuele analyse acht ik het van belang om ook de sociale context bij het onderzoek te betrekken. Norman Fairclough veronderstelt een dialectische relatie tussen tekst en sociale praktijk. We moeten verder kijken dan alleen naar teksten om discours te begrijpen. Kort is aangegeven welk belang Fairclough hecht aan de context, intertekstualiteit, evaluatie en modaliteit. En waarom deze vier criteria van toepassing zijn bij mijn onderzoek. Hoe deze punten onderzoekbaar gemaakt worden in de analyse naar de berichtgeving over Bram Peper komt in hoofdstuk drie aan de orde.

3. Methodologisch kader

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal beschreven worden hoe ik mijn onderzoek heb opgesteld en uitgevoerd. Allereerst zal de probleemstelling nogmaals worden geformuleerd, aan de hand daarvan worden de deelvragen gepresenteerd. Vervolgens zal het onderzoeksinstrument, waarmee ik mijn onderzoeksmateriaal heb geanalyseerd, uitgebreid worden toegelicht. Ik wil mijn materiaal onderzoeken op de vier criteria: context, intertekstualiteit, modaliteit en evaluatie. Ik deel deze categorieën in een aantal vragen op. Bovendien laat ik zien welke antwoorden er mogelijk zijn en waaraan deze antwoorden moeten voldoen om een bepaald label te krijgen. Aan de hand van deze antwoorden zal ik uitspraken kunnen doen over de criteria. Hierbij moet ik direct een kanttekening plaatsen. In mijn onderzoek zal ik labels als 'positief', 'negatief' of 'neutraal' toekennen. Problematisch is dat dit vaak op een subjectieve interpretatie berust. Ik rechtvaardig mijn beoordeling door in paragraaf drie (analysemethode) te verwijzen naar specifieke voorbeelden van Norman Fairclough uit *Analysing Discours*.

Tot slot van dit hoofdstuk worden het onderzoeksmateriaal en de onderzoeksperiode nader verklaard.

3.2. Probleemstelling en deelvragen

De probleemstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Hoe kan de beeldvorming over Bram Peper gedurende de bonnetjesaffaire in de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond worden getypeerd en is hierin een verschil waar te nemen tussen beide nieuwsorganisaties?

In deze probleemstelling staat de mediarepresentatie van Bram Peper centraal. Er wordt gekeken naar de wijze waarop Bram Peper in de berichtgeving wordt weergegeven. Mijn doel is het vinden van een mogelijk dominant discours en het formuleren van de mogelijke consequenties daarvan voor de beeldvorming over Bram Peper. Zowel de berichtgeving van Rijnmond Nieuws als van het Algemeen Dagblad wordt onderzocht. Het is niet gezegd dat een nieuwsorganisatie gedurende de onderzoeksperiode een constant beeld verspreid, mogelijk is er een verandering te constateren. Daarnaast is het ook mogelijk dat het Algemeen Dagblad een ander beeld verspreid dan Rijnmond.

In hoofdstuk vijf worden de onderzoeksresultaten per organisatie besproken en zal duidelijk worden of het beeld constant is. Tenslotte worden de onderzoeksresultaten van beide nieuwsorganisaties met elkaar vergeleken, dan zal duidelijk worden of beide hetzelfde beeld over Bram Peper verspreiden of dat er duidelijke verschillen zichtbaar zijn.

Om tot een juiste beantwoording te komen van mijn probleemstelling, heb ik de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat is de relatie tussen de sociale praktijk en de geanalyseerde berichtgeving?
2. In welke mate is er oog voor verschil in de geanalyseerde berichtgeving en is de toon met name positief, negatief of neutraal ten opzichte van Bram Peper?
3. In welke mate geeft de auteur een eigen oordeel over Bram Peper en is de toon met name positief, negatief of neutraal ten opzichte van Bram Peper?
4. Is er een verschil in de wijze waarop de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws bericht over Bram Peper, met betrekking tot de categorieën: intertekstualiteit, modaliteit en evaluatie?

De deelvragen staan in verband met de criteria context, intertekstualiteit, modaliteit en evaluatie, waarmee ik mijn materiaal onderzoek. De relatie zal in de volgende paragraaf toegelicht worden. Het onderzoek richt zich op de mediapresentatie van Bram Peper. Alleen de stemmen/teksten in de berichtgeving die gevolgen hebben voor een negatieve of positieve representatie van Bram Peper zijn van belang in dit onderzoek.

3.3. Analysemethode

Nu de deelvragen geformuleerd zijn zal ik mijn onderzoeksinstrument presenteren. De criteria zijn al in hoofdstuk twee ter sprake gekomen. Nu is het zaak om deze begrippen te operationaliseren. Bij het uitwerken van mijn onderzoeksresultaten zal ik actief verwijzen naar mijn datamateriaal. In de bijlagen vindt u een overzicht van de analyse. De uitkomsten zijn te uitgebreid om ze allen te bespreken, daarom heb ik labels aan mijn uitkomsten toegekend. Per onderzoekscriterium zal uitgebreid worden toegelicht welke antwoorden er mogelijk zijn en waaraan deze antwoorden moeten voldoen om een bepaald label te krijgen. Ik verwijs actief naar voorbeelden van Norman Fairclough en voorbeelden uit mijn eigen materiaal.

Sociale gebeurtenissen

Om ervoor te zorgen dat mijn uitspraken over de onderzoeksresultaten ergens op gebaseerd zijn moet er aandacht zijn voor de context. De nieuwsberichten die ik analyseer zijn onderdeel van een reeks sociale gebeurtenissen. Deze gebeurtenissen hebben een aanleiding gegeven voor het produceren van de tekst en de tekst geeft op zijn beurt weer aanleiding voor andere teksten of sociale gebeurtenissen. De gebeurtenissen zijn ingebed in een sociale praktijk die beïnvloedt wordt door sociale structuren. De volgende twee vragen moeten worden beantwoord om mijn onderzoeksresultaten in een sociale context te plaatsen:

1. Van welke sociale gebeurtenis en van welke keten van sociale gebeurtenis maken de teksten deel uit?
2. Binnen welke sociale praktijk of netwerk van sociale praktijken kunnen de teksten worden geplaatst?

In hoofdstuk twee is al aandacht geweest voor de rol van de media in politieke beeldvorming. Daarmee is vraag 2 al beantwoord. In hoofdstuk vier zal er een reconstructie gegeven worden van de gebeurtenissen gedurende de onderzoeksperiode met betrekking tot Bram Peper en de bonnetjesaffaire. Bij de uiteindelijke conclusie in hoofdstuk zes zal de relatie tussen de sociale praktijk en de geanalyseerde berichtgeving als basis dienen voor mijn resultaten.

Intertekstualiteit

Van belang is dat journalisten de verscheidene meningen in beeld brengt om de kwestie zo objectief mogelijk te verslaan. Door de intertekstualiteit en dus de mate van verschil te analyseren kan onderzocht worden in hoeverre dit gebeurt. Dit gebeurt aan de hand van de volgende vraag:

1. Welke stemmen komen aan bod? En in hoeverre versterken deze stemmen een positief, negatief of neutraal beeld over Bram Peper?

In hoeverre er oog is voor verschil wordt gekoppeld aan een positieve, negatieve of neutrale representatie van Bram Peper. Er is bewust niet gekozen voor de labels: schuld, onschuld en neutraal. Sommige uitspraken zijn niet direct in verband te brengen met een schuld of onschuld frame met betrekking tot Bram Peper's declaratiegedrag. Anderzijds is het wel zo dat Bram Peper in een negatief of positief daglicht kan worden geplaatst, waardoor het schuld of onschuld frame kan worden versterkt of verzwakt. Bijvoorbeeld: "Volgens R. van Middelkoop, vice-voorzitter van de rekeningcommissie, bestond ten tijde van het burgemeesterschap van Peper 'soepelheid op het vlak van ontvangsten, de neiging tot controleren was onder Peper niet al te groot'." Van Middelkoop doet geen directe uitspraak over de schuld van Bram Peper, maar het wekt bij de lezer wel het gevoel dat er in Rotterdam een gunstig klimaat was om misbruik te maken van gemeenschapsgeld. Er is dus wel sprake van het versterken van een negatief beeld over Bram Peper. Vice versa: "Anders dan de rekeningcommissie weigert Opstelten berichten over onoorbaar gedrag van het college van B&W te onderzoeken, omdat het volgens hem slechts om 'geruchten' gaat." Opstelten doet geen directe uitspraak over de onschuld van Bram Peper, anderzijds is het wel zo dat Opstelten de verhalen typeert als geruchten en deze dus niet serieus neemt. Dit stelt Peper in een positief daglicht. Uitspraken waarin Bram Peper niet duidelijk gekoppeld wordt aan een negatief of positief beeld beschouw ik als neutraal, dat kunnen vaak algemene uitspraken zijn over het onderzoek. Daarnaast kan het soms onduidelijk zijn of een uitspraak positieve of negatieve gevolgen heeft voor het beeld over Bram Peper, zoals: Gemeentesecretaris Van

Eck zei gisteren dat Rotterdam in het ontvangstbeleid 'ruimhartiger was dan andere steden'. 'Er zijn zaken besproken tussen Peper en mij. Maar Peper had altijd een goed verhaal. Het kan functioneel zijn om thuis te laten serveren op kosten van de gemeente.'" Van Eck duidt enerzijds op een ruimhartiger beleid, anderzijds geeft hij aan dat sommige dubieuze uitgaven ook als functioneel kunnen worden beschouwd. Het is moeilijk te duiden of dit negatieve of positieve gevolgen heeft voor het beeld over Bram Peper, daarom beschouw ik een uitspraak als deze, als neutraal.

Wanneer een bron een aantal neutrale uitspraken doet en uiteindelijk afsluit met een tekst waarin duidelijk een negatieve of positieve interpretatie van Bram Peper naar voren komt, label ik de uitspraak als positief of negatief omdat de neutrale uitspraken van minder groot belang zijn in mijn onderzoek. Mochten er zowel negatieve en positieve uitspraken worden gedaan door een persoon zal dit wel zo worden verwerkt in de labeltoekenning.

Bij deze vraag is geen rekening gehouden met de mate waarin een uitspraak positief of negatief is. Er wordt dus niet gewerkt met de labels: high, low of median. Dit omdat ook Fairclough met deze vraag alleen algemeen beeld wil schetsen van de verschillende stemmen die wel of niet voorkomen in een tekst (2003: 52).

In de praktijk zal deze vraag als volgt worden uitgewerkt in de daadwerkelijke analyse, terug te vinden in de bijlagen:

STEM	Rol actor
Bram Peper	Weerleggen van beschuldigingen.
R. van Middelkoop, vice-voorzitter rekeningcommissie	Beschrijving stadhuiscultuur tijdens burgemeesterschap Bram Peper: soepelheid op vlak ontvangsten, neiging tot controle niet groot: geeft voorbeeld, affaire-Krosse. Reden onderzoek: berichten over privé-feestjes.
Van Eck, ex-gemeentesecretaris Rotterdam	Stadhuiscultuur 'niet goed' / ruimhartiger in ontvangstbeleid. Hij heeft hier met Peper over gesproken / Peper had altijd een goed verhaal.

Maar de labels zullen als volgt in het resultatenoverzicht worden gepresenteerd:

Stem	Stem - origineel	Stem - auteur	Stem – auteur?
B. Peper	Positief	S R I	Negatief -
R. van Middelkoop	Negatief	S R I / D	-
Van Eck	Neutraal	S R I / D	-

Aan de hand van de eerste kolom worden er uitspraken gedaan en wordt de eerste vraag met betrekking tot intertekstualiteit beantwoord.

Naast de mate waarin verschillende stemmen aan bod komen kan de auteur ook invloed uit oefenen op het frame waarin een stem/tekst wordt geplaatst (waardoor een positief of negatief beeld kan worden versterkt of verzwakt). Voordat dit wordt onderzocht moet eerst worden gekeken wat de relatie is tussen stem/tekst en het origineel. Dat gebeurt aan de hand van de volgende vraag:

2. Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

Allereerst wordt er gekeken naar de bron zelf. Is een stem/tekst terug te voeren naar een bron? En zo ja, wordt deze bron benoemd. Al eerder is ter sprake gekomen het Algemeen Dagblad bekend als dé grote aanstichter van anonieme verdachtmakingen in de bonnetjesaffaire. Het gevaar is dat anonieme bronnen nooit gecheckt kunnen worden. Daarnaast zal een anonieme bron niet snel openlijk reageren op een bericht wanneer hij/zij bijvoorbeeld verkeerd geciteerd is. De auteur heeft dus vrij spel. Het vertrouwen in de journalistiek is groot. Als onderzoeker moet je hierop bedacht zijn. Natuurlijk hoeft een bron niet direct anoniem te zijn om als niet specifiek te worden gelabeld. De auteur kan bijvoorbeeld verwijzen naar 'KPMG' of 'rekeningcommissie'. Het gaat er in ieder geval om dat het niet naar één persoon te herleiden is.

Als tweede moet de onderzoeker nagaan of een uitspraak 'reported' is of niet. Wanneer dat niet het geval is dan impliceert de auteur dat er iets is gezegd, zonder dat daadwerkelijk te verslaan (ibid:51). Fairclough geeft het volgende voorbeeld: "Lone parent organisations, employers and lone parents themselves have all welcomed this new deal" (ibid:51). Waarschijnlijk is er iets positiefs gezegd of geschreven, maar de auteur verwoordt dit door het gebruik van een algemeen statement. Het is eerder een gevoel dan een letterlijke beschrijving wat er is gezegd. Een voorbeeld uit mijn eigen analyse is bijvoorbeeld: "Hij nam het onlangs in het Rotterdams Dagblad al op voor zijn 'vriend' Peper (...)". In dit voorbeeld kan de lezer verwachten dat Van der Heijden zich positief heeft uitgelaten over de positie van Bram Peper ten opzichte van het aankomende onderzoek. Ook hier is er alleen sprake van de representatie van een algemene houding en wordt een specifiek statement weggelaten. Het gevaar is dat de auteur de uitspraak vrij gemakkelijk in een bepaald frame kan plaatsen door middel van bepaalde woordkeuzes. Hierover bij de volgende vraag meer.

Wanneer een stem/tekst wel gerapporteerd wordt, moet de onderzoeker nagaan of het zich om *direct speech* of *indirect speech* handelt. Respectievelijk: een quote of een samenvatting van wat er gezegd is. Wanneer er sprake is van indirect speech heeft de auteur wederom de mogelijkheid om dat wat er is gezegd in een bepaald frame te plaatsen. Maar ook bij direct speech is het van belang om als onderzoeker na te gaan wat er vooraf gaat aan een zin of wat erop volgt. Het kan natuurlijk zo zijn dat

de uitspraken van een bron afgewisseld direct en indirect worden weergegeven. Dan gebruik ik het label I / D.

De beantwoording van deze vraag dient dus met name als controlemiddel. Als onderzoeker kun je, je afvragen waar de auteur mee weg kan komen. Zeker met het oog op de mogelijkheden die de auteur heeft het positieve of negatieve beeld over Bram Peper te versterken en te verzwakken ondanks dat er middels gebruik van verschillende stemmen wel oog is voor verschil.

In de praktijk zal deze vraag als volgt worden uitgewerkt in de daadwerkelijke analyse, terug te vinden in de bijlagen:

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Bram Peper	√	√	√	Indirect
R. van Middelkoop	√	√	√	Indirect-Direct
				Direct
				Direct
Van Eck	√	√	√	Direct
				Indirect
				Indirect-Direct
				Direct

Maar de labels zullen als volgt in het resultatenoverzicht worden gepresenteerd:

Stem	Stem - origineel	Stem - auteur	Stem – auteur?
B. Peper	Positief	S R I	Negatief -
R. van Middelkoop	Negatief	S R I / D	- -
Van Eck	Neutraal	S R I / D	- -

Zoals gezegd kan de wijze waarop de auteur refereert gevolgen hebben voor de wijze waarop de auteur mogelijkheden heeft om een uitspraak te framen. Dat brengt mij bij de volgende vraag:

3. Hoe worden de stemmen door de auteur geframed in relatie tot Bram Peper?

Het mediagenre transformeert andere sociale praktijken en plaatst deze in een nieuwe context. Wanneer een stem in een tekst wordt opgenomen maakt de auteur altijd keuzes met betrekking tot de manier waarop hij dit doet. Fairclough doelt hier op het begrip framing (ibid: 53). Fairclough geeft de

volgende twee voorbeelden: “Libyan officials at the UN, faced by the threat of more sanctions, said they wanted more time to sort out the details of the handover.” En: “The UN secretary-General is reported to have been taking a tough line with Libya, demanding that it specify exactly when the two suspects would be handed over” (ibid:53). In het eerste voorbeeld laat Fairclough zien dat de auteur een negatieve interpretatie van de situatie geeft door te suggereren dat de Libiërs uit zijn op vertraging van het proces. In het tweede voorbeeld laat Fairclough zien dat framing van andere stemmen ook gebeurt middels de woordkeuze van de auteur. Door te kiezen voor De VN ‘eist’, in plaats van de VN ‘vraagt’ wordt er een bepaalde lading gelegd aan de situatie. Met eisen wordt gesuggereerd dat de VN hard optreedt tegen Libië. Dat kan het idee wekken dat het land inderdaad fout zit. De auteur construeert dus op twee verschillende manieren een ongunstig beeld van Libië.

In mijn onderzoek zal ik actief op zoek gaan naar de manier waarop de auteur andere stemmen framed. Deze zal ik op dezelfde wijze als bij vraag één labelen met: positief, negatief of neutraal. Het kan dus zo zijn dat een positieve of neutrale uitspraak van een bron alsnog een negatieve interpretatie krijgt door middel van de wijze waarop de auteur het gezegde framed.

Ik geef drie voorbeelden uit mijn onderzoek waarbij de auteur het gezegde inkadert. Allereerst een voorbeeld waarbij de bron niet gerapporteerd wordt:

Het eerste voorbeeld heeft betrekking op *non-reported speech*: “Bram Peper wil niet ingaan op de beschuldigingen”. Hoewel uit deze zin kan worden opgemaakt dat Bram Peper geen commentaar wil geven, heeft de auteur vrij spel in hoe hij de uitspraak verwoord. Niet ingaan op is waarschijnlijk een algemene weergave van wat er is gezegd. Het versterkt het negatieve beeld.

Het volgende voorbeeld heeft betrekking op indirect speech: “De commissie wil dat KPMG de boekhouding onder de loep neemt en dat een van de zwaargewichten een second opinion over het onderzoek geeft.” Met zwaargewichten wordt verwezen naar drie onafhankelijke personen die de COR bij het onderzoek wil betrekken. In dit voorbeeld zien we hoe de auteur een samenvatting geeft van wat de COR heeft gezegd, maar door het woordgebruik wordt het gezegde ingekaderd. Onder de loep nemen is het woord ‘onderzoeken’ meer lading geven. Er wordt gespeurd. Daarnaast wordt er bij dit speurwerk gebruik gemaakt van de expertise van een aantal zwaargewichten. Dat is natuurlijk niet niks. Dit spreekt niet voor Bram Peper. De auteur had het als volgt kunnen rapporteren: De commissie wil dat KPMG de boekhouding onderzoekt en dat F. Kordes, J. Blaauw of W. Vos-Van Gortel een second opinion over het onderzoek geeft.

Het laatste voorbeeld geeft aan dat de auteur ook bij direct speech mogelijkheden heeft om de uitspraak in te kaderen: “Het echtpaar Peper stelt dat de beschuldigingen afkomstig zijn van gefrustreerde (ex-)ambtenaren of van mensen die in de war zijn. Dat snijdt geen hout als Pepers 'grootste fan', zijn vroegere onderwijzer Lodders (80), trots verhaalt van zijn ontmoetingen met de burgemeester. (...) ‘Het was een fantastische dag in Rotterdam (...)Dat deed hij voor ons. Fantastisch.’” Dit is een goed voorbeeld van hoe een journalist te werk kan gaan. Het echtpaar Peper wordt indirect gerapporteerd. Ze beweren dat de beschuldigingen afkomstig zijn van gefrustreerde

ambtenaren. De auteur zet hier de stem/tekst van heer Lodders tegenover. Hij citeert de man zodat duidelijk is dat er geen sprake is van verdraaiing van woorden. De vroegere onderwijzer vertelt over een fantastische boottocht die hij met Peper heeft gemaakt. Eigenlijk vertelt deze man dus letterlijk wat de mensen willen horen: Peper heeft inderdaad voor eigen gebruik tochtjes met de Nieuwe Maze gemaakt. Dit, terwijl waarschijnlijk de intentie van de heer Lodders was om een goed woordje voor Peper te doen. De auteur maakt hier gebruik van. De bewering van het echtpaar Peper wordt weerlegd. Het zijn niet alleen maar gefrustreerde ambtenaren. Het bewijs wordt geleverd door de uitspraken van de heer Lodders.

In de praktijk zal deze vraag als volgt worden uitgewerkt in de daadwerkelijke analyse, terug te vinden in de bijlagen:

QUOTE	Frame
Peper weersprak gisteravond <u>met klem</u> de beschuldigingen.	Negatief
Anders dan de rekeningcommissie <u>weigert</u> Opstelten berichten over onoorbaar gedrag van het college van B&W te onderzoeken.	Negatief

Maar de labels zullen als volgt in het resultatenoverzicht worden gepresenteerd:

Stem	Stem - origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?	
B. Peper	Positief	S	R	I	Negatief	-
R. van Middelkoop	Negatief	S	R	I / D	-	-
Van Eck	Neutraal	S	R	I / D	-	-
I. Opstelten	Positief	S	R	I / D	Negatief	-

Dat brengt mij bij de laatste kolom. Hiervoor is geen specifieke vraag geformuleerd. Alleen bleek na de analyse dat het soms onduidelijk was of een uitspraak te herleiden was naar de auteur of naar een bron: “Opstelten werd naar eigen zeggen vlak na zijn aanstelling tot burgemeester in februari van dit jaar geconfronteerd met een 'foute cultuur'. De afdelingshoofden knepen een oogje toe.” Is de laatste zin toegevoegd door de auteur? Heeft Opstelten ongeveer zoiets gezegd? De zin suggereert in ieder geval dat ambtenaren in hogere functies niet moeilijk deden over het één en ander (al is onduidelijk

wat dat één en ander is). Wederom is hier sprake van een extra negatieve lading van de tekst. De uitspraken worden ook als positief, negatief of neutraal gelabeld.

Aan de hand van de hiervoor beschreven vragen zal ik uitspraken doen over de intertekstualiteit. Dit zal ik bij ieder bericht doen. Uiteindelijk zal ik aan de hand van mijn bevindingen een uitspraak kunnen doen over de mate van verschil in de geanalyseerde berichtgeving en de toon die ten opzichte van Bram Peper (positief, negatief of neutraal) de boventoon voert.

Modaliteit / Evaluatie

Een journalist moet een bericht zo objectief mogelijk verslaan. Uit de vorige vragen is al duidelijk geworden dat zelfs bij het gebruik van verschillende stemmen, dit niet altijd het geval hoeft te zijn. De stemmen kunnen door de auteur worden ingekaderd waardoor alsnog de mate van verschil afneemt. Bij de beoordeling van de mate van modaliteit en evaluatie gaan we een stap verder. Hierbij gaat het om het oordeel van de auteur middels zijn eigen stem (ibid: 164). Ook in de nieuwsberichtgeving is het mogelijk dat de auteur zich actief mengt in het dialoog met de andere stemmen.

Of dit gebeurt, hoe vaak dit gebeurt en de mate waarin dat gebeurt is interessant voor ons onderzoek voor beide interpretaties. Fairclough laat aan de hand van de volgende voorbeelden zien hoe de auteur op verschillende niveaus zich kan verbinden aan bijvoorbeeld de waarheid: “Companies that are successful on the web operate differently from their laggard counterparts”, maar het kan ook als volgt: “Companies that are successful on the web seem to operate differently from their laggard counterparts”, of als volgt: “Companies that are successful on the web may operate differently from their laggard counterparts” (ibid:165). De verschillende manieren van weergave bepalen de mate van modaliteit.

4. In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

Bij modaliteit spreekt de auteur zich uit over wat waar is: “The window is open” en “The window is not open” (ibid:167). Fairclough labelt deze twee voorbeelden respectievelijk als *assert* en *deny*. Maar een oordeel over wat ‘waar’ is, kan ook op een minder expliciete manier worden uitgesproken in een tekst. Daarom voegt Fairclough een derde categorie toe: *modalized statements*: “The window may be open” (ibid:168). Bij deze categorie moet er rekening worden gehouden met mate waarin dit gebeurt: *high* (zeker), *median* (waarschijnlijk) en *low* (mogelijk). Maar bij modaliteit kan er ook sprake zijn van een oordeel over noodzakelijkheid. Er wordt iets van het publiek geëist. Het veronderstelt een actie die ondernomen moet worden. Net zoals bij uitspraken over de waarheid zal er bij uitspraken over noodzakelijkheid een onderscheid worden gemaakt tussen: “Open the window” en Don’t open the window, respectievelijk *prescribe* en *proscribe* (ibid:167). Daarnaast kan er hierbij ook sprake zijn

van *modalized demands*, waarbij het onderscheid wordt gemaakt tussen *high* (moeten), *median* (zou moeten) en *low* (oorloven).

In de praktijk zal deze vraag als volgt worden uitgewerkt in de daadwerkelijke analyse, terug te vinden in de bijlagen:

QUOTE	Modality?		Evaluation?
<u>Het is voor het eerst</u> dat de rekeningcommissie zich bij haar werk wil laten bijstaan <u>door derden van dit gewicht</u> .	Epistemic	Assert	Bad
<u>De commissie is</u> de afgelopen weken met vele verhalen over misstanden uit kringen van (voormalige) ambtenaren en (ex) bestuurders <u>bestookt</u> .	Epistemic	Assert	Bad
<u>Hij nam het onlangs</u> in het Rotterdams Dagblad al <u>op</u> voor zijn 'vriend' Peper, <u>hoewel het onderzoek van de commissie nog moet beginnen</u> .	Deontic	Median	Undesirable

Maar de labels zullen als volgt in het resultatenoverzicht worden gepresenteerd:

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
3.	Deontic	Median	Negatief	Undesirable	Negatief

Modaliteit zegt iets over de wijze waarop een auteur zich verbindt aan een oordeel (middels een statement of een eis), hoe sterk hij zich daartoe verbindt (non-modalized of modalized: high, median, low), in hoeverre dit bijdraagt aan een positief of negatief frame met betrekking tot Bram Peper en in hoeverre de auteur open staat voor verschillende interpretaties. Net zoals bij de vraag naar intertekstualiteit, zal ik daarom ook een oordeel geven over of de uitspraak bijdraagt aan een negatief of positief beeld over Bram Peper (kolom drie). Ik zal daarom ook alleen uitspraken van de auteur in het onderzoek betrekken, die gevolgen hebben voor het beeld over Bram Peper.

Bij evaluatie spreekt de auteur zich uit over wat goed / slecht of wenselijk is. Volgens Fairclough kan de auteur zich op verschillende manieren verbinden aan een evaluatief oordeel. Hij spreekt van *evaluative statements*, *statements with deontic modality*, *affective mental processes* en *assumed values* (ibid:172-173). In dit onderzoek worden alleen de eerste twee categorieën besproken. Deze twee categorieën zijn te koppelen aan de eerder besproken vormen van modaliteit. Wanneer een auteur een uitspraak doet over waarheid en noodzakelijkheid, kan hij tevens een oordeel geven over wat goed / slecht of wenselijk is. In het geval van een statement kan dat op een zeer expliciete manier zoals: “This is a good book” (ibid: 172). Maar Fairclough benadrukt dat uitspraken verschillende betekenissen kunnen hebben, afhankelijk van het discours. Hierdoor kunnen minder expliciete statements over wat goed of slecht is, toch een evaluatief karakter hebben. Fairclough geeft als voorbeeld: “She is a communist” (ibid: 172). In bepaalde discourses kan het woord communist een negatieve lading hebben, waardoor de auteur wel degelijk een uitspraak doet over wat wenselijk is, of juist niet. Daarnaast kunnen evaluatieve uitspraken ingebed zijn in zinnen: “This awful book costs a fortune”(ibid: 172). Ik geef het volgende voorbeeld uit mijn materiaal: “De commissie is de afgelopen weken met vele verhalen over misstanden uit kringen van (voormalige) ambtenaren en (ex) bestuurders bestookt.” De auteur verbindt zich in hoge mate aan zijn uitspraak, maar een expliciete uitspraak over wat goed of slecht is, wordt niet gedaan. Wanneer we deze zin in de context plaatsen: verdachtmakingen ten opzichte van Bram Peper en de onduidelijkheid of deze berusten op geruchten, lijkt er meer aan de hand te zijn. De keuze voor het woord bestookt suggereert dat de commissie overladen wordt met aantijgingen. Dat is een slecht zaak en spreekt niet voor Bram Peper. De auteur draagt bij aan een negatief interpretatie van de schuldvraag van Bram Peper.

De tweede categorie die wordt betrokken in het onderzoek zijn statements with deontic modality. Fairclough geeft het volgende voorbeeld: “The values that we believe in should shine through what we do in Afganistan” (ibid: 173). De auteur oordeelt over wat noodzakelijk: handelen op basis van normen en waarden. Maar deze uitspraak verwijst tevens naar wat wenselijk is. Het is goed om te handelen op basis van normen en waarden.

Het kan dus zo zijn dat een uitspraak met betrekking tot modaliteit ook iets zegt over de evaluatie van de auteur, maar dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Net zoals bij de vraag naar intertekstualiteit en modaliteit, zal ik een oordeel geven of het evaluatieve oordeel van de auteur bijdraagt aan een positief of negatief beeld over Bram Peper. Ook hierbij zal ik alleen uitspraken van de auteur in het onderzoek betrekken, die gevolgen hebben voor het beeld over Bram Peper.

In de praktijk zal deze vraag als volgt worden uitgewerkt in de daadwerkelijke analyse, terug te vinden in de bijlagen:

QUOTE	Modality?		Evaluation?
<u>Het is voor het eerst</u> dat de rekeningcommissie zich bij haar werk wil laten bijstaan <u>door derden van dit gewicht</u> .	Epistemic	Assert	Bad
<u>De commissie is</u> de afgelopen weken met vele verhalen over misstanden uit kringen van (voormalige) ambtenaren en (ex) bestuurders <u>bestookt</u> .	Epistemic	Assert	Bad
<u>Hij nam het</u> onlangs in het Rotterdams Dagblad al <u>op</u> voor zijn 'vriend' Peper, <u>hoewel het onderzoek van de commissie nog moet beginnen</u> .	Deontic	Median	Undesirable

Maar de labels zullen als volgt in het resultatenoverzicht worden gepresenteerd:

Stem auteur	Modaliteit	Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Bad	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Bad	Negatief
3.	Deontic	Median	Undesirable	Negatief

3.4. Dataverzameling

Zoals al in de probleemstelling duidelijk is geworden, richt mijn onderzoek zich op enerzijds een krant, het Algemeen Dagblad en anderzijds een televisie-medium, het journaal van Rijnmond. Er is hierbij niet zozeer bewust gekozen om een vergelijking tussen twee typen media te maken. De keuze berust eerder op het feit dat het om twee Rotterdamse organisaties gaat. De bonnetjesaffaire stond zeer dicht bij de Rijnmond en het Algemeen Dagblad, het ging om 'hun' stad, hun mensen, hun burgemeester. De kijkers en lezers zijn indirect ook benadeeld als blijkt dat Bram peper 'gemeenschapsgeld' heeft gebruikt voor feestjes en dineetjes. De zaak moet van grote waarde zijn geweest voor de regionale omroep en het dagblad met Rotterdamse roots. Daarnaast was Rijnmond verantwoordelijk voor de eerste onthulling betreffende de kwestie Peper en staat het Algemeen Dagblad bekend als dé grote aanstichter van anonieme verdachtmakingen in de bonnetjesaffaire.

Ik heb als voordeel dat ik sinds twee jaar werkzaam ben bij Rijnmond. Daarnaast ben ik student aan de Erasmus universiteit van Rotterdam. Mijn Master thesis is mijn laatste project. Het spreekt me aan

om dit project geheel in een Rotterdams jasje te steken: de Rotterdamse oud-burgemeester, de bewoners van Rotterdam en twee Rotterdamse nieuwsorganisaties.

3.5. Onderzoekperiode

Wat betreft de tijdsafbakening richt ik mij op de periode tussen de eerste onthulling op 24 september 1999 tot aan de publicatie van de resultaten van het accountantsonderzoek en de uitspraak van de COR op 17 maart 2000. Gedurende deze periode doet de COR geen uitspraken over het feitelijke onderzoek naar het declaratiegedrag van Bram Peper en andere bestuurders uit de periode 1986-1999. Toch zijn er voldoende anonieme onthullingen en vermoedens die het nieuws blijven doen aanzwellen. Juist deze periode is interessant om de rol van de media te onderzoeken.

Natuurlijk was het ook interessant geweest om de rol van de media te onderzoeken na de uitkomsten van het onderzoek. Het declaratiegedrag van Bram Peper werd als ‘niet rechtmatig’ beschouwd. Maar ‘niet rechtmatig’ is een vaag begrip. Rechtmatig gedrag wordt verdedigd door de wet, onrechtmatig gedrag is in strijd met de wet. Niet rechtmatig betekent dat er geen wet is die de actie verdedigt, maar dat er ook geen wet is waarmee de actie in strijd is. Toch zou deze uitspraak velen de aanleiding kunnen geven om Bram Peper als ‘schuldig’ te verklaren. Daarnaast zou het gedrag van de media gedurende de voorgaande periode kunnen worden gerechtvaardigd: de waakhondfunctie is vervuld. Interessant is dus om te kijken hoe de media met deze uitspraak omgaan. Het gevaar bestaat het dat de media zelf als rechter optreden (niet schuldig voor de wet, maar schuldig omdat de fatsoensregels zijn overschreden). Het onderzoek zou zich ook kunnen uitbreiden tot kort na 13 juni 2002. Op dat moment spreekt het College van Beroep voor het bedrijfsleven uit dat het accountantsonderzoek van KPMG een onvolledig en onjuiste rapportage had opgeleverd. Met name de conclusie dat uit het feit dat Peper niet had willen meewerken aan het onderzoek kon worden afgeleid dat het om niet rechtmatige declaraties ging, had niet mogen worden getrokken. Een interessante wending. Hoe gaan de media met deze informatie om? Is er een evaluatie van hun gedrag? Welk beeld verspreidt de media nu van Bram Peper? Om al deze gebeurtenissen in een context te plaatsen zou ook de berichtgeving van voor de bonnetjesaffaire met betrekking tot Bram Peper kunnen worden onderzocht. De relatie tussen de media en de burgemeester was altijd al onstuimig geweest. Zou dit aanleiding kunnen geven tot een bepaald beeld van Peper gedurende de bonnetjesaffaire?

Helaas is het zo dat in het huidige onderzoek de tijd ontbreekt om al deze facetten te onderzoeken. Maar mijn onderzoek zou natuurlijk wel een mooie aanleiding kunnen zijn.

Terug naar het huidige onderzoek. Het was onmogelijk om alle berichten met betrekking tot Bram Peper tussen de eerste onthulling en de dag van de uitspraak te analyseren. Daarom heb ik een aantal berichten geselecteerd. De keuzes zijn bewust gemaakt. De berichten zijn te relateren aan een aantal sleutelgebeurtenissen. De sleutelgebeurtenissen zijn een aanzet tot nieuw nieuws over de kwestie

Peper. Het zijn opvallende zaken die opgepakt kunnen worden door de media om de kwestie te voeden en opnieuw aandacht eraan te besteden. Hieronder volgt een overzicht:

- 24-09-1999 Eerste onthulling: radio Rijnmond en 's avonds ook op Rijnmond Nieuws onthullingen van René ter Haar en Cherry Rabelier. AD pakt het nieuws op in editie van 25-09-1999.
- 30-09-1999 De gemeenteraad besluit dat de COR de beschuldigingen jegens Peper zal meenemen in een al aangekondigd, breder onderzoek naar bestuursuitgaven.
- 05-10-1999 Tweede onthulling: onthullingen van Nel van de Pol in Rijnmond Nieuws. Het nieuws wordt niet direct overgenomen door het AD. Twee dagen later verschijnt er een artikel in Trouw en pas op 13 oktober noemt het AD mevrouw Van de Pol.
- 28-10-1999 Derde onthulling: een voormalige bestuursambtenaar en ex-gemeentesecretaris H. Bannink worden geciteerd in het AD. Bannink is 's avonds ook aan het woord bij Rijnmond Nieuws. Vanaf dit moment wordt het nieuws landelijk opgepakt.
- 15-01-1999 Vierde onthulling: informatie gelekt vanuit het onderzoek over dubieuze posten in bestuursuitgaven. Rijnmond Nieuws neemt deze bevindingen niet over.
- 22-01-2000 Peper verschijnt niet op onderhoud met de COR
- 15-02-2000 Declaraties Peper zijn in te zien
- 25-02-2000 Vijfde onthulling: informatie gelekt vanuit het onderzoek. Het AD en andere kranten melden dat de COR de antwoorden van Peper nog steeds onvoldoende vindt en een hard oordeel velt over zijn declaratiegedrag. Het is nog onduidelijk voor mij wat Rijnmond met deze info doet. Justitie gaat declaraties onderzoeken
- 13-03-2000 Peper treedt af als minister van Binnenlandse Zaken
- 17-03-2000 Bevindingen rapport worden gepresenteerd

In het kort hieronder een beschrijving van hoe de aandacht voor het nieuws van de beide organisaties verloopt:

Rijnmond Nieuws

Eind september en begin oktober vertoont de berichtgeving een eerste piek. Een tweede piek volgt eind oktober en begin november. De derde piek start eind januari. Vanaf februari blijft de aandacht voor Peper geleidelijk aanhouden tot aan de publicatie van het rapport.

Algemeen Dagblad

Het AD besteedt eind september kort aandacht aan de kwestie en de eerste onthulling. Het volgende nieuws volgt pas half oktober waarna eind oktober en begin november de golf weer piekt. Vanaf eind november tot halverwege januari valt de berichtgeving terug. Vanaf 15 januari keert de aandacht weer

terug en blijft de kwestie bijna dagelijks terugkomen in de berichtgeving tot aan de publicatie van het rapport.

Aan de hand van deze sleutelgebeurtenissen is het materiaal geselecteerd.

3.6. Besluit

Een objectieve analyse van een tekst bestaat niet. Wanneer men kiest voor een kritische discoursanalyse moet men rekening houden met het feit dat ook de eigen bevindingen doordrongen zijn met discoursen (Phillips & Hardy, 2002). Het is haast onmogelijk om discoursen in teksten uit te sluiten. Daarnaast is er bij een kwalitatieve inhoudsanalyse altijd sprake van een bepaalde mate van subjectiviteit omdat het een beschrijvend onderzoek is. Anderzijds wordt er binnen de KDA niet alleen naar taal gekeken. Door discursieve praktijken, historische, culturele en sociologische aspecten in het onderzoek te betrekken wordt het mogelijk om een nog breder en allesomvattend beeld te krijgen van de werking van discours. Norman Fairclough geeft zelf ook aan dat een complete en definitieve analyse van een tekst onmogelijk is (Fairclough: 2003, 14). Daarnaast is een tekstanalyse altijd selectief. Voordat een onderzoek wordt gestart wordt de 'bril' waardoor men kijkt bepaald door de onderzoeksvraag en deelvragen. Maar een werken vanuit een bepaald perspectief betekent niet automatisch dat de analyse geen goed onderbouwd wetenschappelijk onderzoek is.

De resultaten van de analyse zullen in het volgende hoofdstuk besproken worden.

4. Contextanalyse

4.1. Inleiding

Zoals toegelicht wordt de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws onderzocht op de constructie van het beeld over Bram Peper gedurende de eerste onthulling in de bonnetjesaffaire tot aan de publicatie van de resultaten van het accountantsonderzoek en de uitspraak van de COR over het feitelijke onderzoek naar het declaratiegedrag van Bram Peper en andere bestuurders uit de periode 1986-1999 op 17 maart 2000. De gebeurtenissen gedurende deze periode dienen als context voor het onderzoek. Er bestaat een dialectische relatie tussen de sociale praktijk en de tekst. Om de berichtgeving volledig te analyseren moet er ook aandacht zijn voor de context. Al eerder is in hoofdstuk twee aandacht geweest voor de veranderende relatie tussen media en politiek en de effecten hiervan op de beeldvorming van politici. In dit hoofdstuk komt de contextbeschrijving van de onderzoeksperiode aan bod. Van welke keten van sociale gebeurtenissen maken de geanalyseerde teksten uit?

4.2. Reconstructie

De hieronder beschreven chronologie van de bonnetjesaffaire, is gebaseerd op verschillende bronnen. Dit om tot een zo neutraal mogelijke weergave van de gebeurtenissen te komen⁷.

4.2.1. September 1999

De bonnetjesaffaire begint te ontstaan nadat de Commissie tot Onderzoek van de Rekening op 13 september besluit het onderzoek naar bestuursuitgaven tussen 1986 en 1999, uit 1997 voort te zetten. Enkele dagen later, op 23 september schorst Ivo Opstelten twee beveiligingschefs en het hoofd van de keuken vanwege mogelijk gesjoemel met overuren en taxibonnen en diefstal van drank- en rookwaar in 1998. Een aantal andere ambtenaren worden overgeplaatst. Volgens Opstelten heeft de schorsing niets te maken met geruchten over fraude uit het verleden of het onderzoek van de COR. Toch komt één dag na de maatregel van Opstelten voor het eerst de naam van Bram Peper aan het licht. Op 24 september spreekt een anoniem bron, wiens stem door een microfoon is vervormd, zich op Radio Rijnmond uit over grootscheepse fraude op alle niveaus van het Rotterdamse stadhuis, waaronder ook door toenmalig burgemeester van Rotterdam Bram Peper. De beschuldigen aan het adres van Bram

⁷ De volgende bronnen zijn gebruikt:

Soetenhorst & Zonneveld, 2001

Binnenlandredactie 2000

Hielkema & De Lange, 2000

Soetenhorst, B., Zonneveld 2000

NOS Dossier Bram Peper <http://www.nos.nl/archief/2004/nieuws//dossiers/peper/2000/portal/chronologie.html>

Peper, komen van ambtenaar René ter Haar (al 27 jaar werkzaam op het Rotterdamse stadhuis). Hij wil 'de deksel van de beerput' oentrekken. Diezelfde dag dient Cherry Rabbelier (in 1996 drie maanden als stagiaire werkzaam geweest bij stadhuiskabinet Peper) een klacht in bij het gemeentelijk bureau Integer Handelen over corruptie, dronkenschap en fraude van collegeleden in de periode dat Peper burgemeester van Rotterdam was. Opstelten geeft toe dat lager personeel rommelde met taxibonnen, uurstaten, drank en sigaretten, maar de berichten over fraude door Peper beschouwt hij als geruchten. Ook Peper doet diezelfde dag nog de verhalen over zijn declaratiegedrag af als flauwekul. Neelie Kroes, Pepers toenmalige echtgenote, suggereert in het Algemeen Dagblad van 25 september dat Ter Haar een zwakbegaafde is: "Schande dat Radio Rijnmond een zwakbegaafde jongen heeft gebruikt om deze leugens te ventileren." Daarnaast heeft Rabbelier volgens Kroes al eerder leugens verspreid: "Deze mevrouw had in haar vorige baan ook al problemen die te maken hadden met een soortgelijke opstelling." Door de verschillende verdachtmakingen besluit de gemeenteraad op 30 september alsnog dat de COR de beschuldigingen ten aanzien van Peper zal onderzoeken in een al aangekondigd, breder onderzoek naar bestuursuitgaven. Het rapport zal in februari 2000 gepubliceerd worden. Zo komt de affaire langzaam op gang.

4.2.2. Oktober 1999

Enkele dagen na de eerste onthullingen laat op 7 oktober een derde criticus zich uit over de onrechtmatigheden van Peper. Nel van der Pol (wethouder Personeel en Organisatie in Rotterdam tussen 1986 en 1990) is kwaad dat alleen het lagere personeel op het Rotterdamse stadhuis wordt aangepakt. Ze vertelt haar verhaal aan het NRC Handelsblad. De bekendste beschuldiging jegens Peper heeft betrekking op haar dienstreis naar Kobe in Japan. Ze verlengde haar verblijf voor een vakantie in Hongkong en wilde de door haar gemaakte privé-kosten terugbetalen aan de gemeente: "Een half uur nadat ik de declaraties in orde had gemaakt, werd ik ontboden bij Peper. Hij nam mijn gedrag zeer kwalijk en liet me alle hoeken van de kamer zien. Want met dit precedent verpestte ik het voor de anderen." Wederom is het Kroes die reageert op de aantijgingen aan het adres van Peper. In het Rotterdams dagblad van diezelfde dag laat zij weten dan Van der Pol 'de waarheid verdraait'. Na de uitlatingen van Van der Pol blijft de nieuwsgolf aanhouden. Met name het AD publiceert verhalen over gesjoemel, fraude en een foute stadhuiscultuur. De uitbarsting van de affaire komt op 28 oktober. Het regionale nieuws wordt landelijk opgepikt wanneer het AD opent met: "Peper beticht van misbruik." Het artikel is een opsomming van aantijgingen ten aanzien van Peper op basis van voornamelijk anonieme klachten en twee bronnen met naam, voormalig bestuursambtenaar De Koning en de ex-gemeentesecretaris Bannink. Peper reageert diezelfde dag nuchter op de zaak. Hij verklaart in Den Haag Vandaag dat de aantijgingen 'allemaal verzonnen zijn, 'ik ben onkreukbaar.' Tevens overweegt Peper juridische stappen te nemen tegen het AD. Op 29 oktober heeft Peper 's ochtends een gesprek met premier Wim Kok. Peper verzekert Kok dat hij zich geen zorgen hoeft te maken. Na het beraad laat de premier aan de media weten vierkant achter de minister van buitenlandse zaken te staan.

Hij meent dat er een ‘actie’ gaande is om Peper te ‘beschadigen.’ Hij verwijt het AD ervan boodschapper te zijn van anonieme beschuldigingen: “Het is onrechtvaardig iemand op te zadelen met dit soort anonieme kritiek.”

Ondertussen heeft de COR de hulp ingeschakeld van accountantsbureau KPMG. Er komen ook steeds meer stemmen op om het onderzoek door Den Haag te laten uitvoeren. Dit en de onthullingen in de pers maken de positie van minister Peper steeds moeilijker.

4.2.3. November 1999

Het AD rechtvaardigt de verdachtmakingen door vooral beroep te doen op de uitspraken van Bannink. Maar op 1 november distantieert Bannink zich in een persverklaring van zijn uitspraken in het AD. Volgens de ex-gemeentesecretaris zijn, zijn uitspraken uit hun context gehaald of zelfs verzonnen. Het AD geeft daarom een onjuist beeld van Peper. Naar aanleiding van het bericht schrijft Peper op 2 november een protestbrief aan het AD. De krant reageert op Pepers protest en schrijft op 8 november niet verantwoordelijk te zijn voor de gepubliceerde beschuldigingen. Volgens het AD zijn de feiten niet als vaststaand gepresenteerd. En zijn de conclusies en kwalificaties ‘op geen enkele wijze door de redacteurs eigen gemaakt.’ Wat betreft de beschuldigingen en anonieme verdachtmakingen lijkt de berichtgeving vanaf dat moment af te nemen.

Het onderzoek van de COR krijgt in november vorm. Het eerste onderzoeksopzet wordt op het ministerie van binnenlandse zaken gepresenteerd. Met name de oproep van de COR aan Rotterdamse ambtenaren om desnoods anoniem een klacht in te dienen, wordt veroordeeld door Peper. Tevens krijgt Peper een uitnodiging voor een eerste verkennend gesprek. De bijeenkomst vindt plaats op 23 november en verloopt onwennig. Het blijkt dat Peper tijdens het gesprek het heft in handen neemt. Ook het slotwoord is voor Peper, stelt COR-lid Theo Cornelissen in *Afrekenen met Peper*: “Hij keek ons een voor een aan en zei: ‘Ik weet veel... Heel veel...’Ja, dat was wel een soort dreigement. Na afloop waren sommigen geschokt.”

Ook de positie van Peper als minister van binnenlandse zaken wordt lastiger. Felix Rottenberg adviseert Peper voor enkele maanden terug te treden. Gedurende die periode zou een onafhankelijk onderzoek moeten uitwijzen wat hem te verwijten valt. Maar Peper voelt daar niks voor. In de loop van deze maand groeit ook steeds meer de vraag of Peper nog wel toezicht op het onderzoek kan houden als minister van Binnenlandse Zaken. Peper functioneert anders in een dubbelrol als toezichthouder en als ‘verdachte’. Eind november neemt Roger van Boxtel daarom als plaatsvervangend minister van Binnenlandse Zaken de toezicht op het onderzoek over.

4.2.4. December 1999

In december lijkt het nieuws rondom het onderzoek naar het declaratiegedrag van Peper stil te vallen. Halverwege december wordt bekend dat het rapport een maand later wordt afgerond dan gepland, het

rapport komt nu vermoedelijk half januari. Peper schakelt op eigen kosten een accountant van PricewaterhouseCoopers in.

4.2.5. Januari 2000

In januari is het onderzoek van de COR in volle gang. Gedurende deze maand wordt Peper meerde malen verhoord. Het is ook de maand waarin het wantrouwen van Peper ten aanzien van de COR groeit. Zo schrijft hij een brief aan COR-voorzitter Van Ravesteyn, waarin hij klaagt over gebrek aan discretie. De Volkskrant en het AD melden op 15 januari dat de accountants zijn gestuit op dubieuze posten ter waarde van ongeveer 100.000 gulden. Peper stelt dat de commissie informatie lekt naar de pers en dreigt daarom met gerechtelijke stappen. Het AD wil hij voor de Raad voor de Journalistiek slepen, commissieleden die naar de pers lekken voor de rechter. Het NRC Handelsblad publiceert delen uit deze brief. Peper is ontstemd over weer een nieuw lek. Hij eist vóór een volgend gesprek met de COR inzage in zijn dossier zodat hij zich op de vragen kan voorbereiden. De commissie komt deze eis niet tegemoet. Peper verschijnt daaropvolgend niet op het verhoor op 22 januari. Kok vindt de keuze van Peper om niet op te komen dagen onverstandig, hij raadt hem dan ook aan om alsnog met de COR om de tafel te gaan zitten. Peper luistert, op 26 januari verschijnt hij alsnog op het verhoor. De commissie spreekt van alsnog een goede bijdrage aan het onderzoek.

Maar er zijn ook geluiden die het onderzoek bekritisieren. Zo plaatst Senaatsvoorzitter Korthals Altes in het NOS Journaal vraagtekens bij de juridische kwaliteit van het onderzoek. Volgens Korthals zijn veel van de feiten die in het onderzoek naar voren komen al verjaard. Oud-wethouder Linthorst noemt in het NRC Handelsblad (27 januari) de werkwijze van de COR schandalig: “Ik werd met een taxibon van 11 jaar geleden geconfronteerd.” Ook ex-raadslid Beynen die het onderzoek in 1997 in gang zette, uit zich in Trouw (26 januari) kritisch over de ‘tendentieuze’ berichtgeving over de ‘meest creatieve minister’. “Jammer dat het onderzoek niet meteen is afgehandeld. Dan was een hoop ellende voorkomen.”

4.5.6. Februari 2000

In februari loopt de affaire steeds meer over in de vraag naar Pepers functioneren als minister van Binnenlandse Zaken. Freelance journalist Berts wil via de WOB inzage krijgen in Pepers declaratieformulieren als minister. De Raad van State bepaalt op 10 februari dat dit mag. Echter Peper is geoorloofd om namen en adressen door te strepen en hoeft ook geen bonnetjes te publiceren. Op 15 februari zet Peper zijn declaraties als minister op Internet.

Op vrijdag 25 februari melden het AD, de Volkskrant en het Rotterdams Dagblad dat de COR de antwoorden van Peper nog steeds onvoldoende vindt en dat de commissie een hard oordeel velt over zijn declaratiegedrag. Op diezelfde dag ontvangen de accountants van Peper een vertrouwelijk conceptrapport van KPMG. Als Peper het rapport leest, beseft hij dat het rapport wel eens het einde van zijn politieke carrière zou kunnen betekenen. Peper wordt ‘onrechtmatig gedrag’ verweten en van

verschillende reizen en cadeaus is het nut niet bewezen. In *Afrekenen met Peper* stelt Peper dat hij en Kok enorm schokken van het rapport: “De stemming tijdens het onderhoud met Kok is beneden peil. ‘Dit is killing’ constateert Peper, ‘dit is een bom.’ Ook de premier is nu doordrongen van de ernst van de zaak.”

4.5.7. Maart 2000

Begin maart staat in het teken van de aanloop naar de resultaten van het onderzoek. Als reactie op de berichtenstroom neemt Neelie op 1 maart het in Elsevier op voor Peper. Ze typeert de affaire als ‘Big Brother’ en ‘voyeurisme’. Ze dreigt het land te verlaten: “Ik zei laatst nog tegen Bram: als dit de teneur in Nederland wordt, dan wil ik hier niet meer leven. Dan pak ik mijn spullen.”

De COR meldt op 7 maart opnieuw een vertraging van het rapport. De nieuwe datum wordt 17 maart. Wel wordt die dag een eigen onderzoek van raadslid Kneepkens van de Stadspartij gepresenteerd. Het boek ‘Luchtschepen en schandalen’ is er één over de arrogantie van de macht tijdens Pepers burgemeesterschap.

Op 13 maart bereikt de affaire een eerste hoogtepunt. Bram Peper wil vechten tegen het rapport, daarom treedt hij af als minister van Binnenlandse Zaken.

Op 17 maart verschijnt het COR rapport, de gemeenteraad schaart zich achter de uitkomsten: “Aan de Maas is geen plaats voor een Zonnekoning” aldus PvdA-fractievoorzitter Van Dijk.

4.3. Besluit

Met de hierboven beschreven context en de al eerder besproken sociale praktijk heb ik de kritische discoursanalyse uitgevoerd op de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws. De sociale gebeurtenissen tonen aan dat er mogelijkheden waren voor de berichtgeving om zich te ontwikkelen tot een mediahype of een mediaschandaal. De eerste onthulling op Radio Rijnmond kan worden gemarkeerd als startpunt. Naarmate er meer media-aandacht is voor een onderwerp en meerdere media de berichten van elkaar overnemen, wordt de kans groter dat de journalist en de nieuwsconsument het gegeven voor waar aannemen, waardoor een zichzelf versterkend proces ontstaat. Daarnaast is mogelijk de heersende moraal overschreden, wat van belang is bij het ontstaan van een schandaal. Schandalen hebben een grote aantrekkingskracht op de media. Net zoals bij een mediahype is het gevaar bij het mediaschandaal groot dat één dominante discours gaat overheersen. Vooral de informatie die binnen dit frame past wordt krijgt de aandacht. Wat kan leiden tot negatieve eenzijdige beeldvorming.

In hoofdstuk vijf van deze master thesis zullen de onderzoeksresultaten besproken worden.

5. Resultaten

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk aandacht voor de resultaten na uitvoering van een kritische discoursanalyse. De deelvragen dienen als leidraad. De beantwoording hiervan leidt tot het antwoord van de probleemstelling. De geselecteerde onderzoekscriteria van Norman Fairclough vormen het onderzoeksinstrument om de deelvragen te beantwoorden: context, intertekstualiteit, modaliteit en evaluatie. In dit hoofdstuk zal ik per bericht een aantal uitspraken doen over deze criteria. Daarnaast bespreek ik wat de consequenties hiervan zijn voor de wijze waarop Peper in beeld gebracht wordt. Bij de bespreking van de resultaten maak ik een onderscheid tussen het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws. Ten slotte zullen de verschillen en overeenkomsten van beide media in de representatie van Bram Peper aan bod komen. In de bijlagen zijn alle resultaten van de kritische discoursanalyse terug te vinden.

5.2. Bespreking resultaten: Algemeen Dagblad

Representatie van Bram Peper per bericht.

Algemeen Dagblad 25-09-1999

Tabel 5.1. Intertekstualiteit

Stem	Stem - origineel				Stem - auteur	Stem – auteur?
B. Peper	Positief	S	R	I	Negatief	-
R. van Middelkoop	Negatief	S	R	I / D	-	-
Van Eck	Neutraal	S	R	I / D	-	-
I. Opstelten	Positief	S	R	I / D	Negatief	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	-	Negatief
Bram Peper	Positief	S	R	I	Negatief	-

Welke stemmen komen aan bod

Een eerste blik op de stemmen die aan bod komen doet vermoeden dat de tekst open staat voor verschillende interpretaties van de kwestie Peper. Er worden een aantal algemene uitspraken gedaan over wat het onderzoek inhoudt, wat de aanleiding is en wie het onderzoek uitvoert. De reacties op het onderzoek zijn verdeeld. Bram Peper krijgt de kans om zich te verdedigen en wordt daarbij bijgestaan door Ivo Opstelten die de verhalen afdoet als geruchten. Hier tegenover staan de negatieve uitspraken van R. Van Middelkoop en een anonieme bron: “Volgens R. van Middelkoop, vice-voorzitter van de rekeningcommissie, bestond ten tijde van het burgemeesterschap van Peper ‘soepelheid op het vlak

van ontvangsten'. 'De neiging tot controleren was onder Peper niet al te groot.'" Deze uitspraak draagt bij aan een negatieve beeld over Peper, maar het is geen directe beschuldiging. Een anonieme bron heeft zich wel uitgelaten over het gedrag van Peper, ze doet melding van: "grote uitgaven door het college van B&W, waarvan de huidige minister van Binnenlandse Zaken Peper deel uitmaakte. Zo zou op prive-feesten gemeentepersoneel de bediening hebben verzorgd en zou de rekening van deze partijen rechtstreeks naar de gemeente zijn gegaan."

Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel

In de tekst is er vaak sprake van indirect speech. Gevaar is dat de auteur invloed kan uitoefenen op de wijze waarop hij het gezegde samenvat. De auteur verwijst ook naar een anonieme bron. Maar het blijkt dat de uitspraken zijn overgenomen van Radio Rijnmond. Hierdoor wint de anonieme bron aan betrouwbaarheid.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

In de tekst heb ik drie voorbeelden gevonden waarbij de auteur de stemmen vanuit een negatief frame inkadert. Het volgende voorbeeld is de meest opvallende: "Peper ontkende gisteravond dat hij ooit gemeentepersoneel liet opdraven voor partijen bij hem thuis." Dit voorbeeld laat goed zien hoe woordgebruik kan bijdragen aan een negatief frame. Door te spreken van ontkende in plaats van: Peper liet weten (...), krijgt de zin een negatieve lading. Het is alsof de schuldige zich probeert te verdedigen. Daarnaast versterkt de auteur het negatieve beeld van Bram Peper door de keuze voor opdraven. Dit doet vermoeden dat zijn personeel als slaven werden behandeld.

Onduidelijkheid: stem van de auteur of intertekstualiteit

In het bericht is mij tweemaal onduidelijk of er sprake is van de stem van de auteur of van de bron. Beide voorbeelden zijn vergelijkbaar in de opzet: "Zo zou op privé-feesten gemeentepersoneel de bediening hebben verzorgd en zou de rekening van deze partijen rechtstreeks naar de gemeente zijn gegaan. Geruchten hierover doen al jaren hardnekkig de ronde op het stadhuis." De auteur vat samen wat er is gezegd door een bron. Maar de laatste zin zou ook een oordeel van de auteur kunnen zijn. Wanneer dat het geval is kun je, je afvragen of de auteur mogelijk de uitspraken van de anonieme bron wil ondersteunen. Hardnekkige geruchten die al jaren de ronde doen, impliceert dat het wel eens aannemelijk zou kunnen zijn dat die verhalen op waarheid berusten.

Hoewel verschillende stemmen aan bod komen en er ruimte voor dialoog aanwezig is, laat de analyse zien dat er meer aan de hand is. Door de wijze waarop de auteur de stemmen inkadert worden de positieve uitspraken in een negatief kader geplaatst. Met als resultaat dat de mate van verschil vermindert.

Tabel 5.2. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

In de tekst heb ik één voorbeeld kunnen ontdekken waarbij de auteur een uitspraak doet over een waarheid: “Rotterdam onderzoekt met grote spoed de declaraties van oud-burgemeester Peper, nu minister van Binnenlandse Zaken, en van de toenmalige wethouders.” In dit voorbeeld verbindt de auteur zich in hoge mate aan de uitspraak dat het onderzoek met grote spoed wordt uitgevoerd. In het kader van evaluatie moeten we tussen de regels lezen. De auteur had het ook als volgt kunnen rapporteren: De rekeningcommissie zegt zo snel mogelijk met het onderzoek (...). Door te spreken van grote spoed, zegt de auteur indirect dat de situatie op dit moment niet wenselijk is. Dit draagt bij aan het negatieve interpretatie over Bram Peper. Het label wat ik toeken is daarom zowel bij modaliteit als evaluatie negatief

Algemeen Dagblad 13-10-1999**Tabel 5.3.** Intertekstualiteit

Stem	Stem - origineel		Stem - auteur		Stem – auteur?	
Rekeningcommissie	Negatief	NS	NR	-	Negatief	Negatief
			R	I	Negatief	
					Negatief	
					Negatief	
N. van der Pol	Negatief	S	R	I	-	-
Y. de Rijk	Negatief	S	NR	-	-	-
Y. van Vught	Neutraal	S	R	I	Negatief	-
?	Negatief	NS	R	I	-	-
F. van der Heijden	Positief	S	NR	-	Negatief	Neutraal

Welke stemmen komen aan bod

In vergelijking met voorgaand bericht zien we direct een verschuiving in de wijze waarop de auteur verschillende stemmen aan bod laat komen. De verhouding tussen een positieve en negatieve bijdrage aan het beeld over Bram Peper is uit balans. Een eerste blik doet dus vermoeden dat de auteur minder oog heeft voor verschil en de kans groter wordt op een dominant discours.

Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel

In dit bericht is er geen enkele keer sprake van direct speech. De kans dat de auteur invloed uitoefent op de wijze waarop een uitspraak is geframed wordt hierdoor vergroot. Het is daarom van belang om alert te zijn op de woordkeuze van de auteur.

Onduidelijkheid: stem van de auteur of intertekstualiteit

In de tekst valt op dat de auteur soms samenvat wat er is gezegd, maar daarbij ook één woord tussen haakjes zit. Hierdoor is het onduidelijk of dit woord daadwerkelijk is gebruikt door de bron, of dat de auteur niet letterlijk het woord in de mond wil nemen. Het volgende is daar een goed voorbeeld van: “Zij heeft enkele voormalige wethouders hoog op de 'verhoorlijst' staan”, impliceert de auteur dat de rekeningcommissie het over een verhoorlijst heeft gehad, of wil de auteur het woord gebruiken om een punt te maken. Duidelijk is wel dat de keuze voor verhoorlijst een negatieve lading heeft. Het publiek zou het kunnen associëren met bijvoorbeeld een politieverhoor.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

Kolom drie laat zien dat enkele neutrale en positieve uitspraken alsnog in een negatieve context worden geplaatst door de auteur. Een opvallend en illustratief voorbeeld is de wijze waarop de auteur een aantal keer iets impliceert dat er iets is gezegd, zonder dat daadwerkelijk te verslaan. In deze gevallen plaats de auteur de stemmen in een negatief kader: “De rekeningcommissie van de Rotterdamse gemeenteraad neemt het vermeende gesjoemel door stadsbestuurders zo hoog op, dat ze heeft besloten bij haar onderzoek de hulp in te roepen van zwaargewichten van buiten.” In hoeverre kan men van de rekeningcommissie (een onafhankelijk onderzoeksinstelling) verwachten dat het zich op deze wijze uitlaat? De zin representeert een algemene houding dat ver af staat van specifieke statements of evaluaties van de rekeningcommissie. De auteur heeft de vrijheid om door middel van woordgebruik een eigen interpretatie hieraan te geven. Met als gevolg dat Peper in een negatief frame wordt geplaatst. Er is sprake van gesjoemel, en zwaargewichten worden ingezet, zo hoog neemt een onafhankelijk onderzoekscommissie de zaak op. Dat spreekt niet voor Bram Peper. Ook de het volgende uitspraak is een voorbeeld van deze techniek: “De Rijk zou medio jaren 90 een min of meer gelijklopende boodschap van Peper hebben gekregen.” In principe vermeldt deze zin geen specifieke informatie over wat er is gezegd of gebeurd. Toch ondersteunt deze zin de uitspraak van N. van der Pol. Zij beweert dat Bram Peper haar verbod privé-kosten van een dienstreis aan te gemeente terug te betalen. De Rijk heeft soort van dezelfde boodschap gekregen. Maar welke dat precies is?

Opvallend in dit bericht is ook hoe vaak de auteur de uitspraken van de rekeningcommissie inkadert vanuit zijn eigen interpretatie: “De commissie wil dat KPMG de boekhouding onder de loep neemt en dat een van de zwaargewichten een second opinion over het onderzoek geeft. Het is voor het eerst dat de rekeningcommissie zich bij haar werk wil laten bijstaan door derden van dit gewicht.” Door middel

van woordkeuze, maar ook door een statement aan de uitspraak toe te voegen, weet de auteur het geheel in een negatief kader te plaatsen.

In dit bericht is er minder oog voor verschillende stemmen en minder ruimte voor dialoog. Door de wijze waarop de auteur de stemmen inkadert wordt een negatieve interpretatie van de gebeurtenis versterkt. Daarnaast zien we een bepaalde techniek door de auteur naar voren komen. Door woorden tussen aanhalingstekens te plaatsen, kunnen ‘ongepaste’ woorden toch gebruikt worden.

Tabel 5.4. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
3.	Deontic	Median	Negatief	Undesirable	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

In de tekst heb ik twee voorbeelden gevonden waarin de auteur zich aan in hoge mate verbindt aan een uitspraak wat betreft wat waar is. Deze uitspraken hebben gevolgen voor het kader waarin Bram Peper wordt geplaatst. Ik noem er één: “Het is voor het eerst dat de rekeningcommissie zich bij haar werk wil laten bijstaan door derden van dit gewicht.” De auteur spreekt met zekerheid dat het voor het eerst is dat de rekeningcommissie gebruik maakt van onafhankelijke deskundigen. Daarnaast heeft de woordkeuze ook een sterk evaluatief karakter. Het feit dat dit nog nooit eerder is gebeurd en het om derden van dit gewicht gaat, suggereert dat de kwestie Peper hoog wordt opgenomen. De geruchten zijn ergens op gebaseerd, want anders zou de commissie niet zoveel werk ervan maken. Dat is niet wenselijk en versterkt het negatieve beeld over Bram Peper.

Een ander interessant voorbeeld is gekoppeld aan een *modalized demand*: “Hij nam het onlangs in het Rotterdams Dagblad al op voor zijn 'vriend' Peper, hoewel het onderzoek van de commissie nog moet beginnen.” De auteur oordeelt over wat noodzakelijk is. Hij suggereert indirect dat er geen uitspraken gedaan kunnen worden, totdat de resultaten van het onderzoek bekend zijn. Van der Heijden heeft zich schijnbaar positief uitgelaten over Bram Peper. De auteur zegt hier eigenlijk: hoe kan hij Bram Peper verdedigen als de uitkomsten van het onderzoek nog niet eens bekend zijn. Dit is verrassend want in plaats van onschuldig totdat schuld bewezen is, lijkt de auteur het verstandiger om van het tegenovergestelde uit te gaan.

Hoewel niet vaak zien we in deze tekst de stem van de auteur wel terugkomen. Wanneer dat gebeurt wordt de negatieve interpretatie van het beeld over Bram Peper versterkt. Dit terwijl bij de mate van intertekstualiteit al geconcludeerd is, dat er weinig oog is voor verschil en met name het negatieve beeld over Bram Peper overheerst.

Algemeen Dagblad 28-10-1999

Tabel 5.5. Intertekstualiteit

Stem		Stem - origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
Anoniem	Negatief	NS	R	I	Negatief	-
B. Peper	Neutraal	S	NR	-	Neutraal	-
C. de Koning	Negatief	S	R	D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	D	-	-
H. Bannink	Negatief	S	R	I / D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	-	-
C. de Koning	Negatief	S	R	D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	Negatief	-
Anoniem	Negatief	NS	NR	-	Negatief	-
C. Rabbelier	Negatief	S	NR	-	-	-

Welke stemmen komen aan bod

Aan de hand van bovenstaand model wordt direct duidelijk dat de tekst weinig oog heeft voor verschillende interpretaties van de kwestie Peper. De tekst is één grote opsomming van verdachtmakingen. Het negatieve beeld over Bram Peper is hier overduidelijk het dominante discours. Zelfs de tekst van Bram Peper voegt weinig toe aan het dialoog: “Minister Peper wil niet ingaan op de aantijgingen.” Om te benadrukken dat dit bericht kan worden opgevat als een aanklacht op Peper, zal ik een aantal uitspraken overnemen:

- ‘Peper betaalde niets uit eigen zak. Hij leefde volledig op kosten van de gemeente Rotterdam’, aldus een ambtenaar.
- Peper vond echter, aldus Bannink, dat alles een relatie had met de stad. ‘Ook zijn eigen privé-verjaardagsfeestjes. Als daar mensen bij waren die iets met de gemeente hadden, draaide de stad er voor op. Ja, over een dergelijke opvattingen kun je twisten.’
- Eén van de voormalige medewerkers: ‘De uitgaven waren totaal oncontroleerbaar omdat er eigenlijk geen handtekeningen nodig waren en niemand het waagde maar enige kritische vraag te stellen aan Peper en zijn volgelingen.’

Aan de hand van deze voorbeelden wordt direct duidelijk wat de toon van dit bericht is.

Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel

In de tekst wordt zowel direct, indirect als niet gerapporteerd wat er gezegd is. Het is daarom verstandig om alert te zijn op de wijze waarop de auteur de stemmen inkadert. Wanneer we kijken naar de relatie tussen stem/tekst en het origineel, valt op hoe vaak de auteur verwijst naar anonieme bronnen. Alleen C. de Koning en H. Bannink worden bij naam genoemd. Je kunt je afvragen of het gebruik van zoveel anonieme bronnen wel acceptabel is. In hoeverre zijn de uitspraken te controleren? Ook de lezer zal zich dat kunnen afvragen. De auteur lost dit als volgt op: “De meeste ex-werknemers die de onthullingen tegenover het Algemeen Dagblad hebben gedaan willen anoniem blijven uit angst voor represailles, vanwege hun financiële afhankelijkheid van de gemeente of vanwege een zwijggebod. Vanuit hun functies konden zij bijna dagelijks 'over de schouder' van Peper, andere bestuurders en hoge ambtenaren meekijken. Enkelen waren betrokken bij omstrede gedrag of moesten dubieuze opdrachten uitvoeren.” De betrouwbaarheid van de bronnen wordt door middel van deze uitspraak gewaarborgd. Het dwingt de lezer de anonieme bronnen te accepteren en daarnaast versterkt het de negatieve interpretatie van de kwestie. Er lijkt van alles mis te zijn geweest op het stadhuis. Deze mensen kunnen het weten, zij hadden dagelijks contact met Peper. Sterker nog, enkelen zijn zelf schuldig.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

In kolom drie is zichtbaar dat de auteur een aantal maal, een uitspraak inkadert en de negatieve interpretatie versterkt. Het eerste voorbeeld heeft betrekking op een uitspraak van de auteur die vooraf gaat aan wat er gezegd wordt door de bron: “De voormalige medewerkers dragen een waslijst met frauduleuze handelingen aan. De aantijgingen (...). De auteur versterkt hierdoor de interpretatie dat hier niet om één gerucht gaat. De voorbeelden die de anonieme bronnen geven zijn onderdeel van ‘een waslijst’. Daarnaast zorgt het woordgebruik van de auteur er ook een aantal maal voor een negatief kader: “Behalve dat Peper en wethouders zichzelf tijdens reisjes en andere uitstapjes lieten verwennen, lieten zij ook hun partners en vrienden meegenieten, aldus de gesprekspartners.” Of: Buitenlandse reizen leverden volgens verscheidene medewerkers ook bij terugkomst nog een extraatje op.” Het is natuurlijk de vraag of de bronnen deze woorden letterlijk hebben gebruikt. In ieder geval suggereert het dat Bram Peper van allerlei voordelen genoot over de rug van de gemeenschap.

Aan de hand van de intertekstualiteit kunnen we concluderen dat de auteur weinig verschillende interpretaties loslaat op de kwestie. Daarnaast oefent de auteur zelf invloed uit door de stemmen in een negatief kader te plaatsen ten opzichte van Bram Peper. Een opvallende techniek is de wijze waarop de auteur zich verantwoordt voor het gebruik van anonieme bronnen. De betrouwbaarheid van de tekst wordt daardoor vergroot.

Tabel 5.6. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Bad
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Undesirable
3.	Epistemic	Assert	Negatief	Desirable	-
4.	Epistemic	Assert	Neutraal	Undesirable	Bad
5.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Bad
6.	Epistemic	Assert	Negatief	Desirable	Bad
7.	Epistemic	Assert	Neutraal	Undesirable	Undesirable

Mate van modaliteit / evaluatie

In vergelijking met voorgaande berichten zien we dat de auteur meer invloed uitoefent op het dialoog. Zijn stem komt vaker naar voren. Daarnaast dragen alle voorbeelden bij aan een negatieve interpretatie van het beeld over Bram Peper, zowel met betrekking tot modaliteit als evaluatie.

De auteur verbindt zich in hoge mate aan de waarheid met betrekking tot zijn beweringen / statements. Daar waar de auteur zich laat horen, doet hij dat met grote zekerheid. Ik neem één uitspraak als voorbeeld: “De beklagden namen haar aantijgingen niet serieus, evenmin als de beschuldigingen door twee ex-wethouders.” Met zekerheid stelt de auteur dat alle beklagden de beschuldigingen niet ernst namen. In de context van deze tekst kan dit als negatief worden opgevat voor Bram Peper, omdat de krant nu met een ‘waslijst’ komt. Er is dus wel degelijk sprake van een serieuze zaak. Indirect evalueert de auteur middels deze zin ook. Hij veronderstelt indirect dat het een slecht zaak is dat de beklagden de beschuldigingen van N. van der Pol niet serieus namen.

Om te laten zien dat een uitspraak niet ook altijd evaluatief hoeft te zijn, neem ik ook het volgende voorbeeld op: “Vanuit hun functies konden zij bijna dagelijks over de schouder van Peper, andere bestuurders en hoge ambtenaren meekijken.”

De wijze waarop de auteur oordeelt in de tekst dragen bij aan het negatieve kader omtrent Bram Peper. Daarnaast gebeurt dit vaker dan we tot nu toe hebben gezien. Zowel met betrekking tot intertekstualiteit als tot modaliteit kunnen we een dominant discours signaleren. Dit discours versterkt het negatieve beeld over Bram Peper.

Algemeen Dagblad 30-10-1999**Tabel 5.7.** Intertekstualiteit

Stem		Stem - origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
Anoniem	Negatief	NS	R	I / D	Negatief	Negatief
Anoniem	Negatief	NS	NR	-	Negatief	-

Anoniem	Negatief	NS	R	I / D	-	Negatief
					-	Negatief
					-	Negatief
					-	Negatief
H. Bannink	Negatief	S	R	D	-	-
N. van der Pol	Negatief	S	R	I / D	Negatief	Negatief
						Negatief
J. de Ridder	Negatief	S	R	I / D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	D	-	-
H. Bannink	Negatief	S	R	D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I / D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	Negatief	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	Negatief	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	-	Negatief
W. Straasheijm	Positief	S	R	I	-	-
Anoniem	Negatief	NS	NR	-	-	-
H. Bannink	Negatief	S	R	D	Negatief	-
C. de Koning	Negatief	S	R	D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	-	Negatief
H. Bannink	Negatief	S	R	I / D	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	-	-
Echtpaar Peper	Positief	S	R	I	Negatief	-
C. Lodders	Positief	S	R	D	Negatief	-

Welke stemmen komen aan bod

Wederom valt op hoe weinig oog de auteur heeft voor de verschillende interpretaties van de kwestie. De uitspraken die een positieve bijdrage leveren aan het beeld van Bram Peper worden direct door een andere stem tegengesproken: “Er moest expertise van buiten worden ingehuurd omdat de gemeente zelf onvoldoende kwaliteit in huis had, schrijft Straasheijm. Ingewijden op de Bestuursdienst honen deze verklaring weg.” Of het voorbeeld wat al eerder in hoofdstuk drie ter sprake kwam: “Het echtpaar Peper stelt dat de beschuldigingen afkomstig zijn van gefrustreerde (ex-)ambtenaren of van mensen die in de war zijn. Dat snijdt geen hout als Pepers 'grootste fan', zijn vroegere onderwijzer Lodders (80), trots verhaalt van zijn ontmoetingen met de burgemeester. De Haarlemmer mocht, vergezeld van zijn vrouw, een middagje met zijn oud-leerling het water op. 'Het was een fantastische dag in Rotterdam (..).'”

Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel

Hoewel het aantal anonieme en specifieke bronnen meer in balans is dan de tekst van 28-10, is de hoeveelheid alsnog opvallend hoog. De auteur onderbouwt de keuze wederom: “Rotterdam telt meer van dergelijke eenlingen. Ze wonen in het stadshart, in buitenwijken of inmiddels ver weg. En ze willen praten. Vaak anoniem. Uit angst voor represailles, uit angst voor het eigen hachje omdat ze zelf ook niet altijd schone handen hielden.”

Daarnaast moeten we wederom constateren dat een hoop van de uitspraken onder indirect speech vallen. Er moeten dus goed gelet worden op de manier waarop de auteur samenvat.

Onduidelijkheid: stem van de auteur of intertekstualiteit

Wanneer we naar kolom vier kijken, blijkt dat opvallend vaak er onduidelijkheid bestaat over de herkomst van de stem. Het artikel start als volgt: “Burgemeester Bram Peper regeerde Rotterdam als een Byzantijns vorst. De havenstad was van hem. Hij was er altijd voor de stad, dus de stad moest er ook voor hem zijn.” De auteur verwijst naar geen enkele bron. De auteur zorgt er in ieder geval wel voor dat de toon van het bericht is gezet. En deze is verre van positief. De auteur gaat als volgt verder: “Een overbuurman kijkt 's ochtends tegen negen uur door het raam naar buiten. Chauffeur Henk sjouwt even later een vuilniszak naar de stoeprand. Dan moet de hond nog uit. Als het dier in de stortregen zijn behoefte heeft gedaan, keert de chauffeur natgeregend terug. Onder het afdakje wacht meneer de burgemeester. Onder de paraplu wordt hij naar de auto geleid.” Is dit letterlijk wat de overbuurman heeft gezegd? Is dit een sfeerreportage van de auteur? Wat wil de auteur hiermee bereiken? Duidelijk is in ieder geval dat Bram Peper misbruik maakte van zijn personeel. Dat hij zich gedroeg als een keizer, iemand die te goed was voor de dagelijkse klusjes. De macht van Peper wordt ook in het volgende voorbeeld benadrukt: “Hij kon niet anders, zegt hij. Wie niet meedeed of kritiek had, wachtte slechts een lot: het vuilnisvat. 'Een van Pepers gevleugelde uitspraken was: wil jij soms met de Roteb mee?' Dus werd er gezwegen. Jarenlang. Uit vrees voor de machtige arm van Peper. Een angst die ook nu nog geldt, omdat Peper is opgeklommen naar het hoge ambt van minister van Binnenlandse Zaken.” Wederom is onduidelijk of de bron dit opmerkt of de auteur deze conclusie trekt.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

Naast onduidelijkheid over de stem van de auteur, blijkt de auteur ook met enige regelmaat de stemmen van anderen in te kaderen: “(..) ‘tot er geen grenzen meer waren en geen weg terug’. Een oud-medewerker van Peper steunt en zucht... Voorovergebogen op de bank, de handen in het gezicht. De avond vordert. Dan toch een uitleg.” Of: “(..) ‘Iedereen zat gevangen in het web.’ De directe ex-medewerker van de voormalig burgemeester formuleert met jarenlang opgekropte woede.” Of: “(..) ‘Misschien ging het Peper om de sigaren’, zegt Bannink met een grijns.” De auteur koppelt de bron aan een emotie waardoor de interpretatie van de uitspraak wordt ingekaderd. Middels dit soort zinnen

wordt de toon van het bericht gezet. De auteur benadrukt hoe moeilijk het is voor de bron om zich uit te laten over Peper. Het is alsof hij niet wil, maar toch alle krachten bij elkaar verzamelt om zijn verhaal te doen. De auteur neemt de lezer mee naar het moment dat de bron geïnterviewd wordt. De lezer proeft de angst en de onmacht van de bron. Het spreekt voor zich dat dit niet veel goeds doet voor het beeld over Bram Peper. Deze tactiek wordt vaker toegepast door de auteur.

Deze tekst staat bol met verdachtmakingen, daarnaast worden vele uitspraken door de auteur geframed en is het regelmatig onduidelijk of de auteur aan het woord is of een bron. Door de machtige arm van Bram Peper te benadrukken en de angst die er heerst, legt de auteur verantwoording af voor het gebruik van anonieme bronnen. Maar doet de auteur ook uitspraken over wat waar of noodzakelijk is? Uit de volgende Tabel zal blijken dat hij ook middels zijn eigen stem bijdraagt in een negatieve interpretatie van het beeld over Bram Peper.

Tabel 5.8. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Good	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Good	Negatief
3.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
4.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
5.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

Ook middels een aantal statements weet de auteur de toon te zetten: “Maar angst regeert niet overal. Oud-wethouder N. van der Pol verscheen deze week op televisie.” Of: “Niet alleen de wethouder heeft nu de moed haar bedenkingen in het openbaar te uiten.” De auteur verbindt zich in hoge mate aan deze uitspraken daarnaast geeft hij een oordeel over wat wenselijk is. Uitgaande van de volgende context: anonieme bronnen, de mogelijke gevolgen voor klokkenluiders, de macht van Peper, suggereert de auteur dat het een goede zaak is dat mensen naar voren komen. Het is niet zozeer dat de auteur letterlijk zegt: “Ik vind het goed (..)”, maar dat is ook niet te verwachten in een nieuwsbericht. Men moet tussen de regels lezen en de uitspraken van de auteur in de context plaatsen. Daardoor krijgen statements als deze een negatieve lading.

Het zijn allemaal uitspraken waaraan de auteur zich in hoge mate verbindt aan wat ‘waar’ is. In plaats van ruimte te laten voor andere interpretaties, voegt de auteur zelf ook niks toe aan het dialoog. Daarnaast zijn alle uitspraken indirect ook evaluatieve uitspraken. Neem bijvoorbeeld: “Het gemeentepersoneel hoefde niet alleen in Wassenaar op te draven.” De evaluatie zit in de woordkeuze voor ‘opdraven’.

Deze tekst is een goed voorbeeld van hoe de auteur middels verschillende technieken de mate van verschil van interpretatie over de kwestie wordt verkleind. Zowel in de hoeveelheid verschillende stemmen, als door de stemmen van anderen in te kaderen, als door zelf een oordeel uit te spreken. Het dominante discours waarbij Bram Peper in een negatief kader wordt geplaatst is duidelijk aanwezig.

Algemeen Dagblad 15-01-2000

Tabel 5.9. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
KPMG accountants	Negatief	NS	NR	-	Negatief	-
					Negatief	
					Negatief	
					Negatief	
					Negatief	
B. Peper	Positief	S	R	I	-	-
B&W post	Positief	NS	R	D	Negatief	-
Anoniem	Positief	NS	NR	I	-	-
N. van der Pol	Negatief	S	R	I	-	-
B. Peper	Positief	S	R	I	-	-
Anoniem	Negatief	NS	NR	I	-	-
De COR	Negatief	NS	R	I	-	-
KPMG accountants	Negatief	NS	R	I	-	-
De COR	Negatief	NS	R	I	-	-
Anoniem	Negatief	NS	R	I	-	-
D. van Eeden	Negatief	S	R	D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

Met een eerste blik op de tabel lijkt er enigszins een balans te bestaan tussen de verschillende stemmen. Hoewel de meeste stemmen niet voor Bram Peper spreken, is er wel aandacht voor dialoog. Ook de auteur lijkt op het eerste gezicht de stemmen weinig in te kaderen. En er zijn geen voorbeelden van stukken tekst waarvan onduidelijk is of het om een uitspraak van de auteur gaat, of van een andere bron. Hierbij moet wel een kanttekening worden geplaatst. De uitspraken gedaan door de accountants en de commissieleden van de COR zijn niet te relateren aan één persoon. Ook is onduidelijk hoe de auteur aan deze informatie komt. In de tekst worden feiten gepresenteerd van het lopende onderzoek. Alleen nergens wordt gemeld dat dit nog geen officiële bevindingen zijn. Waarschijnlijk is er sprake van een lek. Anders zou het AD niet over deze informatie kunnen beschikken. Het feit dat dit op geen enkele wijze wordt genoemd door de auteur, geeft aan hoe de auteur met informatie kan spelen.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

Opvallend hierbij is dat voornamelijk de uitspraken ‘gedaan’ door de accountants, ingekaderd zijn door de auteur. Enkele voorbeelden:

- “Met opgetrokken wenkbrauwen pluizen tientallen accountants de boekhouding van de gemeente Rotterdam uit. Wat bijvoorbeeld te denken van de gecombineerde trip begin jaren 90 naar Singapore en Indonesië?”
- “Getraind als ze zijn in het zoeken van onregelmatigheden en het leggen van verbanden, ontwaren de accountants al gauw een patroon in het reisgedrag van met name Bram Peper.”
- Grote vraagtekens zetten de onderzoekers bijvoorbeeld bij het 'afhuren' van het schip in het weekeinde van Neelies 55ste verjaardag in 1996. Gemiddeld kosten tochtjes met de boot 3000 a 5000 gulden (exclusief hapjes en drankjes).

Aan de hand van deze voorbeelden is goed te zien hoe de auteur in de tekst te werk gaat. Het lijkt alsof hij een gesprek heeft gehad met één of meerdere accountants van KPMG. Zij hebben de auteur allerlei informatie verstrekt over uitkomsten van het onderzoek. Het is moeilijk om na te gaan of het hier om indirect speech gaat, een samenvatting van wat er is gezegd. Of dat de zogenaamde samenvatting van de auteur zo ver gaat dat er bijna geen sprake meer is van reported speech.

Maar ongeacht deze onduidelijkheid blijft het wel zo dat de auteur de stemmen inkadert. Met de verwijzing naar opgetrokken wenkbrauwen impliceert de auteur dat de accountants verrassende zaken zijn tegengekomen in de boekhouding, zaken die niet door de beugel kunnen. Daarnaast zijn het niet zomaar accountants, de auteur benadrukt dat ze ervoor getraind zijn. Daarom ontdekken ze ook een patroon in het reisgedrag van Peper. Maar een patroon staat niet gelijk aan geen bewijs voor het nut van de reizen. Bij het laatste voorbeeld geeft de auteur een indicatie van het bedrag wat er gemoeid is bij om het negatieve kader te versterken. Het gaat niet om een paar gulden. Het tussen haakjes zetten van exclusief hapjes en drankjes, doet bijna sarcastisch aan.

Opvallend is ook de volgende tactiek van de auteur: “In een geheime B&W-post is te lezen dat Peper zich ‘gaat oriënteren op de politieke en sociale situatie (..)’. Maar wat de havenstad aan de Maas daar wijzer van wordt, blijft een raadsel. De handelsrelaties over en weer mogen nauwelijks een naam hebben. Er is informatie beschikbaar over het nut van de reizen Peper. Deze zijn opgenomen in een B&W-post. Dit spreekt voor Bram Peper. Op deze constatering volgt direct kritiek van de auteur. Een in eerste instantie positief frame wordt direct teniet gedaan. Deze uitspraak van de auteur zien we natuurlijk ook terug bij de vraag naar modaliteit en evaluatie.

Tabel 5.10. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
3.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
4.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
5.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
6.	Epistemic	Assert	Negatief	Desirable	Negatief
7.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
8.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
9.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
10.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
11.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
12.	Deontic	Prescribe	Negatief	Desirable	Negatief
13.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

Net zoals al in een eerdere analyse is opgemerkt, zien we in deze tekst ook dat de auteur aan het begin van het artikel een bepaalde sfeer neerzet: “Om half zeven haast Peper zich naar zijn dienstauto. Zonder jas. De camera verrast. Een geoefende lach, maar geen commentaar. Peper schiet achterin de donkerblauwe Chrysler en zoeft weg van de confrontatie met zijn omstreden verleden.” Door woordgebruik en suggestie evalueert de auteur de situatie. Met name de laatste zin is een opvallende uitspraak. Het is alsof Peper de zaak zo snel mogelijk wil vergeten. Als hij onschuldig zou zijn, waarom dan al die stress? Waarom een geoefende glimlach? De auteur doet geen uitspraken over wat waar is maar door middel van deze evaluatie wordt wel bepaald hoe de lezer de rest van het artikel inkadert.

Opvallend is ook hoe vaak de auteur wel oordeelt. Hij doet een aantal overtuigende uitspraken over wat waar is. De auteur baseert dit niet op feiten. Het is zijn eigen interpretatie van de situatie. Een aantal voorbeelden van *high modality* zijn als volgt door de auteur geformuleerd:

- “De Aziatische stadstaat is niet meer dan een tussenstop naar Pepers favoriete buitenland Indonesië.”
- “Dit onderkomen wordt ook door het college van B&W gebruikt voor de zogenoemde 'retraite' en bevalt de familie Peper zo goed dat er ook weekeindjes en midweekjes worden doorgebracht.”
- “Algemeen bekend is dat Peper een grote liefde koestert voor Noorwegen, een land waarvan hij de taal spreekt, waar hij heeft gestudeerd en een vakantieonderkomen heeft. De (inmiddels ex-) burgemeester van Oslo Albert Nordengen is zijn persoonlijke vriend.”

De feiten worden als vaststaand gepresenteerd, zelfs als ‘algemeen bekend’. Het gevolg is dat de uitspraken een sterk evaluatief karakter hebben. Alle uitspraken zijn wederom te koppelen aan een negatief frame over Bram Peper.

Algemeen Dagblad 24-01-2000

Tabel 5.11. Intertekstualiteit

Stem		Stem - origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
B. Peper	Positief	S	R	D	Negatief	-
B. Peper	Positief	S	R	D	Negatief	-

Welke stemmen komen aan bod?

Interessant aan dit bericht is dat de stem van de auteur de bovenhand voert. Er zijn geen verschillende stemmen die gebeurtenis bespreken. Het is enkel de auteur die haar interpretatie geeft van Bram Peper's redenen om niet op te komen opdagen bij het COR-verhoor. Haar toon is negatief en de twee keer dat Bram Peper wordt geciteerd kadert zij dit als volgt in: “Zijn beoordeling van de inhoud van die papieren kent half Nederland inmiddels uit zijn hoofd: 'lariekoek, potsierlijk, verzonnen flauwekul, ik ben onkreukbaar'.” En: “Het beste is dat de Commissie haar werk zo snel mogelijk afrondt (...) Anders ontstaat er 'een juridisering van de politiek', waar Peper zelf krachtig tegen waarschuwde.” Haar toon is bijna spottend. Het is duidelijk dat de auteur een standpunt inneemt. Het is daarom ook interessanter om naar de criteria modaliteit en evaluatie te kijken.

Tabel 5.12. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Non-modalized positive	Negatief	Undesirable	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
3.	Deontic	Proscribe	Negatief	Undesirable	Negatief
4.	Epistemic	Low	Negatief	Undesirable	Negatief
5.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
6.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
7.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
8.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
9.	Deontic	High	Negatief	Undesirable	Negatief
10.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief

11.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
12.	Deontic	High	Negatief	Desirable	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

Het artikel begint als volgt: “Waarom wil oud-burgemeester Peper toch zo graag de documenten van de Commissie tot Onderzoek van de Rekening van te voren inzien? Zijn beoordeling van de inhoud van die papieren kent half Nederland inmiddels uit zijn hoofd.” De toon is direct gezet. De vraag die de auteur de lezers en zichzelf stelt is waarom Peper de documenten zou willen inzien als bijna alle informatie van het rapport al bekend is geworden. De wijze waarop doet vermoeden dat Peper belachelijk wordt gemaakt door de auteur. Alsof hij hem de les wil lezen. Deze relatie tussen auteur en Peper wordt verder uitgebreid: “Als er niets in dit antwoord is veranderd bestaat er voor Peper geen enkele reden om zich thuis te prepareren op het verhoor over zijn declaratiegedrag als burgemeester.” En: De enige reden voor de hoge toon, waarop Pepers advocaat de documenten eist, kan, behalve een kwaad geweten, de hoop op tijdwinst via procedure-geneuzel zijn.” Het is duidelijk dat de auteur geen moeite doet om zijn interpretatie van de gebeurtenis te verbergen.

In dit artikel is er geen oog voor verschil, er is ook geen dialoog. De stem van de auteur voert de bovenhand en de toon is negatief. Het beeld wat hier geschetst wordt over Bram Peper wakkert de schuld kwestie aan. Alle uitspraken met betrekking tot modaliteit en evaluatie zijn zo sterk en ongenueanceerd dat ik u naar de bijlagen verwijs om ze allemaal eens door te nemen.

Algemeen Dagblad 17-02-2000

Tabel 5.13. Intertekstualiteit

Stem		Stem - origineel			Stem – auteur	Stem – auteur?
Rechter	Neutraal	S	R	I	-	-
D. Berts	Neutraal	S	R	I	-	-
Woordvoerder	Positief	S	R	I	-	-
D. Berts	Negatief	S	R	I / D	-	-

Welke stemmen komen aan bod?

In dit bericht is in tegenstelling tot voorgaande berichten wel oog geweest voor verschillende interpretaties van de gebeurtenis. Ook lijkt de auteur de stemmen niet specifiek in een negatief of positief kader te plaatsen.

Tabel 5.14. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief

2.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
3.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
4.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
5.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

De uitspraken van de auteur hebben betrekking op de declaratieformulieren. Hij verbindt zich in hoge mate aan wat hij zegt: “Uit de declaratieformulieren die minister Peper (Binnenlandse Zaken) openbaar heeft gemaakt, valt niet af te leiden of zijn uitgaven zakelijk of privé zijn geweest. Bovendien ontbreekt een groot aantal documenten die uitsluitel moeten geven over reisonkosten en bedragen besteed aan geschenken en representatie.” Opvallend is, dat later in het artikel duidelijk wordt dat de rechter heeft bepaald dat de wijze waarop de papieren nu openbaar zijn gemaakt, voldoende is. De inleiding suggereert echter dat Peper mogelijk met opzet de papieren niet compleet of onleesbaar openbaar heeft gemaakt. De auteur oordeelt dus ook over wat wenselijk is.

Het Algemeen Dagblad 25-02-2000

Tabel 5.15. Intertekstualiteit

Stem	Stem – origineel				Stem - auteur	Stem – auteur?
COR / KPMG	Negatief	NS	NR	-	Negatief	-
Ingewijden	Negatief	NS	R	I	-	-
PricewaterhouseCoopers	Positief	NS	R	I/D	Negatief	-
Bram Peper	Positief	S	R	I	-	-
Ingewijden	Negatief	NS	R	I/D	-	-
Woordvoerder B. Peper	Negatief	S	NR	D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

Kijkend naar de eerste kolom lijkt er een redelijke balans tussen de verschillende stemmen te bestaan in het bericht. Bram Peper krijgt ook de kans om een weerwoord te geven.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

De auteur laat ruimte voor het woord van Peper. Alleen framed de auteur het verweer van PWC als volgt: “Daarin wordt vooral beweerd dat ‘alles’ wat de oud-burgemeester van Rotterdam (en vaak ook zijn echtgenote N. Kroes) heeft gedaan of heeft uitgegeven zakelijk en in het belang van de stad is geweest.” Met name de woordkeuze beweerd, is interessant. Waarom kiest de auteur niet voor In het rapport laat Peper weten (..), of in het rapport staat vermeld dat (..)? Beweren geeft direct een negatieve lading. Het suggereert dat het maar de vraag is of dit daadwerkelijk het geval is.

Ondank deze twee voorbeelden zijn er weinig andere opvallende zaken en lijkt de tekst meer oog te hebben voor het verschil dan teksten die in een eerder stadium van het onderzoek zijn tegengekomen. Dat geldt ook voor het oordeel van de auteur zelf.

Tabel 5.16. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
3.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
4.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
5.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

In de tekst is één opvallend voorbeeld te vinden waarin duidelijk wordt dat wanneer een stem niet direct of indirect geciteerd wordt, de auteur veel vrijheid heeft om zijn eigen interpretatie van het gezegde te geven. Zo ook in de eerste alinea van de tekst: “De voorlopige conclusies dat hij onrechtmatig aanzienlijke sommen gemeenschapsgeld heeft uitgegeven, zijn onveranderd.” Pas later in de tekst wordt duidelijk om hoeveel geld het mogelijk zou gaan, maar de auteur zet direct de toon. Daarnaast spreekt de auteur van onrechtmatig. Later in de tekst wordt een ingewijde geciteerd en blijkt het om niet rechtmatig gedrag te gaan. Er zit wel degelijk een verschil tussen beide benaderingen. Onrechtmatig suggereert dat Peper in strijd is geweest met de wet, hij zou dus vervolgd kunnen worden. Niet rechtmatig betekent dat het gedrag niet wordt verdedigd door de wet, maar het is dus ook niet in strijd met de wet.

De volgende twee voorbeelden zijn er twee van hoge modaliteit. “Het bijna altijd meenemen van zijn vrouw tijdens reizen of diners was voor Peper een vanzelfsprekendheid.” De auteur stelt vast dat de vrouw van Peper bijna altijd mee ging, in het artikel wordt deze bewering niet onderbouwd met feiten. Het wordt niet gemeld in het onderzoek of door Peper veronderstelt. Toch spreekt de auteur met grote zekerheid uit dat het een vanzelfsprekendheid voor Peper was. Zo ook in de volgende tekst: “Hoewel een burgemeestersvrouw alleen mee op reis mag als daar aanleiding voor is, ging Kroes bijna altijd mee.” Wederom doet de auteur alsof het een vaststaand feit is. Daarnaast evalueert hij middels hoewel de keuze van Peper als *niet* wenselijk. Kroes had alleen maar mee gemogen als er een reden voor was.

Het Algemeen Dagblad 14-03-2000

Tabel 5.17. Intertekstualiteit

Stem	Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
B. Peper	Positief	S	R	I/D	-

A. Melkert	Neutraal	S	R	I	-	-
Tweede Kamer fracties	Neutraal	NS	NR	-	-	-
Den Haag	Neutraal	NS	R	I	-	-
A. Melkert	Neutraal	S	R	I	-	-
B. Peper	Neutraal	S	NR	-	-	-
Koningin Beatrix	Neutraal	S	R	I/D	-	-
B. Peper	Positief	S	R	D	-	-
W. Kok	Positief	S	R	D	-	-
A. Melkert	Positief	S	R	D	-	-
A. Jorritsma	Neutraal	S	R	D	-	-
H. Dijkstal	Positief	S	R	D	-	-
Oppositie	Neutraal	NS	NR	-	-	-
J. de Hoop Scheffer	Positief	S	R	I/D	-	-
A. Melkert	Positief	S	R	I/D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

In het laatste artikel is er een duidelijke omslag te merken in de wijze waarop Bram Peper in beeld wordt gebracht. Waren tot nu toe de berichten overladen met stemmen die bijdragen aan een negatief beeld over Bram Peper, in deze tekst lijkt de balans omgeslagen te zijn naar een positief en neutraal. Als we kijken naar waar de stemmen uitspraken over doen: gaat het om de kwaliteiten van Bram Peper als minister. Veel mensen betreuren zijn aftreden, geen enkele keer wordt zijn aftreden verbonden met schuld in de declaratieaffaire. Mensen begrijpen zijn stap en zien het als het nemen van verantwoordelijkheid.

Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel

Opvallend is ook de hoge mate waarin de auteur direct verwijst naar wat er is gezegd. Zagen we in andere artikel vaak de indirect speech de bovenhand voeren, dat blijkt in deze tekst niet het geval.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

In de tekst heb ik geen enkel voorbeeld gevonden waarbij de auteur het gezegde inkadert.

In vergelijking met voorgaande teksten die zijn geanalyseerd van het Algemeen Dagblad, lijkt deze tekst een uitzondering zijn met betrekking tot de resultaten. Verschillende stemmen komen aan bod, vaak met positieve gevolgen voor het beeld over Bram Peper. Daarnaast oefent de auteur geen invloed uit op deze stemmen. Als laatste wordt er nog gekeken naar de modaliteit en evaluatie, ook hier is er sprake van een verrassend resultaat.

Tabel 5.18. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Deontic	Low	Neutraal	Undesirable	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

In de tekst is maar één voorbeeld terug te vinden waarin de auteur een eigen oordeel geeft zowel op vlak van modaliteit als evaluatie: “PvdA-fractie leider Melkert vindt niet dat hij een fout heeft gemaakt door Peper voor te dragen als minister, hoewel zijn naam al veel eerder in verband is gebracht met misstanden in Rotterdam.” Het is geen sterk voorbeeld, maar het lijkt alsof de auteur aangeeft dat het noodzakelijk was geweest om de minister niet aan te stellen op basis van het verband tussen Bram Peper en de misstanden in Rotterdam. Hierbij moet wel worden gezegd dat de auteur zich zwak verbindt aan deze uitspraak. In deze context zou men de uitspraak zo kunnen opvatten.

5.3. Bespreking resultaten: Rijnmond Nieuws

Representatie van Bram Peper per bericht.

Rijnmond Nieuws 24-09-1999**Tabel 5. 19.** Intertekstualiteit

Stem	Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?	
C. Rabbelier	Negatief	S	R	D	Negatief	-

Welke stemmen komen aan bod

In het eerste bericht dat ik van Rijnmond Nieuws heb geanalyseerd, komen alleen de stem van de auteur en de stem van Cherrie Rabbelier naar voren. Rabbelier doet een openlijke aanklacht tegen Bram Peper: “Er gebeurden dingen waarvan ik achteraf dacht en ook tijdens dat ik er werkte, dat kan niet door de beugel. Het zijn ook mijn belastingcenten waar gebruik van wordt gemaakt.” Hij komt met een concreet aantal voorbeelden en geeft zijn redenen voor de ... : “Het ergste vind ik dat ze lagere ambtenaren pakken terwijl ze zelf ook geen schone handen hebben en het tot de hoogste regionen doorgaat.” Opvallend is dat er op geen enkele manier sprake is van hoor en wederhoor (ook niet middels de stem van de auteur).

Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel

Rabbelier komt zelf aan het woord, er is dus sprake van direct speech. Maar Rabbelier komt niet in beeld. De auteur geeft hier een verklaring voor. Het is niet dat hij anoniem wil blijven (dat zou bij de kijker het idee kunnen versterken dat het niet om een betrouwbare bron gaat), de persoon heeft een legitieme reden om onherkenbaar te blijven.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

De auteur versterkt de interpretatie van Rabbeliers uitspraken door het als volgt in te kaderen: “Al jaren bericht de Stadhuis tamtam dat (...) Bram Peper het niet zo nauw nam met de scheiding werk en privé. Cherrie Rabbelier die vanwege een recente operatie niet met haar gezicht in beeld wil, weet daar als ex-medewerker van Peper, alles van. De auteur zet direct een toon door aan te geven dat er al jaren geruchten zijn en dat iemand als Rabbelier, die bij het kabinet van Peper heeft gewerkt, er alles over kan weten. Hij is een directe bron.

In dit bericht zijn er weinig mogelijkheden om de mate van intertekstualiteit te analyseren. Slechts één stem komt naar voren. Deze versterkt de negatieve interpretatie van de kwestie Bram Peper. De auteur voegt niks toe aan het dialoog. Er zijn niet veel mogelijkheden voor de auteur om het gezegde in te kaderen. Maar die ene mogelijkheid gebruikt hij dus wel en versterkt daarmee het dominante discours.

Tabel 5.20. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Good	Negatief

De mate van modaliteit / evaluatie

De auteur doet twee uitspraken over de geruchten op het stadhuis. Hij presenteert het als een feit dat in de wandelgangen Pepers integriteit al in twijfel werd getrokken. Hij onderbouwt deze uitspraak door Rabbelier aan te dragen als iemand die dat kan onderbouwen. De auteur verbindt zich in hoge mate aan wat de waarheid is. Hij geeft niet direct een oordeel over wat wenselijk is, maar door Rabbelier op deze wijze te introduceren, zonder kritische noot, lijkt de auteur het gedrag van Peper als onwenselijk te typeren.

Rijnmond Nieuws 30-09-1999

Tabel 5. 21. Intertekstualiteit

Stem	Stem – origineel				Stem - auteur	Stem – auteur?
Collegepartijen / D66	Positief	NS	R	I	Positief	Neutraal
M. van Ravesteijn	Neutraal	S	R	D	-	-
SP / Stadspartij	Neutraal	NS	R	I	-	-
Kneepkens	Neutraal	S	R	I/D	Positief	-

Welke stemmen komen aan bod

In het artikel lijken de stemmen niet direct bij te dragen aan een negatief beeld over Bram Peper. Als, dan eerder positief. Het is met name een opsomming over de aanpak van het onderzoek. In de raad is de zaak besproken. Details zijn er niet bekend. Uit de tekst is op te maken dat de coalitiepartijen en één oppositiepartij (D66) benadrukken dat ze de integriteit van Bram Peper niet in twijfel trekken. Het onderzoek is slechts een formaliteit. Wat de oppositie hierover denkt komt niet ter sprake. Er wordt slechts besproken dat de SP en de Stadspartij een onafhankelijk onderzoek hebben geëist, maar er is uiteindelijk besloten dat de COR het onderzoek uitvoert.

Onduidelijkheid: stem van de auteur of intertekstualiteit

In de tekst heb ik één voorbeeld gevonden waarbij onduidelijk is of het de vraag van de auteur is, of dat dit in de raad ter sprake is gekomen: “Lagere ambtenaren ging het om, maar hoe zit het met de top en de politiek zelf was gelijk de vraag.”

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

Meer dan in het eerste bericht van Rijnmond Nieuws dat is geanalyseerd, zien we dat de auteur invloed uitoefent op andere stemmen. Opvallend is dat dit positieve gevolgen heeft voor het kader waarin Bram Peper wordt geplaatst. In het eerste voorbeeld spreekt de auteur van een zware bevalling. Hij benadrukt hiermee dat het onderzoek naar het declaratiegedrag, niet een zekere zaak was: “Het was vanmiddag een zware bevalling. Nadat de collegepartijen en D66 (..), werd besloten tot een onderzoek (..).”

Met name de oppositie lijkt de zaak zwaar op te nemen: “Voorzitter van de Stadspartij Kneepkens kondigde, toen de oppositie haar zin niet kreeg, een eigen onderzoek aan.” De auteur voegt een sarcastische noot toe aan de uitspraak. Wanneer iemand zijn zin niet krijgt, kan dat worden geassocieerd met iemand die aan het drammen is (zoals een kind) en uiteindelijk toch een ‘nee’ te horen krijgt. Je kan de oppositie hierdoor minder serieus gaan nemen.

Tabel 5.22. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Positief	Bad	Positief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Neutraal

Mate van modaliteit / evaluatie

Slechts tweemaal lijkt de auteur zich te sterk te verbinden aan de waarheid met gevolgen voor het beeld van Bram Peper. Opvallend is dat de ene uitspraak Bram Peper in een negatief daglicht stelt en de ander juist is een positief. Dat laatste is hierboven al besproken. Daarom kort aandacht voor de volgende uitspraak: “Ondertussen blijft de geruchtenstroom in het stadhuis doorgaan en doen vooral

gemeenteraadsleden die langer meelopen alsof zij nog nooit iets gehoord hebben.” Omdat de auteur spreekt van doen alsof, wordt gesuggereerd dat zij liegen. Omdat zij langer meelopen en Bram Peper zelf hebben meegemaakt als burgemeester, lijkt het alsof ze iets te verbergen hebben. De auteur evalueert indirect, want het is geen goede zaak om iets voor te wenden.

Hoewel er aanmerkingen zijn over de wijze waarop de auteur bijdraagt aan de tekst. Lijkt er niet zozeer sprake te zijn van een dominant discours. De auteur weet de balans te bewaren.

Rijnmond Nieuws 05-10-1999

Tabel 5. 23. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
N. van der Pol	Negatief	S	R	I/D	-	-
Van Eck	Neutraal	S	R	D	Negatief	-
N. van der Pol	Negatief	S	R	I/D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

De tekst bestaat met name uit de uitspraken van N. van der Pol. Zij beschuldigt Bram Peper er openlijk van niet juist te hebben gehandeld met betrekking tot declaraties. Daarnaast portretteert ze Bram Peper als een ‘wraakzuchtige’ man die haar ‘alle hoeken van de kamer liet zien.’ Op het moment dat er dergelijke extreme uitspraken worden gedaan, kan men verwachten dat de auteur hier andere stemmen tegenover zet. Dat gebeurt niet. Slechts eenmaal komt er een andere stem naar voren: “De Rotterdamse gemeentesecretaris Van Eck liet weten dat hij pas in oktober vorig jaar op de hoogte werd gesteld van de misstanden onder het personeel.” Maar de auteur plaatst direct het volgende hier tegenover: “Onzin zegt Van de Pol, er was maar één oorzaak dat er niets naar buiten kwam en dat was de vorige burgemeester.”

Omdat er zo weinig oog is voor verschil, is er ruimte voor een dominant discours, met negatieve gevolgen voor het beeld van Bram Peper.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

Ik heb slechts één voorbeeld kunnen vinden waarbij de auteur een stem inkadert: “Zelf combineerde ze eens een dienstreis naar Kobe met een privé-bezoek aan Hong Kong, dat bezoek betaalde ze zelf. Hier volgt direct een uitspraak van N. van der Pol op met alleen:(..) werd ik bij de burgemeester ontboden en hij liet mij alle hoeken van de kamer zien. Het is niet zozeer dat de auteur iets zegt wat opvallend is, het is meer de manier waarop hij twee uitersten tegenover elkaar zet: integriteit versus de uitspraak van N. van der Pol. Hierdoor wint de stem aan kracht en lijkt het voorbeeld nog extremer dan het natuurlijk al is.

Door alleen de insteek van N. van der Pol te publiceren en geen wederhoor toe te passen wordt de mate van verschil verkleint. Hierbij komt ook dat de auteur op geen enkele wijze een kritische noot toevoegt.

Tabel 5.24. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

Ook hier lijkt de auteur zich niet aan een dialoog te wagen. Maar door één uitspraak wordt wel duidelijk in welke mate hij de uitspraken van N. van der Pol verbindt aan de waarheid: “Zodra op het stadhuis duidelijk werd dat Van de Pol hier niet bij hoorde, werd haar het leven zuur gemaakt door de burgemeester.” Daarbij evalueert de auteur door te spreken over het leven zuur maken. Door hiervoor te kiezen wordt Bram Peper geassocieerd met iemand die vanwege zijn positie de macht heeft om het leven van lagere ambtenaren, die tegen hem ingaan, ondragelijk te maken. Door machtsmisbruik te suggereren, wat niet wenselijk is, wordt het negatieve beeld over Bram Peper versterkt.

Hoewel de auteur zich niet echt mengt in het dialoog, is deze tekst een goed voorbeeld van hoe de auteur het dominant discours versterkt door zich in hoge mate te verbinden aan wat waar is, ook al gebeurt dat maar weinig. Het is de combinatie van alle vragen die gesteld zijn dat duidelijk wordt hoe een kwestie vanuit een bepaalde interpretatie kan worden ingekaderd.

Rijnmond Nieuws 28-10-1999

Tabel 5. 25. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem – auteur	Stem – auteur?
Algemeen Dagblad	Negatief	S	R	I	Positief	-
H. Bannink	Negatief*	S	R	I/D	-	-
Woordvoerder B. Peper	Positief	S	R	I	-	-
CDA	Neutraal	NS	NR	-	Negatief	-
Herfkens	Neutraal	S	R	D	-	-
M. van Ravesteijn	Neutraal	S	NR	-	-	-
			R	D	-	-
I. Opstelten	Neutraal	S	NR	-	-	-
			R	D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

Dit bericht is geschreven naar aanleiding van een krantenartikel in het Algemeen Dagblad. We zien in de eerste kolom dat Rijnmond oog heeft voor verschillende interpretaties. Maar ook dat de meeste uitspraken weinig invloed uitoefenen op het beeld over Bram Peper. Dit komt omdat het artikel met name een discussie weergeeft over de vraag of het onderzoek beperkt moet blijven tot een Rotterdams onderzoek, of dat Bram Peper zich ook voor het kabinet moet verantwoorden.

Wat met name interessant is voor dit onderzoek, zijn de beweringen van H. Bannink. Ik heb deze gelabeld als ‘negatief’. Hier wil ik alleen wel het volgende bij opmerken: “Behalve dit voorbeeld benadrukt Bannink dat hij absoluut geen aanwijzingen heeft van grootscheepse fraude.” Met het oog op het geanalyseerde bericht van het Algemeen Dagblad, waarin H. Bannink één van de twee hoofdbronnen is met betrekking tot beschuldigingen tegenover Bram Peper, wordt nu duidelijk dat Bannink slechts één voorbeeld kan noemen waardoor de integriteit van Bram Peper in twijfel wordt getrokken. Deze constatering en de wijze waarop de auteur de gepubliceerde verdachtmakingen van het Algemeen Dagblad inkadert zorgen ervoor dat het artikel een bepaalde toon krijgt. Die niet zozeer Bram Peper in een positief kader plaats, maar wel een kritische noot tegenover alle geruchten zet.

De auteur doet het volgende: “Een waslijst met frauduleuze handelingen, zo noemt het Algemeen Dagblad de aantijgingen van enkele ambtenaren. Het zijn de al langer bekende geruchten (..)”. Het is alsof het Algemeen Dagblad in een negatief kader wordt geplaatst. Door te verwijzen naar de manier waarop de krant de geruchten verwoord en dit tegenover: het zijn de ‘al langer bekende’ te plaatsen, lijkt het alsof Rijnmond wil zeggen: dit is oud nieuws én het zijn geruchten.

Het lijkt alsof Rijnmond er bewust voor kiest om niet de interpretatie van het Algemeen Dagblad te volgen. In deze tekst is het met name het dialoog tussen Rotterdam en Den Haag dat naar voren komt. Natuurlijk is er ook plaats voor de bewering van H. Bannink, maar dit is het enige voorbeeld wat genoemd (wat ook Bannink zelf onderstreept) waardoor de integriteit in twijfel kan worden getrokken. Daarnaast wordt ook de interpretatie van Bram Peper gepubliceerd. Hij is er allerm minst blij mee dat het Algemeen Dagblad op deze wijze te werk gaat en hij dreigt met juridische stappen.

Daarnaast blijkt uit onderstaand tabel dat de auteur op geen enkele wijze zelf een bijdrage levert aan een dominant discours door zich in hoge mate te verbinden aan een waarheid. Zowel niet met betrekking tot positieve als met negatieve gevolgen voor Bram Peper.

Tabel 5.26. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit	Frame	Evaluatie	Frame
1.	-	-	-	-

Rijnmond Nieuws 01-11-1999

Tabel 5. 27. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
Algemeen Dagblad	Negatief	S	R	I	Positief	-
B. Peper	Positief	S	R	I	-	-
H. Bannink	Positief	S	NR	-	-	-
			R	I/D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

Net zoals in voorgaand bericht lijkt het alsof Rijnmond het Algemeen Dagblad in een negatief kader plaatst met als gevolg dat hierdoor een positiever beeld over Bram Peper wordt geschept. De tekst geeft ruimte voor reacties op het artikel van de krant op 28-10-1999. Bram Peper en H. Bannink komen hierover aan het woord. Met als gevolg dat de verdachtmakingen in de krant onderuit worden gehaald. Eén van de belangrijkste bronnen uit dat artikel, geeft aan dat hij verkeerd is geciteerd en dat de krant bijdraagt aan een onjuist beeld over Bram Peper. Er is hier veel meer sprake van een dominant discours dat spreekt voor Bram Peper.

Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur

Er is één voorbeeld waarbij de auteur een stem inkadert en daardoor invloed op dit discours: “Het gewraakte artikel stond afgelopen donderdag op de voorpagina van het AD.” Door te spreken over wraak, wordt het negatieve kader rondom de krant versterkt. Het is voor de journalistiek een zware belediging omdat, gewraakt suggereert dat er niet objectief is gehandeld. De betrouwbaarheid van de krant is in het geding. Hierdoor wordt het positieve beeld over Bram Peper extra versterkt. Hij is slachtoffer geworden van enerzijds anonieme bronnen, maar met name ook door de onbetrouwbaarheid van de krant.

Tabel 5.28. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Positief	Bad	Positief
2.	Epistemic	Assert	Positief	Bad	Positief
2.	Epistemic	Assert	Positief	Undesirable	Positief

Mate van modaliteit / evaluatie

Ook wat betreft de gevolgen van modaliteit en evaluatie van de auteur zien we dat er op een positieve wijze wordt bijgedragen aan het beeld over Bram Peper. De auteur verbindt zich in hoge mate aan wat waar is. De volgende uitspraak is een goed voorbeeld: “Met zijn verklaring wil de oud-

gemeentesecretaris duidelijk maken dat hij niet meedoet met via de media besmeuren van mensen.” Deze zin spreekt boekdelen. Indirect doet de auteur middels deze bewering ook een uitspraak over wat wenselijk gedrag is. Hij verbindt zich in hoge mate aan wat er gezegd is door H. Bannink. Daarnaast kiest de auteur voor het woord besmeuren. Dit geeft een extra negatieve lading aan de situatie.

Dit artikel is een goed voorbeeld van de wijze waarop journalisten de feitelijke gebeurtenissen interpreteren.

Rijnmond Nieuws 16-01-2000

Tabel 5. 29. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
Onderzoekers KPMG	Negatief	S	R	I	-	-
W. Kok	Positief	S	R	I	-	-

Welke stemmen komen aan bod

In dit bericht zien we dat een negatieve uitspraak ten opzichte van Bram Peper wordt opgevangen door een positieve uitspraak. De auteur laat ruimte voor verschillende interpretaties. Daarnaast zien we dat er geen voorbeelden in de tekst aanwezig zijn, waarbij de auteur invloed uitoefent op andere stemmen.

Tabel 5.30. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Low	Negatief	-	-

Mate van modaliteit / evaluatie

Er is maar één voorbeeld waarbij de auteur zich verbindt aan wat waar is. Dit doet hij in geringe mate door te spreken van zou: “De positie van Peper als minister van Binnenlandse Zaken staat onder druk nu een rapport van onderzoeksbureau KPMG een waslijst van bedenkelijke feiten zou hebben opgeleverd.” De uitspraak draagt wel bij een negatief beeld over Bram Peper, anderzijds houdt de auteur in het midden over de uitspraken op waarheid berusten. Hierdoor wordt het frame wel verzwakt.

Rijnmond Nieuws 24-01-2000

Tabel 5. 31. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
M. van Ravesteijn	Negatief	S	R	D	-	-

B. Peper	Positief	S	R	I	-	-
Stadhuiskringen	Negatief	NS	R	I	-	-
B. Peper	Positief	S	R	I	-	-

Welke stemmen komen aan bod

De verschillende stemmen lijken in balans. Het artikel heeft betrekking op het verhoor van de COR waarbij Bram Peper niet is komen opdagen. De twee interpretaties van deze gebeurtenis worden in dit artikel tegenover elkaar geplaatst. Het is een positief gegeven dat zowel de COR als Bram Peper aan het woord komen. Daarnaast kadert de auteur de stemmen niet in. Het publiek kan dus een eigen oordeel geven over de situatie.

Met het oog op intertekstualiteit lijkt het artikel een goed voorbeeld te zijn van objectieve verslaggeving. Maar er is meer aan de hand, zo blijkt wanneer we kijken naar de mate waarin de auteur een eigen oordeel geeft.

Tabel 5.32. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Low	Negatief	-	-
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Undesirable	Negatief
3.	Epistemic	Median	Negatief	Bad	Negatief
4.	Epistemic	Assert	Negatief	-	-
5.	Epistemic	Low	Positief	-	-
7.	Epistemic	High	Positief	Bad	Positief

Mate van modaliteit / evaluatie

In dit artikel is goed te zien hoe de auteur zich op verschillende manieren verbindt aan wat ‘waar’ is. Daarbij lijkt de auteur op verschillende manieren bij te dragen aan het beeld over Bram Peper. Ik noem de uitspraken waarbij de auteur ook evalueert:

- “Duidelijk is dat de positie van Peper als minister steeds moeilijker wordt.”
- “Gisteren had Peper de kans om zich te verdedigen voor de commissie, maar de minister vond het blijkbaar niet de moeite waard om te komen.”
- “Maar ook over de politieke toekomst van de Rotterdamse wethouders, iets wat soms door de publiciteit rond Peper, wordt vergeten.”

Rijnmond Nieuws 25-02-2000

Tabel 5. 33. Intertekstualiteit

Stem		Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?
Justitie*	Negatief	S	R	D	-	-
De COR	Neutraal	NS	NR	-	-	-

* Het gaat wel om een specifieke bron, maar in de reportage wordt de naam van de persoon niet genoemd.

Welke stemmen komen aan bod

Deze tekst is wederom een voorbeeld dat er maar weinig stemmen aan bod komen. Aanleiding is het proces verbaal dat Justitie aan het opstellen is nadat er in januari verklaringen van medewerkers over mogelijke diefstal en verduistering waren binnengekomen. Op het stadhuis worden medewerkers door de recherche gehoord over de interne gang van zaken.

Daarnaast laat de auteur in één zin weten dat de COR de berichten over de declaraties van onder andere vakantie-reizen door Peper niet heeft bevestigd. Enerzijds zou men dit kunnen labelen als negatief voor het beeld over Bram Peper, anderzijds voegt deze zin weinig tot aan het debat. Vandaar dat ik van een neutrale uitspraak ben uitgegaan.

In de tekst worden de stemmen verder niet ingekaderd door de auteur.

Tabel 5.34. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief
2.	Epistemic	Assert	Negatief	Bad	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

Er zijn twee voorbeelden van modaliteit met eveneens een evaluatieve uitspraak. Ik noem één voorbeeld: “Zo komt er toch nog een onderzoek door justitie, dat het gemeentebestuur tot nu toe niet nodig vond.” De auteur verbindt zich in hoge mate aan wat hij zegt. Het gemeentebestuur vond het niet nodig, doordat er nu een onderzoek van justitie komt, lijkt het alsof het gemeentebestuur een verkeerde inschatting van de situatie heeft gemaakt. Met de keuze voor niet nodig vinden, evalueert de auteur de situatie tevens. Het lijkt alsof het besluit van de raad niet gebaseerd was op serieuze gronden.

De tekst is het zoveelste voorbeeld van de geanalyseerde berichten van Rijnmond Nieuws, waarin niet veel gebeurt. Het zijn vaak teksten waarin weinig stemmen naar voren komen. Daarnaast oefent de auteur weinig invloed uit op de stemmen, als door zelf uitspraken te doen.

Rijnmond Nieuws 13-03-2000

Tabel 5. 35. Intertekstualiteit

Stem	Stem – origineel			Stem - auteur	Stem – auteur?	
B. Peper	Neutraal	S	R	D	-	-

Welke stemmen komen aan bod

In de geanalyseerde tekst komt alleen de stem van Bram Peper aan bod. Een deel van de persconferentie, waarin hij zijn ontslag toelicht, is overgenomen. Daarnaast geeft hij persoonlijk nog commentaar op de verder stappen die hij onderneemt met oog op het onderzoeksrapport. Er valt weinig te zeggen over intertekstualiteit.

Tabel 5.36. Modaliteit / Evaluatie

Stem auteur	Modaliteit		Frame	Evaluatie	Frame
1.	Deontic	Low	Negatief	Bad	Negatief

Mate van modaliteit / evaluatie

Ook het laatste voorbeeld van modaliteit en evaluatie is geen sterk voorbeeld. De auteur lijkt zich maar zwak aan zijn uitspraak te verbinden. Toch sta ik er even bij stil: “De gemeenteraadscommissie die de declaraties (..) komt pas aanstaande vrijdag met het eindrapport. Maar Peper besloot dus om nu al te vertrekken.” Je zou hieruit kunnen concluderen dat de auteur zich afvraagt waarom Peper nu al is vertrokken, als de resultaten pas vrijdag bekend worden gemaakt. Weet dat Bram Peper dat hij niet rechtmatig heeft gehandeld? Wil hij door zelf af te treden, de eer aan zichzelf houden?

5.4. Het Algemeen Dagblad versus Rijnmond Nieuws

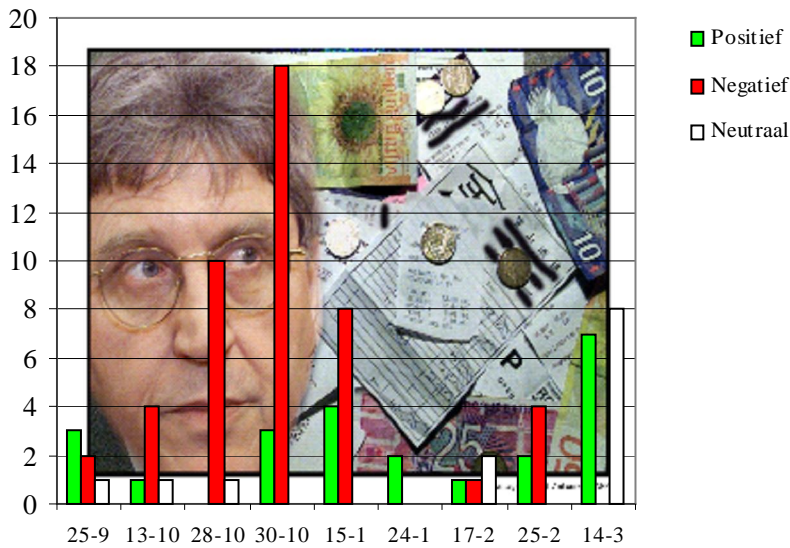
Op basis van voorgaande resultatenbespreking van de analyse van de berichtgeving over Bram Peper in het Algemeen Dagblad, kunnen een aantal conclusies getrokken worden. Hiermee wordt de eerste drie deelvragen uit hoofdstuk drie beantwoord. Tevens vormen zij de leidraad voor de vergelijking die zal worden uitgevoerd tussen de resultaten van beide nieuwsorganisaties. Aan de hand daarvan kan worden geconcludeerd of er verschil bestaat in de manier waarop het bericht over de sociale gebeurtenis tot stand komt en wat de consequenties daarvan zijn voor het beeld over Bram Peper.

5.4.1. Mate van intertekstualiteit

In de eerste plaatst kijken we in hoeverre er aandacht is geweest voor verschillende stemmen. De verhouding tussen stemmen die op een positieve of negatieve manier bijdragen aan het beeld over Bram Peper, zegt iets over het dominante discours van een tekst.

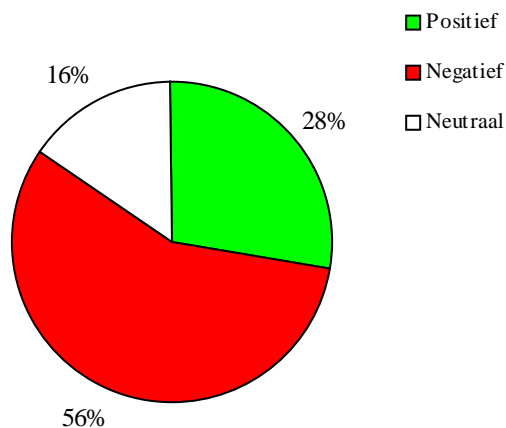
Het Algemeen Dagblad

Figuur 5.1. Aantal positieve, negatieve en neutrale stemmen per geanalyseerde artikel in het AD

- Het Algemeen Dagblad vertoont een golfbeweging met betrekking tot de mate van negatieve stemmen.
- Er zijn drie pieken te ontdekken waarbij geen of weinig ruimte is voor een positieve bijdrage aan het beeld over Bram Peper: op 28 en 30 oktober en 15 januari.
- Het artikel van 28 oktober is het duidelijkste voorbeeld waarbij er alleen sprake is van stemmen die een negatieve bijdrage leveren aan het beeld over Bram Peper.
- Tweemaal komt het voor dat in de artikelen geen ruimte is voor stemmen die bijdragen aan een negatief beeld over Bram Peper: 24 januari en 14 maart.
- De rest van de geanalyseerde artikelen lijken redelijk in balans wat betreft stemmen die een positieve of negatieve bijdrage leveren aan het beeld over Bram Peper.

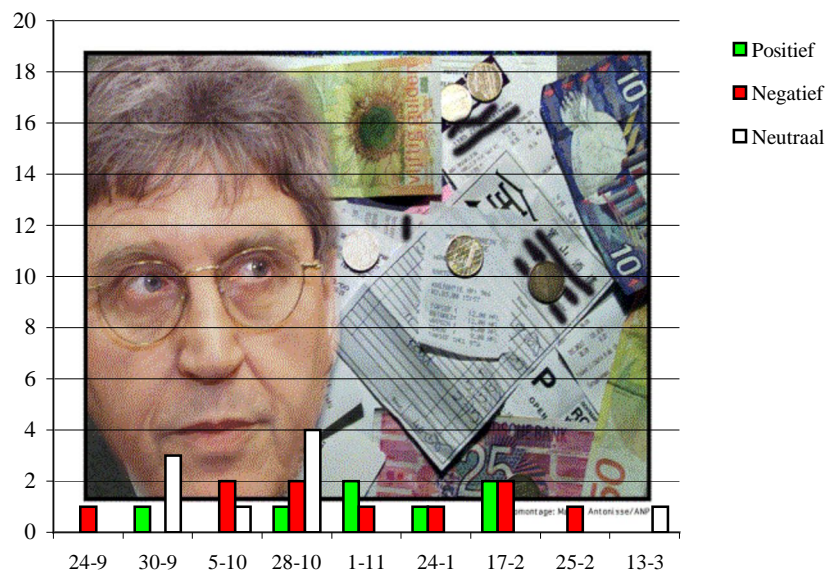
Figuur 5.2. Percentage positieve, negatieve en neutrale stemmen per geanalyseerde artikel in het AD

- Zoals uit bovenstaand figuur blijkt is de berichtgeving in het Algemeen Dagblad over Bram Peper, over het algemeen negatief te noemen. Maar wanneer het aantal positieve en neutrale stemmen bij elkaar optellen lijkt er een balans te zijn. Daarnaast hebben we in figuur 5.1. al opgemerkt dat met name drie artikelen het overwegend negatieve balans veroorzaken.

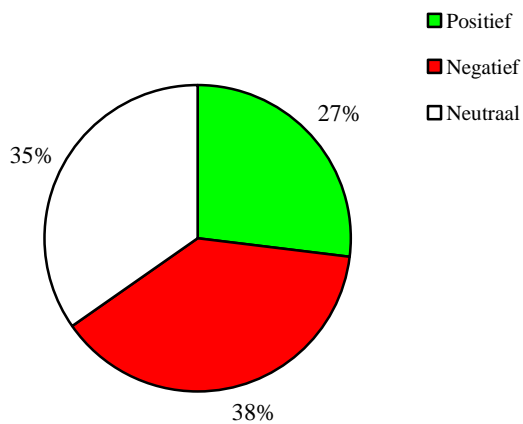
Rijnmond Nieuws

Figuur 5.3. Aantal positieve, negatieve en neutrale stemmen per geanalyseerde tekst van Rijnmond

- In tegenstelling tot het Algemeen Dagblad zien we in bovenstaand figuur geen pieken met betrekking tot positieve of negatieve stemmen.
- Op 24 september en 25 februari lijkt er alleen aandacht te zijn voor stemmen die een negatieve bijdrage leveren aan het beeld over Bram Peper. Hier tegenover staan twee teksten waar alleen positieve en neutrale stemmen naar voren komen: 30 september en 13 maart.
- Opvallend is dat 24 september de eerste onthulling wordt gedaan bij Rijnmond.
- Over het algemeen kan men spreken van een balans tussen positieve, negatieve en neutrale stemmen.
- Er is geen duidelijke golfbeweging zichtbaar zoals bij het Algemeen Dagblad.
- In vergelijking met het Algemeen Dagblad zien we dat er per artikel veel minder stemmen naar voren komen. Het bericht van 28 oktober lijkt een uitschieter te zijn met zeven stemmen.

Figuur 5.4. Percentage positieve, negatieve en neutrale stemmen per geanalyseerde tekst van Rijnmond

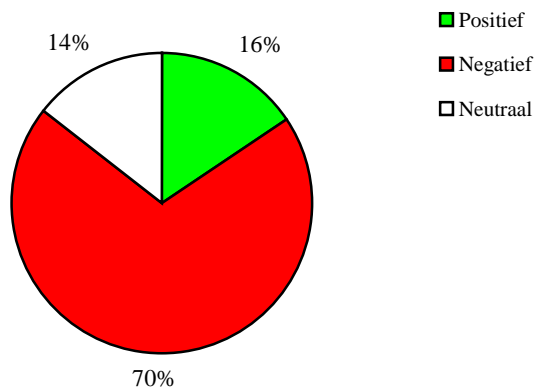

- Zoals uit bovenstaand figuur blijkt is de berichtgeving van Rijnmond Nieuws over Bram Peper, niet positief, negatief of overwegend neutraal te noemen. Het is wel zo dat het percentage negatieve stemmen hoger is dan het aantal positieve stemmen, maar niet in de mate zoals bij het Algemeen Dagblad is geconstateerd. De stemmen lijken in balans.

Zoals in hoofdstuk drie al naar voren is gekomen, kan de auteur de verschillende stemmen ook in een kader plaatsen waardoor alsnog een positief of negatief beeld over Bram Peper kan gaan overheersen. Naast de mate waarin er aandacht is voor verschillende stemmen, moeten we dus ook kijken of de auteur de stemmen inkadert in een positief of negatief frame. De verhouding tussen stemmen die op een positieve of negatieve manier bijdragen aan het beeld over Bram Peper, zegt iets over het dominante discours van een tekst.

Het Algemeen Dagblad

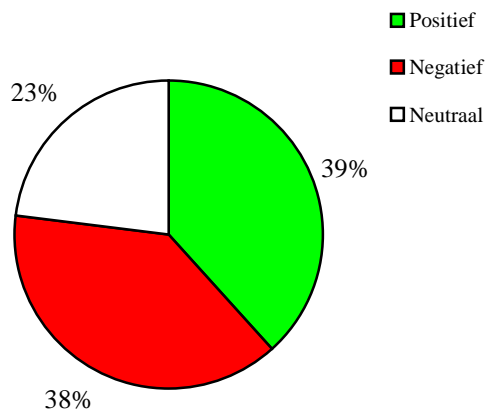
Figuur 5.5. % Positieve, negatieve en neutrale stemmen van de geanalyseerde artikelen uit het AD

- Uit bovenstaand figuur kunnen we constateren dat de auteur in grote mate invloed uitoefent op de wijze waarop de stemmen een positief, negatief of een neutraal kader vormen van het beeld over Bram Peper. Het aantal negatieve stemmen bedraagt nu 70% van alle teksten in plaats van 56%, een stijging van bijna 16% middels de wijze waarop de auteur de uitspraken framed. Aan de hand van deze analyse is de berichtgeving in het Algemeen Dagblad over Bram Peper, in hoge mate negatief te noemen.

Rijnmond Nieuws

Figuur 5.6. % Positieve, negatieve en neutrale stemmen van de geanalyseerde teksten van Rijnmond Nieuws

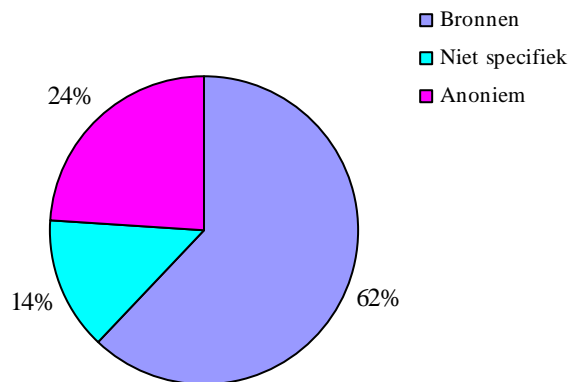
- Uit bovenstaand figuur blijkt dat het aantal negatieve stemmen gelijk is gebleven en de auteur in kleine mate invloed heeft uitgeoefend op het aantal positieve stemmen ten koste van het aantal neutrale stemmen. Hoewel er dus wel sprake is van een verandering in het percentage heeft de auteur bij Rijnmond Nieuws in vergelijking met het Algemeen Dagblad de stemmen in mindere mate ingekaderd. Daarnaast heeft het bij Rijnmond Nieuws gevolgen voor het aantal positieve stemmen, waardoor er nog meer balans tussen positief en negatief is te constateren.

Daarnaast hebben we uit de bespreking van de resultaten in paragraaf twee en drie kunnen constateren dat er regelmatig sprake is van onduidelijkheid over de herkomst van een uitspraak. Was er sprake van de stem van een bron of van de auteur? Deze vorm van onduidelijkheid is alleen terug te zien bij de berichten van het Algemeen Dagblad. Daarbij komt dat als we deze stemmen alsnog met positief, negatief of neutraal moeten labelen, deze met name als negatief kunnen worden bestempeld. Deze uitkomsten zouden het percentage met betrekking tot een negatief beeld alleen maar verhogen.

Een andere opvallende constatering is het gebruik van niet specifieke bronnen (waaronder ook anonieme bronnen). In het volgende tabel laat ik zien hoe de verhouding niet-specifieke en specifieke bronnen is verdeeld bij het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws.

Het Algemeen Dagblad

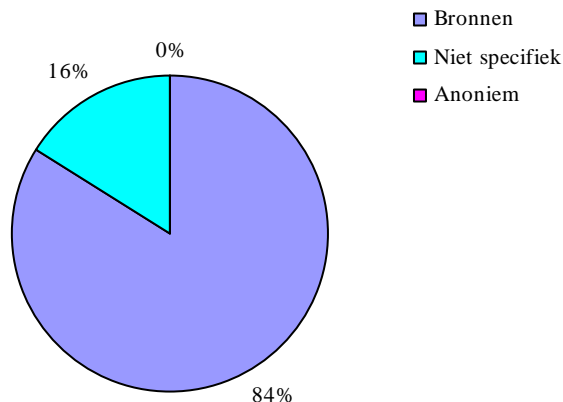
Figuur 5.7. % Bronnen met naam, niet specifieke bronnen en anonieme bronnen in de geanalyseerde artikelen uit het AD

- Uit bovenstaand figuur is af te leiden dat ruim 1/3 van de stemmen niet te herleiden is naar één specifieke bron. Daarbij valt op dat bijna een kwart van de stemmen überhaupt niet te herleiden in naar een bron. Wanneer van zo'n hoog percentage van de stemmen de herkomst onduidelijk is, kan men zich afvragen in hoeverre de tekst betrouwbaar is. Zeker met oog op de hoge mate van stemmen die bijdragen aan een negatief beeld over Bram Peper.

Rijnmond Nieuws

Figuur 5.8. % Bronnen met naam, niet specifieke bronnen en anonieme bronnen in de geanalyseerde teksten van Rijnmond Nieuws

- Ook bij Rijnmond is ruim 15% van de stemmen niet specifiek. Hier tegenover staat dat de zender geen enkele keer gebruik maakt van een anonieme bron. Alle stemmen zijn te herleiden naar een instelling of een persoon. Hierdoor winnen de teksten aan betrouwbaarheid en zij alle uitspraken te controleren.
1. In welke mate is er oog voor verschil in de geanalyseerde berichtgeving? En is de toon met name positief, negatief of neutraal ten opzichte van Bram Peper?
 2. Is er een verschil in de wijze waarop de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws bericht over Bram Peper, met betrekking tot de categorieën: intertekstualiteit?

Naar aanleiding van bovenstaande resultaten kan worden geconcludeerd dat het Algemeen Dagblad minder oog heeft verschil, dan Rijnmond Nieuws. De toon die de krant zet is in hoge mate negatief (70% tegenover 16%). De auteur heeft een grote invloed uitgeoefend op dit percentage door in hoge mate stemmen in te kaderen. Met als gevolg dat uitspraken die een positieve of neutrale bijdrage leverden aan het beeld over Bram Peper, alsnog een negatief karakter kregen. Daarnaast is geconstateerd dat veel bronnen niet specifiek zijn, waaronder een aantal zelfs anoniem. Op deze wijze kan er nooit met zekerheid gezegd worden of de uitspraken op waarheid berusten.

De berichtgeving van Rijnmond is in balans met betrekking tot positieve, negatieve en neutrale uitspraken over Bram Peper. Er is veel oog voor verschillende interpretaties (39% tegenover 38%). De auteur oefent in vergelijking met het Algemeen Dagblad maar weinig invloed uit op de verschillende stemmen. Daar waar dat wel gebeurt, worden stemmen die een neutrale uitspraak doen over Bram Peper, alsnog in een positief kader geplaatst. Op basis van intertekstualiteit kan de berichtgeving van Rijnmond Nieuws veel meer als neutraal getypeerd worden. Hierbij moet wel worden gezegd dat er wat betreft de hoeveelheid bronnen, deze veel minder zijn dan bij het Algemeen Dagblad. Anderzijds heeft dit geen gevolgen voor de percentages en de uiteindelijke typering van het beeld over Bram Peper. In tegenstelling tot het Algemeen Dagblad gebruikt Rijnmond Nieuws over het algemeen specifieke bronnen. Zo niet dan zijn ze alsnog te herleiden naar een instelling, organisatie of partij. De controleerbaarheid van de stemmen is hierdoor veel groter.

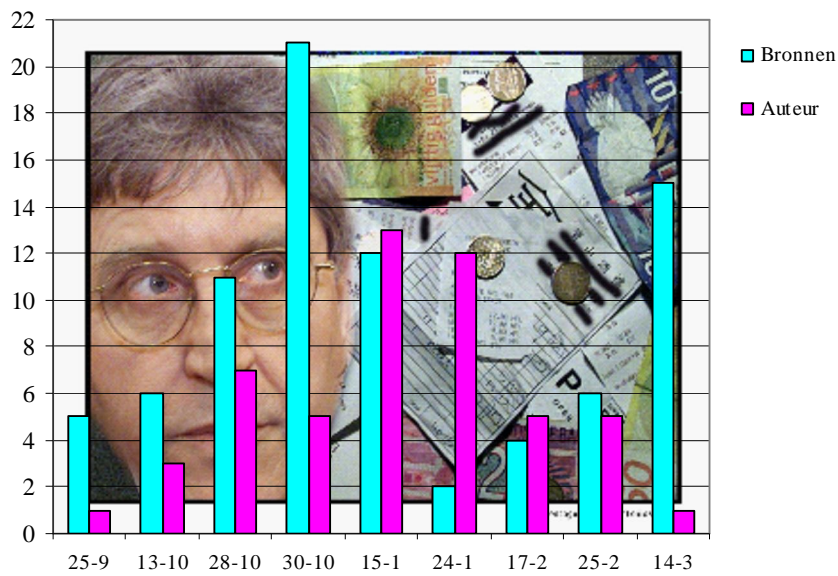
5.4.2. Mate van modaliteit / evaluatie

Nu we de mate van intertekstualiteit hebben vastgesteld en vanuit deze deelvraag er al uitspraken zijn gedaan over de typering van de beeldvorming over Bram Peper, moet deze paragraaf inzicht bieden in de mate waarin de auteur een eigen oordeel geeft. En in hoeverre dit invloed heeft op een positief of negatief beeld over Bram Peper. Omdat in de paragrafen twee en drie duidelijk is geworden dat de auteur met name uitspraken doet met betrekking tot de waarheid en maar weinig met betrekking tot noodzakelijkheid, zal ik mijn aandacht op de categorie *epistemic* richten. Daarnaast is gebleken dat de auteur bijna altijd aan de hand van deze statements evalueert. Het frame die ik aan deze uitspraken heb

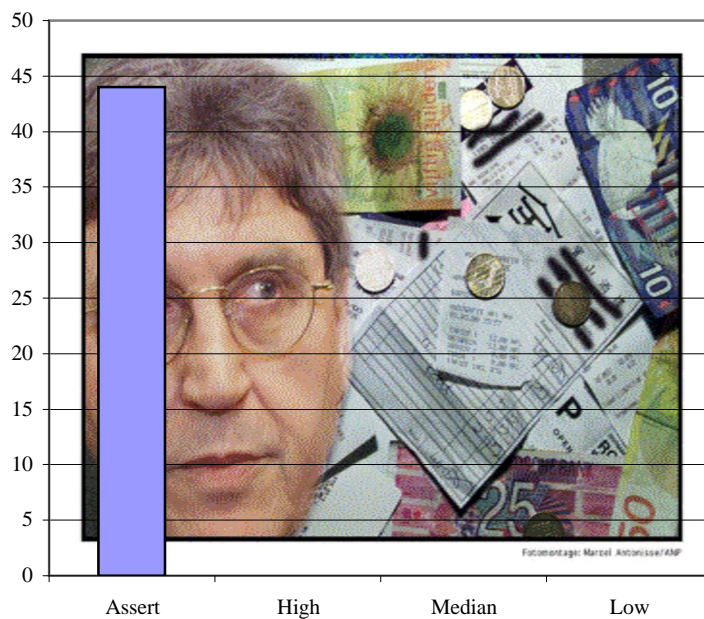
gekoppeld (positief of negatief) komt ook altijd overeen. Daarom zal ik bij de vraag naar de toon van de teksten ook alleen de resultaten van modaliteit beschrijven.

Het Algemeen Dagblad

Figuur 5.9. Verhouding aantal bronnen en aantal maal stem auteur in geanalyseerde artikelen van het AD

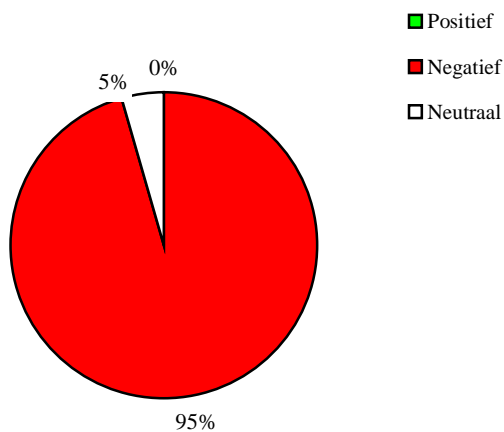

Figuur 5.10. Aantallen van mate waarin de auteur zich verbindt aan de waarheid in geanalyseerde artikelen van het AD

- Uit bovenstaande figuren blijkt in eerste instantie dat de stem van de auteur op één artikel na, het aantal bronnen niet overtreft. De toon van de artikelen zijn met name gebaseerd zijn op de uitspraken van de bronnen (intertekstualiteit).
- Figuur 5.9. kent één piek, het artikel op 24 januari. Wanneer we de resultaten bekijken van het artikel in paragraaf twee blijkt dit artikel een goed voorbeeld te zijn waarbij de stem van de auteur teveel overheerst.
- Wanneer de auteur een oordeel uitspreekt over wat waar is, dan verbindt hij zich in alle gevallen hier in hoge mate aan. De toon die in de berichtgeving overheerst kan dus door de auteur in hoge mate worden versterkt of verzwakt.

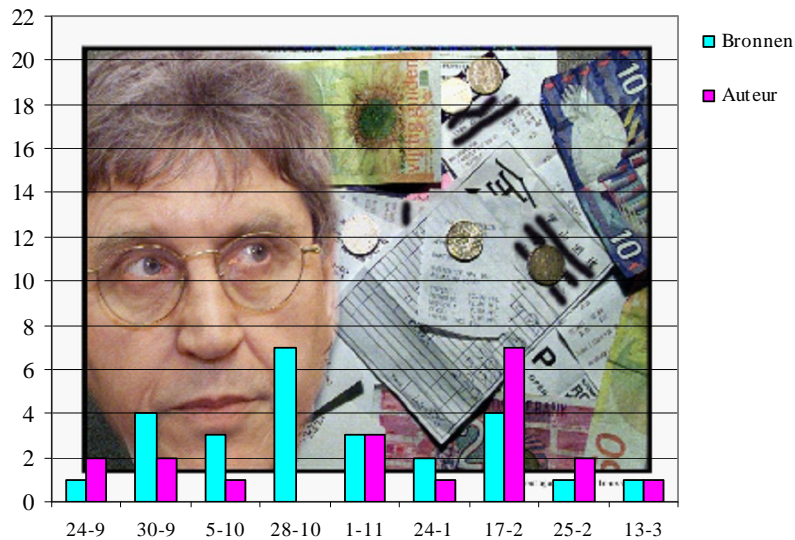
Figuur 5.11. % Positieve, negatieve en neutrale uitspraken van de auteur in de geanalyseerde artikelen van het AD

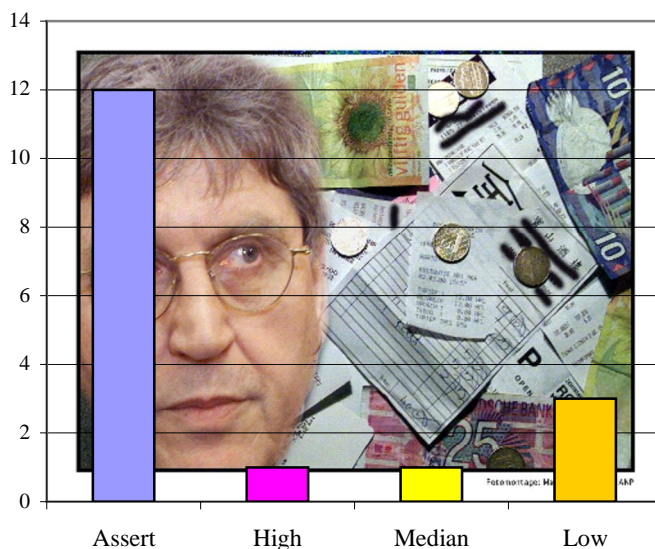
- We kunnen concluderen dat wanneer de auteur in de berichtgeving van het Algemeen Dagblad oordeelt over wat waar is, de gevolgen hiervan in hoge mate negatief zijn voor het beeld over Bram Peper. Met een percentage van 95% lijkt de auteur op geen enkele wijze bij te dragen aan een positief frame.
- Bij de vorige figuur is al geconcludeerd dat de auteur zich in hoge mate aan zijn uitspraken verbindt. De auteur versterkt dus ook middels zijn eigen stem het negatieve beeld.

Rijnmond Nieuws

Figuur 5.12. Verhouding aantal bronnen en aantal maal stem auteur in geanalyseerde teksten van Rijnmond Nieuws

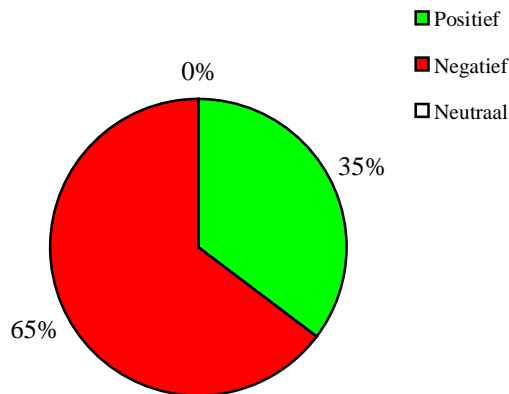
Figuur 5.13. Aantallen van mate waarin de auteur zich verbindt aan de waarheid in geanalyseerde teksten van Rijnmond Nieuws

- Uit bovenstaande figuren blijkt in eerste instantie dat de stem van de auteur op één artikel na, het aantal bronnen niet overtreft. De toon van de artikelen zijn met name gebaseerd zijn op de uitspraken van de bronnen (intertekstualiteit).
- Figuur 5.12. kent twee pieken, de tekst van 28 oktober, waarbij de stem van de auteur op geen enkele wijze oordeelt en de tekst van 17 februari, waarbij de stem van de auteur het aantal bronnen overtreft. Wanneer we de resultaten bekijken van de teksten in paragraaf drie, is met name het artikel van 28 oktober interessant. Op geen enkele wijze lijkt de stem van de auteur een oordeel te willen doen over de verdachtmakingen.
- In vergelijking met het Algemeen Dagblad zien we dat de auteur zich niet altijd in hoge mate aan zijn uitspraak over de waarheid verbindt. De auteur houdt hiermee de mogelijkheid voor

verschillende interpretaties open. Anderzijds blijft het zo dat de meeste voorbeelden onder de categorie *Asserts* vallen.

Figuur 5.14. % Positieve, negatieve en neutrale uitspraken van de auteur in de geanalyseerde teksten van Rijnmond Nieuws

- Uit bovenstaand figuur blijkt dat wanneer de auteur oordeelt over wat waar is, dit met name gevolgen heeft voor de versterking van een negatief beeld over Bram Peper. Met een percentage van 65% kunnen we dus spreken dat de toon voornamelijk negatief is. Anderzijds is staat hier tegenover dat het resterende percentage te koppelen is aan positieve uitspraken. In vergelijking met het Algemeen Dagblad heeft Rijnmond Nieuws meer oog voor verschillende interpretaties van de kwestie.
 - Daarnaast verbindt de auteur zich in mindere mate aan wat hij zegt dan de auteur van het Algemeen Dagblad. Het negatieve beeld kan dus worden versterkt, maar dat zal in mindere mate gebeuren. Daarbij komt dat er ook sprake is van versterking van het positieve beeld. Er is dus meer sprake van balans.
3. In welke mate geeft de auteur een eigen oordeel over Bram Peper? En is de toon met name positief, negatief of neutraal ten opzichte van Bram Peper?
 4. Is er een verschil in de wijze waarop de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws bericht over Bram Peper, met betrekking tot de categorieën: modaliteit en evaluatie?

Naar aanleiding van bovenstaande resultaten kan worden geconcludeerd dat het Algemeen Dagblad met betrekking tot modaliteit (en daarom ook evaluatie), minder oog heeft voor verschil dan Rijnmond Nieuws. De toon die de auteur zet is in hoge mate negatief (95% tegenover 5% neutraal). Dit beeld wordt nog eens extra versterkt omdat de auteur zich in hoge mate verbindt aan zijn uitspraken. Hier tegenover staat dat de stem van de auteur in de meeste gevallen niet bepalend is voor

de toon. Hij levert een bijdrage aan de andere stemmen die we al eerder bij intertekstualiteit hebben onderzocht. Daaruit bleek al dat de beeldvorming over Bram Peper als negatief kon worden getypeerd. Na de bespreking van de resultaten met betrekking tot modaliteit blijkt dat ook de auteur aan deze typering bijdraagt.

Ook bij Rijnmond Nieuws blijkt dat wanneer de auteur oordeelt over wat waar is, dit met name gevolgen heeft voor de versterking van een negatief beeld over Bram Peper (65% tegenover 35% positief). Anderzijds is bij de berichtgeving van Rijnmond Nieuws het resterende percentage wel te koppelen aan een positief beeld over Bram Peper. Hierdoor is de toon meer in balans. Net zoals bij het Algemeen Dagblad moet worden benadrukt dat de stem van de auteur niet overheerst. De conclusie eerder getrokken bij de vraag naar intertekstualiteit bepalen in hoge mate de typering van de beeldvorming. Daarbij komt dat wanneer de auteur zich verbindt aan een oordeel, hij dit niet altijd in hoge mate doet.

5.5. Besluit

Op basis van de voorgaande resultaten zal ik in het kort alle conclusies opsommen.

- Het Algemeen Dagblad heeft minder oog voor verschil door met name stemmen in de tekst te verwerken die het negatieve beeld over Bram Peper versterken.
- Rijnmond Nieuws heeft oog voor verschil door verschillende soorten stemmen in de tekst op te nemen waardoor er een redelijke balans bestaat tussen het positieve, negatieve en neutrale beeld.
- In het Algemeen Dagblad komen er in aantallen, meer stemmen voor dan bij Rijnmond Nieuws.
- In het Algemeen Dagblad is 1/3 van de stemmen niet te herleiden naar een specifieke bron. Daarnaast is er in een kwart van de gevallen sprake van een anonieme bron. Het percentage niet-specifieke bronnen ligt bij Rijnmond veel lager, daarnaast komen er geen anonieme bronnen aan het woord.
- In de geanalyseerde teksten van het Algemeen Dagblad is het een aantal maal onduidelijk of een uitspraak gedaan is door een stem of door de auteur. Deze onduidelijkheid komt niet voor bij
- De auteur van het Algemeen Dagblad oefent in grote mate invloed uit op de stemmen opgenomen in de tekst, door ze op een bepaalde wijze in te kaderen. Vijftien procent van de stemmen die een neutraal of positief beeld over Bram Peper uitdragen, worden door de auteur zo ingekaderd, dat ze uiteindelijk bijdragen aan een negatief beeld over Bram Peper.
- De auteur oefent weinig invloed uit op de stemmen. Die keren dat het gebeurt lijkt het dat neutrale uitspraken alsnog in een positief kader worden geplaatst.
- Aan de hand van de categorie intertekstualiteit kan worden geconcludeerd dat de beeldvorming over Bram Peper in het Algemeen Dagblad als overwegend negatief kan worden getypeerd.

- Aan de hand van de categorie intertekstualiteit kan worden geconcludeerd dat de beeldvorming over Bram Peper in Rijnmond Nieuws als overwegend neutraal kan worden getypeerd.
- Zowel in het Algemeen Dagblad als bij Rijnmond Nieuws overheerst de stem van de auteur niet. De typering van de beeldvorming die bij intertekstualiteit naar voren is gekomen, is daarom in hogere mate bepalend.
- Wanneer de auteur in het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws oordeelt, doet hij dat voornamelijk over wat waar is en maar weinig over wat noodzakelijk is.
- Wanneer de auteur in het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws oordeelt, is er in bijna alle gevallen een evaluatie aan te koppelen.
- Het frame waarin het oordeel van de auteur van het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws wordt geplaatst is gelijk aan het frame waarin evaluatie wordt geplaatst.
- Het Algemeen Dagblad heeft met betrekking tot modaliteit (en daarom ook evaluatie), minder oog voor verschil dan Rijnmond Nieuws. De toon die de auteur zet is in hoge mate negatief.
- Wanneer de auteur van het Algemeen Dagblad zich verbindt aan wat waar is, doet hij dat altijd in hoge mate.
- Ook bij Rijnmond Nieuws blijkt dat wanneer de auteur oordeelt over wat waar is, dit met name gevolgen heeft voor de versterking van een negatief beeld over Bram Peper. Maar in vergelijking met het Algemeen Dagblad is het percentage bijna 30% lager. Daarnaast draagt 1/3 van de uitspraken ook bij aan een positief beeld over Bram Peper. Hierdoor is de toon meer in balans.
- Wanneer de auteur van Rijnmond Nieuws zich verbindt aan wat waar is, doet hij dat niet altijd in hoge mate.
- Aan de hand van de categorie modaliteit en evaluatie kan worden geconcludeerd dat de beeldvorming over Bram Peper in het Algemeen Dagblad als overwegend negatief kan worden getypeerd.
- Aan de hand van de categorie modaliteit en evaluatie kan worden geconcludeerd dat de beeldvorming over Bram Peper in Rijnmond Nieuws als overwegend neutraal en in mindere mate als negatief kan worden getypeerd.

6. Conclusie

6.1. Inleiding

In dit laatste hoofdstuk geef ik antwoord op mijn probleemstelling. De typering van de beeldvorming over Bram Peper in het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws zal aan de hand van de onderzoeksresultaten uit hoofdstuk vijf in het kort beschreven worden. De resultaten worden vervolgens verklaard met behulp van het theoretische kader.

6.2. Beeldvorming Bram Peper gedurende de bonnetjesaffaire

De probleemstelling van dit onderzoek luidde als volgt:

Hoe kan de beeldvorming over Bram Peper gedurende de bonnetjesaffaire in de berichtgeving van het Algemeen Dagblad en Rijnmond worden getypeerd en is hierin een verschil waar te nemen tussen beide nieuwsorganisaties?

De beeldvorming over Bram Peper is in het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws, overwegend negatief. Hierbij moet wel een onderscheid worden gemaakt tussen de typering door het AD en Rijnmond Nieuws. De toon van het AD is in veel hogere mate negatief dan Rijnmond Nieuws.

Allereerst is er een verschil geconstateerd op het eerste niveau van intertekstualiteit. Rijnmond Nieuws heeft meer oog voor verschillende stemmen waardoor het beeld over Bram peper in balans blijft. Er is een evenredige verdeling tussen positieve, negatieve en neutrale beelden. Bij het AD lijkt de keuze voor verschillende stemmen minder naar voren te komen. Meer dan de helft van alle stemmen draagt bij aan een negatief beeld over Bram Peper.

Hierop volgend is geconstateerd dat de invloed van de auteur op de stemmen bij het AD groter is dan bij Rijnmond Nieuws. Door in hoge mate stemmen in te kaderen, worden stemmen die een positief of neutraal beeld over Bram Peper uitdragen, alsnog in een negatief frame geplaatst. De gevolgen bij het AD waren groot, uiteindelijk droeg 70% van alle stemmen in de geanalyseerde berichtgeving bij aan de versterking van een negatief beeld over Bram Peper. De invloed die de auteur bij Rijnmond Nieuws uitoefende op de stemmen, was nihil. Daar waar dat wel gebeurde, werden de stemmen die een neutraal frame vertegenwoordigden, alsnog in een positief kader geplaatst.

Als laatste zijn er uitspraken gedaan over modaliteit en evaluatie. Ook hier kan de typering van beide nieuwsorganisaties in een ander daglicht worden geplaatst. De auteur van het Algemeen Dagblad heeft minder oog voor verschil. De toon die de auteur zet is in hoge mate negatief met 95% van de uitspraken. Geen enkel moment draagt de auteur bij aan een positief beeld over Bram Peper. Dit beeld wordt nog eens extra versterkt omdat de auteur zich in hoge mate verbindt aan zijn uitspraken. Bij de

berichterijding van Rijnmond Nieuws is ook geconstateerd dat vaker het negatieve beeld wordt ondersteund door de auteur met 65%. Maar dit wel in mindere mate dan het Algemeen Dagblad. Daarbij komt dat ruim 1/3 van de stemmen ook een bijdrage aan een positief beeld levert en de auteur in mindere mate zich aan de uitspraken verbindt.

6.3. Sociale context

De typering van de beeldvorming over Bram Peper kan deels worden verklaard door de sociale context. In hoofdstuk twee en vier is hier extra aandacht voor geweest.

Individuele mensen maken keuzes bij de interpretatie van hun sociale omgeving. Deze keuzes worden beïnvloed door de heersende normen en waarden. De media maken ook keuzes bij de interpretatie van een gebeurtenis die beïnvloed worden door de sociale context. Er is sprake van een bepaalde representatie van de werkelijkheid omdat er bij het selecteren en overbrengen van het onderwerp gebruik wordt gemaakt van frames. Niet alle elementen krijgen evenveel aandacht en binnen het onderwerp kan de nadruk liggen op een specifieke interpretatie. Het is een constructie van de werkelijkheid vanuit een bepaald perspectief en hierdoor ontstaat er een bepaald denkbeeld over de situatie. Volgens Entman bepaalt de manier waarop het frame de informatie presenteert, hoe de ontvanger de informatie herinnert. Framing heeft dus een effect op beeldvorming. Elke representatie van de werkelijkheid voorziet in frames. Dit geldt ook voor de mediaberichterijding. Een journalist kan niet alle kanten van een verhaal vertellen. Hij selecteert de relevante feiten, plaatst ze in een context, en belicht de gebeurtenis en de betrokken personen op een bepaalde manier. Journalisten van verschillende nieuwsorganisaties kunnen dus over dezelfde feiten beschikken, maar toch een compleet ander beeld schetsen van de situatie. Een systematische analyse van de tekst kan deze processen blootleggen. In deze master thesis is dat gebeurd, en we hebben kunnen constateren dat er inderdaad sprake is van verschillende interpretaties van de feitelijke gebeurtenissen.

Maar hoe is het verklaren dat er de beeldvorming over Bram Peper gedurende de bonnetjesaffaire als overwegend negatief kan worden getypeerd? In dit onderzoek wordt verondersteld dat de tekst onderdeel is van een discursieve en een sociale praktijk. Het is vanwege deze wederzijdse beïnvloeding dat naast een gedetailleerde analyse van teksten ook belang wordt gehecht aan het onderzoek naar de sociale praktijk. In hoofdstuk twee is hier extra aandacht voor geweest. Volgens Thomas Patterson (1993) zijn er sinds het midden van de jaren zeventig belangrijke veranderingen opgetreden in het functioneren van de politieke journalistiek. De stijl van journalistiek is door deze ontwikkelingen veranderd van een beschrijvende descriptieve stijl naar een interpreterende stijl. Patterson noemt vier kenmerken. Het zwaartepunt van de berichterijding verschoven van inhoudelijk nieuws naar *infotainment* (een samensmelting van informatie en entertainment). Er zou sprake zijn van de popularisering van het nieuws. Er is meer interesse voor het persoonlijke van de politicus, voor

incidenten, spanning en sensatie en minder interesse voor feiten. Ten tweede is de journalist geïnteresseerd in strategieën en tactieken van politici en politieke partijen. Op deze wijze wordt het publiek bewust gemaakt van de aanpak en de verborgen agenda. Als derde kenmerk wordt de aandacht voor conflicten en schandalen genoemd. Nieuws over falen lijkt steeds meer onder de aandacht te komen. Ten slotte wordt door de interpreterende stijl de journalist belangrijker dan de bron van het nieuws. Ook andere wetenschappers constateren een grotere drang naar sensationeel nieuws. De feitelijke berichtgeving raakt steeds meer op de achtergrond. Het nadeel is dat dit vaak kan leiden tot gemankeerde informatieoverdracht. Daarnaast creëert deze ontwikkeling een gunstig klimaat voor mediahypes en mediaschandalen. Het gevaar van deze twee fenomenen is dat er één dominante discours van de reeks sociale gebeurtenissen gaat overheersen. De media zoeken bevestigende informatie en laten afwijkend nieuws over de gebeurtenis vaak links liggen. Op deze wijze construeren journalisten een bepaalde werkelijkheid van een gebeurtenis, die kan leiden tot eenzijdige beeldvorming bij het publiek. Het oorspronkelijke frame wordt voortdurend door de berichtgeving bevestigd. Door de aanjagende rol die de media spelen ontstaat er ruimte voor het ontstaan van een schandaal. Hierbij is het overtreden van de heersende moraal van belang. Politici lijken extra gevoelig te zijn voor schandalen omdat zij de burgers vertegenwoordigen en zo ook hun normen en waarden. In het geval van Bram Peper, werd hem als burgemeester het gemeenschapsgeld toevertrouwd. Door de mogelijke declaratiemisstanden kwam zijn integriteit in opspraak en werd de heersende moraal geschonden. Het aantal positieve versus negatieve uitspraken verandert in nadeel van de hoofdpersoon en aantijgingen worden steeds vaker als vaststaande feiten gepresenteerd. Het feit dat we uiteindelijk aan de hand van de berichtgeving in het Algemeen Dagblad en Rijnmond Nieuws de beeldvorming over Bram Peper als negatief kunnen typeren, lijkt in het kader van de sociale praktijk geen verrassend resultaat. De sociale gebeurtenissen besproken in hoofdstuk vier tonen aan dat er mogelijkheden waren voor de berichtgeving om zich te ontwikkelen tot een mediahype of een mediaschandaal. De eerste onthulling op Radio Rijnmond kan worden gemarkeerd als startpunt. Naarmate er meer media-aandacht is voor een onderwerp en meerdere media de berichten van elkaar overnemen, wordt de kans groter dat de journalist en de nieuwsconsument het gegeven voor waar aannemen, waardoor een zichzelf versterkend proces ontstaat. Tussen de onthulling en de ontknoping van de bevindingen van het rapport over het declaratiegedrag van Bram Peper was het een mediaspektakel, waarin lukrake vermoedens als waar werden gepresenteerd. Maar er waren maar weinig feiten bekend en de berichten berustten vaak op anonieme bronnen en anonieme verdachtmakingen. Daarnaast hielp de mediastilte van de gemeente Rotterdam die situatie maar weinig. Er was genoeg ruimte voor de media om te speculeren zonder weerwoord, behalve dat van de beschuldigde zelf.

6.4. Aanbevelingen

In deze Master thesis was het niet mijn intentie om een oordeel te geven over de berichtgeving, over de kwaliteit van de journalistiek of in hoeverre de berichtgeving goed of fout was. In plaats daarvan wilde ik meer te weten komen over de relatie tussen media en politiek in onze huidige samenleving en de rol die de media spelen met betrekking tot beeldvorming van politici.

De berichtgeving kan iemand kunnen maken of breken en een imago kan ernstig worden aangetast. Bram Peper veronderstelde dat de media invloed hebben uitgeoefend bij het vormen van de publieke opinie over de kwestie. De media construeren *een* werkelijkheid niet *dé* werkelijkheid. Een eigen interpretatie van de feiten geeft kleur aan een gebeurtenis of persoon. Aan de hand van mijn onderzoek heb ik vastgesteld dat de beeldvorming overwegend als negatief kon worden getypeerd. Met name het Algemeen Dagblad droeg in hoge mate bij aan dit beeld. Deze uitkomsten zijn te koppelen aan ontwikkelingen binnen journalistiek, zoals de in interpreterende stijl, sensationisme, mediahypes, mediaschandalen etc.

Problematisch is dat de media niet gecontroleerd wordt en meer en meer aan macht wint. Maar de persvrijheid in een democratie staat voorop. Regels en codes zijn dus uitgesloten als controlemiddel. De wetenschap biedt een uitkomst. Via mediatransparantie wordt de kennis van de burger over de mediawerking vergroot. Mijn aanbeveling naar aanleiding van deze master thesis is dan ook dat de rol van de media in kwesties, affaires en schandalen of bij beeldvorming in het algemeen, moet worden onderzocht en aan de man moet worden gebracht. Het publiek moet meer kennis krijgen over mediaprocessen met als uiteindelijke doel dat we mediabewust worden.

I. Literatuur

- Blommaert, J., & Bulcaen, C. (2000). Critical Discourse Analysis [Electronic Version]. *Annual Review of Anthropology*, 29, 447-466.
- Boer, de, C., & Brennecke, S.I. (1999). *Media en publiek, theorieën over media-impact*. Amsterdam: Boom.
- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. Cambridge: Cambridge University Press
- Carey, J. (1988). *Communication as Culture. Essays on media and society*. Londen, New York: Routledge.
- Chronologie van de kwestie Peper [Electronic Version]. (2000, december 14). *Trouw*, p.3.
- Dijk, van, T. (2001). Principles of critical discourse analysis. In M. Wetherell, S. Taylor, & S. Yates (eds.). *Discourse theory and practice: a reader* (300-317). Londen: Sage Publications.
- Entman, R. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm [Electronic Version]. *Journal of Communication*, 43 (4), 51-58.
- Fairclough, N. (1992a). *Language and power*. Londen: Longman.
- Fairclough, N. (1995a). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Londen: Longman.
- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. In T. van Dijk (ed.). *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Londen: Sage Publications.
- Fairclough, N. (2001). The discourse of New Labour: critical discourse analysis. In M. Wetherell, S. Taylor, & S. Yates (eds.). *Discourse as data: a guide for analysis* (229-266). Londen: Sage Publications.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discours. Textual analysis for social research*. Londen, New York: Routledge.
- Foucault, M. (1971). The order of discours. Trans. I. Mcleod. (1981). *Untying the text: A post-structuralist reader* (51-67). Londen: Routledge.
- Groenhuijsen, C., & Liempt, van, A. (1995). *Live!, macht en missers en meningen van de nieuwsmakers op tv*. Den Haag: SDU.
- Hafez, K. (1995), 'The Middle East in Western mass media: towards a comprehensive theory of foreign reporting'. In K. Hafez (ed.). *Islam and the West in the mass media. Fragmented images in a globalising world*. New Jersey: Hampton Press Inc.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Londen: Sage Publications.
- Hendriks, F., & Korsten, A. (2001). Media in de politieke democratie. *Bestuurskunde*, 10 (7), 278-291.
- Hielkema H., Lange, de, H. (2000, maart 14). De teloorgang van de meest creatieve minister [Electronic Version]. *Trouw*, p.14.

- Hofman, A. (2004). *Framing: Het Israëlisch-Palestijns conflict in de VRT-journaals, februari 2004-april 2004* [Electronic Version]. Ongepubliceerde scriptie. Universiteit Antwerpen, Faculteit Politieke en Sociale wetenschappen.
- Kitzinger, J. (2007). Framing and frame analysis. In E. Devereux (eds.) *Media studies. Key issues & debates* (p.134-161). Los Angeles, Londen: Sage Publications.
- Kleinnijenhuis, J., Oegema, J., Ridder, de, J., Hoof, van, A., & Vliegthart, R. (2003). *De puinhopen van het nieuws. De rol van de media bij de Tweede Kamer verkiezingen van 2002*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Kleinnijenhuis, J. (eds.) (2007). *Nederland Vijfstromenland: de rol van de media en stemwijzers bij de verkiezingen van 2006*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Kroon, van der, R. (2005). *Muslims in de media, verandering in beeldvorming* [Electronic Version]. Ongepubliceerde scriptie. Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit Historische en Kunstwetenschappen.
- Lull, J. & Hinerman, S. (eds.) (1997). *Media scandals. Morality and desire in the popular culture marketplace*. Cambridge, Oxford: Polity Press.
- Nuijten, K., Vettehen, P., & Storms, A. (2004). Sensationalisme in het Nederlandse televisienieuws in de periode 1995-2001. *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 39 (2), 111-127.
- Phillips, N., & Hardy, C. (2002). *Discourse analysis: investigating processes of social construction*. London: Sage Publications.
- Phillips, L., & Jorgensen, M. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications.
- Praag, van, Ph. (2001). Media en openbaar bestuur: de uitdaging van de interpreterende journalistiek. *Bestuurskunde*, 10 (7), 310-319.
- Rosenthal, U. (2001). De media: machtsuitoefening en controle op de macht. *Bestuurskunde*, 10 (7), 292-298.
- Servaes, J. & Tonnaer, C. (1992). *De nieuwsmarkt. Vorm en inhoud van de internationale berichtgeving*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Scholten, O., Vasterman, P., Ruigrok, N., Takens, J., & Prins, J. (2007). *Media en Mabel. Een onderzoek naar de berichtgeving in vijf landelijke dagbladen over de affaire Mabel Wisse Smit* [Electronic Version]. Amsterdam: Stichting het Persinstituut.
- Smith, P. & Bell, A. (2007). Unravelling the web of Discourse Analysis. In: E. Devereux (eds.) *Media studies. Key issues & debates*. Los Angeles, Londen: Sage Publications, 78-100.
- Soetenhorst, B., Zonneveld, M. (2000, september 28). Chronologie van de val [Electronic Version]. *Het Parool*, p.11.
- Soetenhorst, B., Zonneveld, M. (2001). *Afrekenen met Peper*. Amsterdam: Van Gennep.
- Spijk, van, N. (2005). *Amerika in beeld. Een onderzoek naar de beeldvorming van de Verenigde Staten in de jaaroverzichten van het NOS Journaal* [Electronic Version]. Ongepubliceerde scriptie. Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit Historische en Kunstwetenschappen.

Teo, P. (2000). Racism in the news: a Critical Discourse analysis of news reporting in two Australian newspapers [Electronic Version]. *Discourse & Society*, 11 (1), 7-49.

Vasterman, P. (2004). *Mediahype*. Amsterdam: Aksant.

Verthé, K. (2005). *De hoofddoekenkwestie in het VRT-Journaal. Op zoek naar oriëntaalse stereotypen in de beeldvorming van moslimvrouwen. Een discoursanalyse vanuit postkoloniale blik* [Electronic Version]. Ongepubliceerde scriptie. Vrije Universiteit Brussel, Communicatiewetenschappen.

Waller, L. (2006). Introducing Fairclough's Critical Discourse Analysis Methodology for Analyzing Caribbean Social Problems: Going beyond systems, resources, social action, social practices and forces of structure or lack thereof as units of analysis. *Journal of Diplomatic Language*, 3 (1), 1- (paginanummering is niet hetzelfde als in de originele versie).

Weiss, G., & Wodak, W. (ed.). (2002). *Critical Discourse Analysis: Theory and Interdisciplinarity*. New York: Palgrave Macmillan.

Wodak, R. (2004). What CDA is about: a summary of its history, important concepts and its developments. In R. Wodak, & M. Meyer (eds.). *Methods of critical discourse analysis* (1-13). Londen: Sage Publications.

Internet

NOS Dossier Bram Peper. (n.d.). Retrieved August 8, 2008, from <http://www.nos.nl/archief/2004/nieuws//dossiers/peper/2000/portal/chronologie.html>

II. Bijlagen

Overzicht onderzoeksdata:

ALGEMEEN DAGBLAD	RIJNMOND NIEUWS
25/09/1999	24/09/1999
	30/09/1999
	05/10/1999
13/10/1999	
28/10/1999	28/10/1999
30/10/1999	01/11/1999
15/01/2000	16/01/2000
24/01/2000	24/01/2000
17/02/2000	
25/02/2000	25/02/2000
	13/03/2000
14/03/2000	

HET ALGEMEEN DAGBLAD

Het AD (25/09/1999)

Onderzoek declaraties Peper: 'Foute cultuur' in Rotterdams stadhuis

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Bram Peper	Weerleggen van beschuldigingen: verhalen doen al langer de ronde, zelf al onderzoek laten doen.
R. van Middelkoop, vice-voorzitter rekeningcommissie	Beschrijving stadhuiscultuur tijdens burgemeesterschap Bram Peper: soepelheid op vlak ontvangsten, neiging tot controle niet groot: geeft voorbeeld, affaire-Krosse. Reden onderzoek: berichten over privéfeestjes.
Van Eck, ex-gemeentesecretaris Rotterdam	Stadhuiscultuur 'niet goed' / ruimhartiger in ontvangstbeleid. Hij heeft hier met Peper over gesproken / Peper had altijd een goed verhaal.
Ivo Opstelten, burgemeester Rotterdam	Bekendmaking schorsing drie ambtenaren wegens fraude. Kwam bij zijn aanstelling in aanraking met 'foute cultuur'. Weigert geruchten over college B&W van Bram Peper te onderzoeken.
Voormalig medewerkster van stadhuis Rotterdam	Melding grote uitgaven college van B&W van Bram Peper: voorbeelden worden genoemd.
Bram Peper	Geen privégebruik gemeentepersoneel. Neelie Smit geen privégebruik Nieuwe Maze.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Bram Peper	√	√	√	Indirect
R. van Middelkoop	√	√	√	Indirect-Direct
				Direct
				Direct

Van Eck	√	√	√	Direct
				Indirect
				Indirect-Direct
				Direct
Ivo Opstelten	√	√	√	Indirect
				Indirect-Direct
				Indirect-Direct
Voormalig medewerkster	√	X	√	Indirect
Bram Peper	√	√	√	Indirect

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame?
Opstelten werd naar eigen zeggen vlak na zijn aanstelling tot burgemeester in februari van dit jaar geconfronteerd met een 'foute cultuur'. <u>De afdelingshoofden knepen een oogje toe.</u>	Negatief
Voormalig medewerkster van het stadhuis: Zo zou op privéfeesten gemeentepersoneel de bediening hebben verzorgd en zou de rekening van deze partijen rechtstreeks naar de gemeente zijn gegaan. <u>Geruchten hierover doen al jaren hardnekkig de ronde op het stadhuis.</u>	Negatief

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
Peper weersprak gisteravond <u>met klem</u> de beschuldigingen.	Negatief

Anders dan de rekeningcommissie <u>weigert</u> Opstelten berichten over onoorbaar gedrag van het college van B&W te onderzoeken.	Negatief
Peper <u>ontkende</u> gisteravond dat hij ooit gemeentepersoneel liet <u>opdraven</u> voor partijen bij hem thuis.	Negatief

Vraag 4. In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Rotterdam onderzoekt met grote spoed de declaraties van oud-burgemeester Peper, nu minister van Binnenlandse Zaken, en van de toenmalige wethouders.	Epistemic	Assert	Bad

Het AD (13/10/1999)

Onderzoek gesjoemel gaat diep: Rekeningcommissie Rotterdam roept hulp zwaargewichten in

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Rekeningcommissie	Accountantskantoor KPMG werkt mee aan onderzoek: boekhouding. Onderzoek gaat terug tot aan 1986. Second opinion andere externe deskundigen.
N. van der Pol, voormalig wethouder	Bram Peper verbood haar om privé-kosten van een dienstreis te betalen.
Y. van Rijk, voormalig wethouder	Soortgelijke boodschap gekregen van Bram Peper als N. van der Pol.

Y. van Vught, directeur van de Accountantsdienst Rotterdam	Resultaten onderzoek: ambtelijke fraude alleen op beperkte schaal.
?	Fraude loopt op tot in de miljoenen.
F. van der Heijden, lid rekeningcommissie	Neemt het op voor Bram Peper.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct / indirect?
Rekeningcommissie	√	√	X	-
			√	Indirect
N. van der Pol	√	√	√	Indirect
Y. De Rijk	√	√	X	-
Y. van Vught	√	√	√	Indirect
?	X	X	√	Indirect
F. van der Heijden	√	√	X	-

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
De Rekeningcommissie: Zij heeft enkele voormalige wethouders hoog op de ' <u>verhoorlijst</u> ' staan.	Negatief
F. van der Heijden: Hij nam het onlangs in het Rotterdams Dagblad al op voor zijn ' <u>vriend</u> ' Peper,	Neutraal

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
De rekeningcommissie <u>neemt het vermeende gesjoemel door stadsbestuurders zo hoog op</u> , dat ze heeft besloten bij haar onderzoek de hulp in te roepen van <u>zwaargewichten</u> van buiten.	Negatief
Bovendien wil de commissie bij haar <u>naspeuringen</u> teruggaan tot 1986.	Negatief
De commissie wil dat KPMG de boekhouding onder de <u>loep neemt</u> en dat een van de <u>zwaargewichten</u> een second opinion over het onderzoek geeft.	Negatief
De rekeningcommissie neemt morgen een officieel besluit over de uitgangspunten en de exacte onderzoeksperiode, <u>die vooral de tijd beslaat waarin de huidige minister Peper burgemeester van Rotterdam was: 1982 tot 1998.</u>	Negatief
Van Vugt ... tot de conclusie dat ambtelijke fraude door bodes, beveiligingspersoneel en keukenpersoneel slechts op beperkte schaal had plaats gevonden. <u>De fraude blijkt echter in de miljoenen te lopen zo werd dit weekeinde bekend.</u>	Negatief
F. van der Heijden: Hij nam het onlangs in het Rotterdams Dagblad al op voor zijn ' <u>vriend</u> ' Peper, <u>hoewel het onderzoek van de commissie nog moet beginnen.</u>	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Het is voor het eerst dat de rekeningcommissie zich bij haar werk wil laten bijstaan <u>door derden van dit gewicht.</u>	Epistemic	Assert	Bad
<u>De commissie is de afgelopen weken met vele verhalen over misstanden uit kringen van (voormalige) ambtenaren en (ex) bestuurders bestookt.</u>	Epistemic	Assert	Bad
Hij nam het onlangs in het Rotterdams Dagblad al op voor zijn 'vriend' Peper, <u>hoewel het onderzoek van de commissie nog moet beginnen.</u>	Deontic	Median	Undesirable

Het AD (28/10/1999)

Peper beticht van misbruik: *Verwennerij op kosten Rotterdam; 'Peper had zo zijn eigen opvattingen over burgemeesterschap'; Rotterdamse ambtenaren klagen ook Neelie Kroes aan*

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Voormalige medewerkers Bram Peper	Opsomming van beschuldigingen tegen Bram Peper, zijn echtgenote, wethouders en topambtenaren
Bram Peper	Wil niet ingaan op de beschuldigingen
C. de Koning, voormalig ambtenaar bestuurszaken	Werd in het fraudecomplot betrokken, maar weigerde en moest vertrekken. Directe beschuldiging richting Bram Peper: cadeaus van buitenlandse delegaties voor eigen gebruik
Een ambtenaar	Directe beschuldiging richting Bram Peper: hij leefde volledig op kosten van de gemeente.

H. Bannink, voormalig gemeentesecretaris	Directe beschuldiging richting Bram Peper: privé-gebruik diensten gemeente. Controle op uitgaven was onmogelijk Bannink geeft aan niet op de hoogte te zijn geweest van de fraude
Een voormalige medewerker	Uitgaven waren oncontroleerbaar
Betrokkenen	Malversaties werden weggewerkt in de boekhouding
C. de Koning	Directe beschuldiging richting Bram Peper: privé-feestjes op de Nieuwe Maze.
Voormalige medewerkers Bram Peper	Ook vrienden / partners mochten met Bram Peper meegenieten
Voormalige medewerkers Bram Peper	Buitenlandse reizen leverde extraatjes op.
C. Rabbelier	Kaartte als eerste misstanden aan op stadhuis.
Beklaagden	De beklaagden namen de aantijgingen niet serieus.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct / indirect?
Voormalige medewerkers Bram Peper	√	X	√	Indirect
Bram Peper	√	√	X	-
C. de Koning	√	√	√	Direct
Een ambtenaar	√	X	√	Direct
H. Bannink	√	√	√	Indirect-Direct
				Direct
				Indirect

				Direct
				Indirect
				Direct
				Indirect
				Direct
Voormalig medewerker Bram Peper	√	X	√	Direct
Betrokkenen	√	X	√	Indirect
C. de Koning	√	√	√	Direct
Voormalige medewerkers Bram Peper	√	X	√	Indirect
Voormalige medewerkers Bram Peper	√	X	√	Indirect
C. Rabbelier	√	√	X	-

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	FRAME
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Framing
De voormalige medewerkers dragen <u>een waslijst met frauduleuze handelingen</u> aan. De aantijgingen aan het adres van de stadsbestuurders betreffen ...	Negatief
Minister Peper <u>wil</u> niet ingaan op de aantijgingen.	-

Behalve dat Peper en wethouders zichzelf tijdens reisjes en andere uitstapjes lieten <u>verwennen</u> , lieten zij ook hun partners en vrienden <u>meegenieten</u> , aldus de gesprekspartners.	Negatief
Buitenlandse reizen leverden volgens verscheidene medewerkers ook bij terugkomst nog een <u>extraatje</u> op.	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
De voormalige medewerkers <u>dragen een waslijst</u> met frauduleuze handelingen aan.	Epistemic	Assert	Bad
(..) die de onthullingen tegenover het Algemeen Dagblad hebben gedaan <u>willen anoniem blijven uit angst voor represailles, vanwege hun financiële afhankelijkheid van de gemeente of vanwege een zwijggebod.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
Vanuit hun functies <u>konden zij bijna dagelijks over de schouder van Peper, andere bestuurders en hoge ambtenaren meekijken.</u>	Epistemic	Assert	-
Enkelen <u>waren betrokken bij omstrede gedrag of moesten dubieuze opdrachten uitvoeren.</u>	Epistemic	Assert	Bad

Andere naaste medewerkers uit die tijd onderschrijven dat Peper het verschil <u>tussen mijn en dijn nauwelijks</u> kende.	Epistemic	Assert	Bad
De beklagden <u>namen haar aantijgingen niet serieus, evenmin als de beschuldigingen</u> door twee ex-wethouders.	Epistemic	Assert	Bad
<u>Nu worden hij en zijn vrouw ervan beticht op grote schaal misbruik te hebben gemaakt van gemeenschapsgeld.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable

Het AD (30/10/1999)

Peper regeerde als een Byzantijns vorst

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Voormalig medewerker Bram Peper	Burgemeester en PvdA-wethouders schoven met de grenzen: gemeenschapsbezit werd privé-bezit. Oorzaak: alleenheerschappij PvdA
Voormalig medewerkers Bram Peper	Er zijn er meer zoals 'de oud-medewerker' die een boekje open doet over Bram Peper. Zij willen praten, maar zijn bang voor represailles.
Voormalig medewerker Bram Peper	Gemeenschapsbezit werd privé-bezit. Voorbeelden: gebruik gemeentelijke creditcard Bram Peper tegen ambtenaren: omgeving waar veel mogelijk is
H. Bannink, voormalig gemeentesecretaris	Bram Peper was de roverhoofdman, zijn staf verzamelde zich om hem heen. Bram Peper deed dingen die ieder ander voor eigen rekening zou nemen. Over dienstreisen van Peper werden geen vragen gesteld, Peper deelde dat mee.

N. van der Pol, oud-wethouder	Direct beschuldigingen tegen Bram Peper. Wilde zich terugtrekken uit onvrede over Pepers gedrag. Peper geconfronteerd met gedrag t.o.v. ambtenaren, Peper reageerde woedend. Peper wilde geen externe werving.
J. de Ridder, ambtenaar	Mensen moesten buiten het stadhuis werk verrichten op privé-adressen van oud-burgemeester Peper en enkele wethouders.
Overbuurman	Ook bij Pepers vorige woning moesten medewerkers
H. Bannink,	Bram Peper deed dingen die anderen voor eigen rekening zouden nemen
Betrokkenen	Peper kreeg bij buitenlandse reizen zakgeld mee, de uitgaven werden nooit onderbouwd door rekeningen.
Voormalige medewerkers Bram Peper	Neelie Kroes had de touwtjes in handen.
Betrokkenen	Neelie Kroes claimde de gemeentelijke boot.
Voormalige medewerkers Bram Peper	Reis- en onkosten vergoed voor de gemeente voor reispartner Kroes.
W. Straasheijm, directeur Algemene Bestuurszaken	Er moest expertise van buiten worden ingehuurd omdat de gemeente zelf. Onvoldoende kwaliteit in huis had.
Ingewijden	Honen verklaring Straasheijm weg.
H. Bannink,	Burgemeester deelde gewoon mee wanneer hij op reis ging.
C. de Koning, oud-ambtenaar afdeling Bestuurszaken	Dienstreizen Bram Peper waren verkapte uitstapjes.
Betrokkenen	Men vraagt zich af wat Peper steeds op Cuba te zoeken had.
H. Bannink,	Reactie op bezoeken Cuba, misschien ging het Peper om de sigaren. Gemeentepersoneel in dienst op privé-feesten: niet betaald.
Betrokkenen	Gemeentepersoneel in dienst op privé-feesten: wel betaald.

Echtpaar Peper	Beschuldigingen zijn van gefrustreerde ex-medewerkers / mensen die in de war zijn.
C. Ladders, vroegere onderwijzer Bram Peper	Hij vindt de beschuldigingen ten opzichte van Bram Peper schandelijk.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Voormalig medewerker Bram Peper	√	X	√	Direct Indirect Indirect Direct
Voormalig medewerkers Bram Peper	√	X	X	-
Voormalig medewerker Bram Peper	√	X	√	Direct Indirect Direct Indirect-direct Direct
H. Bannink	√	√	√	Direct
N. van der Pol	√	√	√	Indirect Direct Indirect Direct Direct
J. de Ridder	√	√	√	Indirect Direct
Overbuurman	√	X	√	Direct
H. Bannink	√	√	√	Direct

Betrokkenen	√	X	√	Indirect
Voormalige medewerkers Bram Peper	√	X	√	Indirect Direct
Betrokkenen	√	X	√	Indirect
Voormalige medewerkers Bram Peper	√	X	√	Indirect
W. Straasheijm	√	√	√	Indirect
Ingewijden	√	X	X	-
H. Bannink	√	√	√	Direct
C. de Koning	√	√	√	Direct
Betrokkenen	√	X	√	Indirect
H. Bannink	√	√	√	Direct Indirect
Betrokkenen	√	X	√	Indirect
Echtpaar Bram Peper	√	√	√	Indirect
C. Lodders	√	√	√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
Burgemeester Bram Peper regeerde Rotterdam als een Byzantijns vorst. De havenstad was van hem. Hij was er altijd voor de stad, dus de stad moest er ook voor hem zijn.	Negatief
Een overbuurman kijkt 's ochtends tegen negen uur door het raam naar buiten. Het regent dat het giet. Over de Sterremos in de Rotterdamse wijk Ommoord nadert ... wacht meneer de burgemeester. Onder de paraplu wordt hij naar de auto geleid.	Negatief
Een oud-medewerker van Peper steunt en zucht. <u>Vertellen valt zwaar, zelfs na zoveel jaren. Het boek was nu juist gesloten.</u>	Negatief
De ambtenaar schrikt een beetje van zijn woorden. <u>Niet dat hij aan zijn eigen verhaal twijfelt.</u>	Negatief
Voormalig medewerker Bram Peper: 'Een van <i>Pepers</i> gevleugelde uitspraken was: wil jij soms met de Roteb mee?' <u>Dus werd er gezwegen. Jarenlang. Uit vrees voor de machtige arm van Peper. Een angst die ook nu nog geldt, omdat Peper is opgeklommen naar het hoge ambt van minister van Binnenlandse Zaken.</u>	Negatief
Voormalig medewerker Bram Peper: Als burgemeester maakte hij zijn medewerkers duidelijk dat ze 'in een omgeving werkten en leefden waar veel mogelijk was'. <u>Waar een joie de vivre gold zoals het een wereldhavenstad betaamt. 'Het is hier geen Ermelo', luidde Pepers devies. En dus schikten zijn vertrouwelingen zich in de mores van hun baas.</u>	Negatief
Van de Pol was tijdens Pepers bestuur verantwoordelijk voor het personeelsbeleid en werd eind jaren 80 <u>om de haverklap geconfronteerd met huilende, door de burgemeester vernederde ambtenaren.</u>	Negatief

<p><u>'Vreemdelingen'</u> in de top van het ambtelijk apparaat waren voor Bram Peper ontoelaatbaar, <u>blijkt uit de woorden van Van de Pol.</u></p>	<p>Negatief</p>
<p><u>Net als Peper zag Neelie de stad Rotterdam als haar 'woning' waarin zij bepaalde wat wel en niet kon.</u> Betrokkenen verklaren dat zij als president van de universiteit Nijenrode via haar eigen secretaresse meermalen uit hoofde van haar functie de gemeentelijke boot claimde.</p>	<p>Negatief</p>
<p>Wat had Rotterdam bijvoorbeeld steeds op Cuba te zoeken, vragen betrokkenen zich af. <u>Peper was een vriend van Fidel Castro en van de burgemeester van Havanna. Maar wat was het Rotterdamse belang van de reizen daarheen?</u></p>	<p>Negatief</p>

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QOUTE	Frame
<p>'Tot er geen grenzen meer waren en geen weg terug'. Een oud-medewerker van Peper <u>steunt en zucht...</u> <u>Voorovergebogen op de bank, de handen in het gezicht. De avond vordert. Dan toch een uitleg.</u></p>	<p>Negatief</p>
<p>Voormalig medewerker: 'Iedereen zat gevangen in het web.' <u>De directe ex-medewerker van de voormalig burgemeester formuleert met jarenlang opgekropte woede.</u></p>	<p>Negatief</p>
<p><u>Maar angst regeert niet overal.</u> Oud-wethouder N. van der Pol verscheen deze week op televisie om nog eens te verhalen over de trekhaak die onder de dienstauto van de burgemeester werd gemonteerd voor vervoer van het paard van ex-mevrouw Peper.</p>	<p>Negatief</p>
<p>Neelie Kroes: 'We zullen nog wel eens zien wie hier de baas is', liet zij <u>tegenstribbelende</u> ambtenaren weten.</p>	<p>Negatief</p>

Betrokkenen: De kosten van de dienstreizen gingen bijna altijd het budget ruimschoots te boven. De overschrijdingen werden vervolgens op het stadhuis <u>kunstig</u> weggewerkt <u>in de inmiddels beruchte post Bestuurskosten</u> .	Negatief
'Misschien ging het Peper om de sigaren', zegt Bannink <u>met een grijs</u> .	Negatief
Het echtpaar Peper stelt dat de beschuldigingen afkomstig zijn van gefrustreerde (ex-)ambtenaren of van mensen die in de war zijn. <u>Dat snijdt geen hout als Pepers 'grootste fan', zijn vroegere onderwijzer Lodders (80), trots verhaalt van zijn ontmoetingen met de burgemeester</u> .	Negatief
<u>De oude schoolmeester kan zijn emoties over de beschuldigingen aan het adres van zijn 'briljante Bram' bijna niet bedwingen</u> . 'Ik vind het schandalig. Ik heb die jongen geholpen.'	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
<u>Maar angst regeert niet overal</u> .	Epistemic	Assert	Good
Niet alleen de wethouder <u>heeft</u> nu de <u>moed</u> haar bedenkingen in het openbaar te uiten. <u>Ook</u> de eenzame strijder ambtenaar J. de Ridder, onder wie de transportploeg viel, <u>klom in de pen</u> .	Epistemic	Assert	Good
Het gemeentepersoneel <u>hoefde</u> niet alleen in Wassenaar <u>op te draven</u> .	Epistemic	Assert	Undesirable

Na een mislukt huwelijk vond Peper begin jaren 90 een nieuwe liefde in Neelie Kroes, oud-minister van Verkeer en Waterstaat. <u>Ze nam op het stadhuis de touwtjes stevig in handen.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
Het echtpaar Peper stelt dat de beschuldigingen afkomstig zijn van gefrustreerde (ex-)ambtenaren of van mensen die in de war zijn. <u>Dat snijdt geen hout</u> als Pepers 'grootste fan', zijn vroegere onderwijzer Lodders (80), trots verhaalt van zijn ontmoetingen met de burgemeester.	Epistemic	Assert	Undesirable

Algemeen Dagblad (15/01/2000)

Onkreukbaar: Peper: tientallen dubieuze posten en declaraties

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
KPMG accountants	Vragen rondom nut reizen en uitstapjes Peper. De bedragen variëren van honderden tot duizenden gulden.
Bram Peper	Onderbouwing nut van reis Peper naar Indonesië
Geheime B&W post	Onderbouwing nut van reis Peper naar Cuba
(Ex) wethouders / ambtenaren	Aantal niet tevreden over de kwaliteit van het verslag van de COR
Van der Pol	Peper wilde er niets van weten dat zij haar privé-deel van de reis naar Japan wilde terugbetalen.
Bram Peper	Verklaring Peper over kwestie Van der Pol

Andere getuigen	Andere getuigen ondersteunen verklaring Van der Pol
De COR	Verklaart dat ambtenaren met nieuwe beschuldigingen komen of oude versterken. Slechts een enkel gerucht wordt ontkracht. In andere gevallen zijn er geen bonnetjes te vinden. Bedenkingen over kosten verbouwing privé-verblijf Peper. Peper bemoeit zich in detail met de zaken.
KPMG accountants	Peper verantwoordt zich niet voor de uitgave van honderden en soms duizenden gulden.
De COR	Beschuldigingen gebruik gemeentelijke creditcard.
Anonieme bronnen	Zijn getuige geweest van Pepers privé-verblijven in hotel De Zeeuwse Stromen in Renesse.
Diederick van Eeden, voormalig manager hotel De Zeewse Stromen	De familie Peper werd in 1989 door twee chauffeurs van de gemeente Rotterdam gebracht.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
KPMG onderzoekers	√	X	√	Indirect
Bram Peper	√	√	√	Indirect
Geheime B&W post	√	X	√	Direct
(Ex)-wethouders / ambtenaren	√	X	X	-
Van der Pol	√	√	√	Indirect

Bram Peper	√	√	√	Indirect
Andere getuigen	√	X	X	-
De COR	√	X	√	Indirect
KPMG accountants	√	X	√	Indirect
De COR	√	X	√	Indirect
Anonieme bronnen	√	X	√	Indirect
Diederick van Eeden	√	√	√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
<u>Met opgetrokken wenkbrauwen pluizen tientallen accountants de boekhouding van de gemeente Rotterdam uit. Wat bijvoorbeeld te denken van de gecombineerde trip begin jaren 90 naar Singapore en Indonesië?</u>	Negatief

<u>Hoe langer de accountants in de boeken spitten, hoe duidelijker het verschil wordt tussen de wethouders en oud-burgemeester Bram Peper. Waar de meeste wethouders er met een <u>handjevol</u> 'vraagtekens' vanaf komen, zijn er voor <u>de dubieuze uitgaven</u> van en voor Peper tientallen pagina's nodig.</u>	Negatief
<u>Getraind als ze zijn in het zoeken van onregelmatigheden en het leggen van verbanden,</u> ontwaren de accountants al gauw een patroon in het reisgedrag van met name Bram Peper.	Negatief
Grote vraagtekens zetten de onderzoekers bijvoorbeeld bij het 'afhuren' van het schip in het weekeinde van Neelies 55ste verjaardag in 1996. <u>Gemiddeld kosten tochtjes met de boot 3000 a 5000 gulden (exclusief hapjes en drankjes).</u>	Negatief
Het nut van deze reizen voor de stad hebben de onderzoekers niet in de gemeentelijke boeken kunnen terugvinden. <u>Algemeen bekend is dat Peper een grote liefde koestert voor Noorwegen, (..)</u>	Negatief
In een geheime B&W-post is te lezen dat Peper zich (ook daar) 'gaat oriënteren op de politieke en sociale situatie (..)'. <u>Maar wat de havenstad aan de Maas daar wijzer van wordt, blijft een raadsel. De handelsrelaties over en weer mogen nauwelijks een naam hebben.</u>	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
<u>Het resultaat: een fors dossier met tientallen vragen</u> waarvoor Peper zich gisteren bij de onderzoekscommissie van de gemeenteraad moest verantwoorden.	Epistemic	Assert	Undesirable

Peper <u>schiet</u> achterin de donkerblauwe Chrysler en <u>zoekt weg van de confrontatie met zijn omstrede verleden.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
De Aziatische stadstaat <u>is niet meer dan een tussenstop naar Pepers favoriete buitenland Indonesië.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Het is één van de vele raadsels</u> die de onderzoekers de afgelopen twee maanden vonden in de metersdikke rij boekhouding van de jaren 1986-1999.	Epistemic	Assert	Undesirable
In het KPMG-pand in het Brainpark aan de rand van Rotterdam <u>vormt zich een dossier met tientallen dubieuze posten en declaraties.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Getraind als ze zijn</u> in het zoeken van onregelmatigheden en het leggen van verbanden, <u>ontwaren</u> de accountants al gauw een patroon in het reisgedrag van met name Bram Peper.	Epistemic	Assert	Desirable
Grote vraagtekens zetten de onderzoekers bijvoorbeeld bij het 'afhuren' van het schip in het weekeinde van Neelies 55ste verjaardag in 1996. <u>Gemiddeld kosten tochtjes met de boot 3000 a 5000 gulden (exclusief hapjes en drankjes).</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Algemeen bekend is dat Peper een grote liefde koestert voor Noorwegen</u> , een land waarvan hij de taal spreekt, waar hij heeft gestudeerd en een vakantie-onderkomen heeft.	Epistemic	Assert	Undesirable

In een geheime B&W-post is te lezen dat Peper zich (ook daar) 'gaat oriënteren op de politieke en sociale situatie (..)'. <u>Maar wat de havenstad aan de Maas daar wijzer van wordt, blijft een raadsel.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>De handelsrelaties over en weer mogen nauwelijks een naam hebben.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
Een steekproef van deze krant, genomen in de officiële gemeentelijke reislijst van Peper, <u>levert meer vraagtekens op.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Een burgemeester hoort in zijn eigen stad te wonen.</u>	Deontic	Prescribe	Desirable
Dit onderkomen wordt ook door het college van B&W gebruikt voor de zogenoemde 'retraite' <u>en bevalt de familie Peper zo goed dat er ook weekeindjes en midweekjes worden doorgebracht.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable

Het AD (24/01/00)

Bram Peper komt niet

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Bram Peper	Peper's beoordeling over onderzoek. Waarschuwing: juridisering van politiek affaire Brinkman

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Bram Peper	√	√	√	Direct
Bram Peper	√	√	√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3.A. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
Bram Peper: <u>Zijn beoordeling van de inhoud van die papieren kent half Nederland inmiddels uit zijn hoofd: 'lariekoek, potsierlijk, verzonnen flauwekul, ik ben onkreukbaar'.</u>	Negatief
Bram Peper: <u>Het beste is dat de Commissie haar werk zo snel mogelijk afrondt ... Anders ontstaat er 'een juridisering van de politiek', waar Peper zelf krachtig tegen waarschuwde...</u>	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?	Evaluation?
<u>Waarom wil</u> oud-burgemeester Peper toch zo graag de documenten van de Commissie tot Onderzoek van de Rekening van te voren <u>inzien</u> ?	Epistemic	Non-modalized positive Undesirable

<u>Zijn beoordeling</u> van de inhoud van die papieren <u>kent</u> half Nederland inmiddels uit zijn hoofd.	Epistemic	Assert	Undesirable
Als er niets in dit antwoord is veranderd <u>bestaat er voor Peper geen enkele reden om zich thuis te prepareren op het verhoor over zijn declaratiegedrag als burgemeester.</u>	Deontic	Proscribe	Undesirable
<u>De enige reden voor de hoge toon, waarop Pepers advocaat de documenten eist, kan, behalve een kwaad geweten, de hoop op tijdwinst via procedure-geneuzel zijn.</u>	Epistemic	Low	Undesirable
Waar procedure-gevechten geleverd worden <u>verdwijnen de feiten, dus de waarheid, achter de horizon.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Het effect van tijdrekken is echter ook dat het politieke klimaat rond Peper en het kabinet door aanhoudende perspublicaties verder verloedert.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Dat komt Peper misschien goed uit, maar premier Kok allerminst.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
Als de minister-president <u>ergens een broertje dood aan heeft is het wel aan voortdurende twijfel rond kwesties van integriteit.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Het was onverstandig</u> van Peper om zijn afspraak met de accountants pas op het laatste moment af te bellen.	Deontic	High	Undesirable

De minister ligt niet alleen vanwege een <u>paar verdwenen declaratiebonnetjes onder vuur</u> , maar vooral vanwege zijn <u>minachting voor essentiële democratische gewoontes</u> als verantwoording afleggen.	Epistemic	Assert	Undesirable
Minachting voor een commissie die haar best doet lijn te ontdekken in de <u>boekhoudkundige janboel, die Peper achtergelaten heeft, bevestigt de ondemocratische reputatie van Peper.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Het beste is dat de Commissie haar werk zo snel mogelijk afrondt, zodat de Rotterdamse Gemeenteraad en de Tweede Kamer zelf kunnen beoordelen wat koek en lariekoek was in het declaratiegedrag van Peper en zijn wethouders.</u>	Deontic	High	Desirable

Het AD (17/02/00)

Informatie van Peper zegt niets: *Belangrijke delen declaraties onleesbaar*

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
De rechter	Stelt dat de gegevens voldoende waren om declaraties Bram Peper te controleren.
D. Berts, Nieuwe Revu-journalist	Spreekt rechter tegen, gegevens zijn onvoldoende.
Woordvoerder Bram Peper	Veel reis- en representatiekosten zijn niet met declaratieformulieren afgehandeld.
D. Berts	Gedrag van Bram Peper: sarren. Berts blijft zich als een heer gedragen.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
De rechter	√	√	√	Indirect
D. Berts	√	√	√	Indirect
Woordvoerder Bram Peper	√	√	√	Indirect
D. Berts	√	√	√	Indirect-Direct Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Uit de declaratieformulieren die minister Peper (Binnenlandse Zaken) openbaar heeft gemaakt, <u>valt niet af te leiden</u> of zijn uitgaven zakelijk of privé zijn geweest.	Epistemic	Assert	Undesirable

Bovendien <u>ontbreekt</u> een groot aantal documenten die uitsluitel moeten geven over reisonkosten en bedragen besteed aan geschenken en representatie.	Epistemic	Assert	Undesirable
Berts en de media <u>schieten niet veel op met</u> de vrijgegeven documenten.	Epistemic	Assert	Bad
<u>Alle gegevens die iets kunnen zeggen over het doel</u> van lunches en diners en met wie ze zijn genoten, <u>zijn onleesbaar gemaakt</u> .	Epistemic	Assert	Bad
Accountants van de commissie <u>ontdekten</u> de afgelopen maanden <u>tientallen dubieuze uitgaven van en voor Peper</u> .	Epistemic	Assert	Bad

Het AD (25/02/00)

Peper niet vrijgepleit

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
COR / KPMG	De voorlopige conclusies dat hij onrechtmatig aanzienlijke sommen gemeenschapsgeld heeft uitgegeven, zijn onveranderd.
Ingewijden	Peper heeft nog steeds geen of onvoldoende verklaringen gegeven.
PricewaterhouseCoopers	Alles wat de oud-burgemeester van heeft gedaan of heeft uitgegeven zakelijk en in het belang van de stad is geweest.
Bram Peper	Meenemen vrouw had een meerwaarde voor de stad.
Ingewijden	De algemene, niet specifieke verdediging is onvoldoende en de nergens verantwoorde uitgaven zijn 'niet rechtmatig'.

Woordvoerder Bram Peper	Bram Peper wacht rapport af.
-------------------------	------------------------------

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
COR / KPMG	√	√	X	-
Ingewijden	√	X	√	Indirect
PricewaterhouseCoopers	√	√	√	Indirect Indirect-Direct
Bram Peper	√	√	√	Indirect
Ingewijden	√	X	√	Indirect-Direct
Woordvoerder Bram Peper	√	√	√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
De voorlopige conclusies dat hij <u>onrechtmatig aanzienlijke sommen gemeenschapsgeld heeft uitgegeven</u> , zijn onveranderd.	Negatief

Daarin wordt vooral beweerd dat 'alles' wat de oud-burgemeester van Rotterdam (en vaak ook zijn echtgenote N. Kroes) heeft gedaan of heeft uitgegeven zakelijk en in het belang van de stad is geweest.	Negatief
---	----------

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Oud-burgemeester Peper <u>heeft zich</u> met zijn antwoorden aan de Rotterdamse onderzoekscommissie <u>niet vrijgepleit</u> .	Epistemic	Assert	Undesirable
Het bijna altijd meenemen van zijn vrouw tijdens reizen of diners <u>was voor Peper een vanzelfsprekendheid</u> .	Epistemic	Assert	Bad
<u>Hoewel</u> een burgemeestersvrouw alleen mee op reis mag als daar aanleiding voor is, <u>ging Kroes bijna altijd mee</u>	Deontic	High	Undesirable
<u>Op vele vragen</u> van de commissie <u>gaat Peper inhoudelijk niet in</u> .	Epistemic	Assert	Undesirable
In het onderzoek <u>zijn tientallen creditcard-uitgaven opgedoken waarvoor geen verantwoording is gevonden, ook daarover kan Peper geen opheldering geven</u> .	Epistemic	Assert	Bad

Het Algemeen Dagblad (14/03/00)

Ontslag om te strijden als 'vrij' man

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
B. Peper	Redenen voor zijn ontslag. Hij heeft als burgermeester nooit iets onrechtmatigs gedaan.
A. Melkert	Wil de tijd nemen voor het kiezen van een opvolger.
Tweede Kamer fracties	Willen dat Melkert haast maakt met een opvolger.
Den Haag	Opties van opvolgers in de wandelgangen.
A. Melkert	Cohen was op bezoek maar spraken elkaar alleen over andere zaken.
B. Peper	Sinds vorige week op de hoogte van de bevindingen.
De Koningin	Heeft ontslag op de meest eervolle wijze verleend.
B. Peper	Kan onder de beschuldigingen niet goed meer functioneren.
W. Kok	Bittere pil dat Peper vertrekt, maar hij respecteert het.
A. Melkert	Betreurt aftreden, maar onderschrijft reden van Peper.
A. Joritsma	Kan zich de afweging van Peper voorstellen.
H. Dijkstal	Spreekt van een persoonlijke tragedie.
J. de Hoop Scheffer	Prijst kwaliteiten Peper en vindt het goed dat hij de eer aan zichzelf houdt.
A. Melkert	Vindt niet dat hij een fout heeft gemaakt. De raad keurde jaarlijks de rekeningen goed.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
B. Peper	√	√	√	Indirect
				Direct

A. Melkert	√	√	√	Indirect
Tweede Kamer fracties	√	X	X	-
Den Haag	√	X	√	Indirect
A. Melkert	√	√	√	Indirect
B. Peper	√	√	X	-
Koningin Beatrix	√	√	√	Indirect-Direct
B. Peper	√	√	√	Direct
W. Kok	√	√	√	Direct
A. Melkert	√	√	√	Direct
A. Jorritsma	√	√	√	Direct
H. Dijkstal	√	√	√	Direct
				Indirect-Direct
Oppositie	√	X	X	-
J. de Hoop Scheffer	√	√	√	Indirect-Direct
				Indirect
A. Melkert	√	√	√	Indirect
				Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
PvdA-fractie leider Melkert vindt niet dat hij een fout heeft gemaakt door Peper voor te dragen als minister, <u>hoewel</u> zijn naam al veel eerder in verband is gebracht met misstanden in Rotterdam.	Deontic	Median	Undesirable

RTV RIJNMOND NIEUWS

Rijnmond Nieuws (24-09-1999)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Cherie Rabbelier	Er gebeurden dingen die niet door de beugel konden: voorbeelden. Ze pakken lage ambtenaren terwijl ze zelf ook geen schone handen hebben: het gaat tot de hoogste regionen door.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Cherie Rabelier	√	√	√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QOUTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QOUTE	Frame
Cherie Rabbelier, die vanwege een recente operatie niet met haar gezicht in beeld wil, <u>weet daar als ex-medewerker van Peper, alles van</u> . Er gebeurde dingen waarvan ik achteraf dacht (..)	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
<u>Al jaren</u> bericht <u>de Stadhuis tamtam</u> dat de vroegere burgemeester van Rotterdam, de huidige minister van Binnenlandse Zaken, Bram Peper <u>het niet zo nauw nam met de scheiding werk en privé.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
<u>Cherrie Rabbelier</u> die vanwege een recente operatie niet met haar gezicht in beeld wil, <u>weet daar als ex-medewerker van Peper, alles van.</u>	Epistemic	Assert	Good

Rijnmond Nieuws (30/09/1999)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Collegepartijen / D66	Twijfelen geen moment aan de integriteit van collegeleden nu en in het verleden.
Van Ravesteijn, voorzitter COR	Uitleg waarnaar en waarom er onderzoek gedaan wordt.
SP / Stadspartij	Willen onafhankelijk onderzoek.
Kneepkens, voorzitter Stadspartij	Stelt eigen onderzoek in naar declaratiegedrag.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Collegepartijen / D66	√	X	√	Indirect

Van Ravesteijn	√	√	√	Direct
SP / Stadspartij	√	X	√	Indirect
Kneepkens	√	√	√	Indirect Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
Lagere ambtenaren ging het om, <u>maar hoe zit het met de top en de politiek zelf was gelijk de vraag.</u>	Neutraal

Vraag 3 Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
<u>Het was vanmiddag een zware bevalling.</u> Nadat de collegepartijen en D66 nog eens benadrukt hadden dat ze geen moment twijfelen aan de integriteit van collegeleden nu en in het verleden, werd besloten tot een onderzoek, uitgevoerd door de Commissie tot Onderzoek van de Rekening.	Positief
Voorzitter van de Stadspartij Kneepkens kondigde, <u>toen de oppositie haar zin niet kreeg,</u> een eigen onderzoek aan	Neutraal

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Het <u>was</u> vanmiddag <u>een zware bevalling</u> .	Epistemic	Assert	Bad
Ondertussen <u>blijft de geruchtenstroom</u> in het stadhuis <u>doorgaan</u> en <u>doen</u> vooral gemeenteraadsleden die langer meelopen <u>alsof zij nog nooit iets gehoord hebben</u> .	Epistemic	Assert	Bad

Rijnmond Nieuws (05/10/1999)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
N. van de Pol, oud-wethouder Rotterdam	Declaratiegedrag en gesjoemel is al jaren aan de gang. Verbaasd dat het nu pas naar buiten komt: maar als je je mond opendeed had je geen leven meer op het stadhuis. Peper liet haar alle hoeken van de kamer zien nadat ze privé-reis zelf betaalde.
Van Eck, gemeentesecretaris	Pas een jaar op de hoogte over misstanden personeel.
N. van de Pol	Reactie op Van Eck: onzin Bram Peper had zelfmoord gepleegd als het eerder naar buiten was gekomen. Wraakzucht was groot. Geen leven meer op het stadhuis, alles van haar werd gecontroleerd.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
N. van de Pol	√	√	√	Indirect Direct
Van Eck	√	√	√	Indirect
N. van de Pol	√	√	√	Indirect Direct Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3.A. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
Zelf combineerde ze eens een dienstreis naar Kobe met een privé-bezoek aan Hong Kong, <u>dat bezoek betaalde ze zelf</u> . Binnen een half uur ... werd ik bij de burgemeester ontboden en <u>hij liet mij alle hoeken van de kamer zien</u> .	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Zodra op het stadhuis duidelijk werd dat Van de Pol hier niet bij hoorde, werd <u>haar het leven zuur gemaakt</u> door de burgemeester.	Epistemic	Assert	Bad

Rijnmond Nieuws (28/10/1999)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Algemeen Dagblad	Een waslijst van frauduleuze handelingen.
H. Bannink, ex-gemeentesecretaris	Oneens met beveiliging Pepers huis, maar dat had niks met fraude te maken: de één is zuiniger dan de ander. Geen grootschalige fraude.

Woordvoerder Bram Peper	Denkt aan juridische stappen tegen AD.
CDA	Gaat vragen stellen aan Peper in de kamer.
Herkens, minister ontwikkelingssamenwerking	Vindt dat Peper openheid van zaken moet geven ten opzichte van het kabinet.
M. van Ravesteijn, voorzitter COR	Het heeft geen zin om het op te blazen en uit te breiden, het beperkt zich tot het Rotterdamse.
I. Opstelten, burgemeester	Het is een zaak van Rotterdam.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Algemeen Dagblad	√	√	√	Indirect
H. Bannink	√	√	√	Indirect Direct
Woordvoerder Bram Peper	√	√	√	Indirect
CDA	√	X	X	-
Herkens	√	√	√	Direct
M. van Ravesteijn	√	√	X	-
			√	Direct
I. Opstelten	√	√	X	-
			√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
<u>Een waslijst met frauduleuze handelingen</u> , zo noemt het Algemeen Dagblad de aantijgingen van enkele ambtenaren. <u>Het zijn de al langer bekende geruchten, misbruik van de gemeentelijke creditcards, inzet van privé-personen en goederen voor eigen doeleinden, relatiegeschenken die meer naar huis werden genomen.</u>	Positief
Ondertussen in Den Haag, het CDA gaat de minister volgende week <u>aan de tand voelen</u> over de geruchten.	Negatief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?	Evaluation?
-	-	-

Rijnmond Nieuws (01/11/1999)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Algemeen Dagblad	Peper werd door anonieme medewerkers beschuldigd van fraude.
Bram Peper	Peper wacht antwoord op brief af en besluit dan of hij stappen onderneemt.

H. Bannink	Distantieert zich van zijn uitspraken in AD, uit context, krant geeft onjuist beeld. Als ambtenaar geen oordeel over declaraties. Nooit gemerkt dat er rare dingen aan de hand zijn met declaraties.
------------	--

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Algemeen Dagblad	√	√	√	Indirect
Bram Peper	√	√	√	Indirect
H. Bannink	√	√	X	-
			√	Indirect Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
Het gewraakte artikel stond afgelopen donderdag op de voorpagina van het AD. Peper werd daarin door anonieme medewerkers van het stadhuis beschuldigd van fraude ten tijde van zijn burgemeesterschap in Rotterdam.	Positief

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
<u>Het gewraakte artikel</u> stond afgelopen donderdag op de voorpagina van het AD.	Epistemic	Assert	Bad
<u>Nog meer kritiek tegen het AD</u> maar dan uit monde van de oud-secretaris Bannink van Rotterdam.	Epistemic	Assert	Bad
Met zijn verklaring wil de oud-gemeentesecretaris duidelijk maken dat hij niet meedoet met <u>via de media besmeuren van mensen</u> .	Epistemic	Assert	Undesirable

Rijnmond Nieuws (16/01/2000)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Onderzoekers KPMG	Zetten een vraagtekens bij buitenlandse reizen van Peper, bij het gebruik van gemeentelijke creditcards, bij boottochtjes en feesten op kosten van de gemeente en bij verschillende declaraties.
W. Kok, Premier	Wacht rapport af totdat hij uitspraken doet.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Onderzoekers KPMG	√	√	√	Indirect
W. Kok	√	√	√	Indirect

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
De positie van Peper als minister van Binnenlandse Zaken staat onder druk nu een rapport van onderzoeksbureau KPMG <u>een waslijst van bedenkelijke feiten zou hebben opgeleverd.</u>	Epistemic	Low	-

Rijnmond Nieuws (24/01/2000)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
M. van Ravesteijn, voorzitter COR	Teleurgesteld dat Peper op laatste moment heeft afgebeld.
Bram Peper	Beschuldigt de commissie ervan vertrouwelijke informatie te hebben laten lekken naar de pers.
Stadhuisringen	Weet men zeker dat Peper zelf lekt
Bram Peper	Onderzoeken of een kort geding mogelijk is. Waarin geëist wordt dat Peper stukken van de commissie vooraf in mag zien.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
M. van Ravesteijn	√	√	√	Direct
Bram Peper	√	√	√	Indirect
Stadhuiskringen	√	X	√	Indirect
Bram Peper	√	√	√	Indirect

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3.A. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
(..) nu <u>dreigt</u> inmiddels <u>het onderzoek</u> dat de gemeenteraad heeft gelast naar de declaraties van Peper en wethouders van de afgelopen jaren, <u>inzet te worden van een hoog politiek spel.</u>	Epistemic	Low	-

<u>Duidelijk is dat de positie van Peper als minister steeds moeilijker wordt.</u>	Epistemic	Assert	Undesirable
Gisteren had Peper de kans om zich te verdedigen voor de commissie, <u>maar de minister vond het blijkbaar niet de moeite waard om te komen.</u>	Epistemic	Median	Bad
Iets wat de commissie tot nu toe aan iedereen <u>geweigerd heeft.</u>	Epistemic	Assert	-
<u>Speculaties</u> zat over de hoogte van het bedrag van de dubieuze declaraties, variërend van een ton tot een miljoen.	Epistemic	Low	-
Maar ook over de politieke toekomst van de Rotterdamse wethouders, <u>iets wat soms door de publiciteit rond Peper, wordt vergeten.</u>	Epistemic	High	Bad

Rijnmond Nieuws (25/02/2000)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Justitie (naam van bron onbekend)	Licht de zaak toe: het gaat om verklaringen van medewerkers over mogelijke diefstal en verduistering.
De COR	Bevestigt de berichten over declaraties vakantie-reizen Bram Peper niet.

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Justitie	√	√	√	Direct
				Indirect

De COR	√	X	X	-
--------	---	---	---	---

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3.A. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
Zo komt er toch nog een onderzoek door justitie, <u>dat het gemeentebestuur tot nu toe niet nodig vond.</u>	Epistemic	Assert	Bad
<u>Inmiddels wordt de spanning rondom dat andere onderzoek van declaraties van wethouders en ex-burgemeester Peper verder opgevoerd.</u>	Epistemic	Assert	Bad

Rijnmond Nieuws (13/03/2000)

Vraag 1: Welke stemmen komen aan bod?

STEM	Rol actor
Bram Peper	Toelichting op zijn ontslag

Vraag 2: Wat is de relatie tussen stem/tekst en het origineel?

STEM	Attribution?	Specifically?	Reported?	Direct - indirect
Bram Peper	√	√	√	Direct

Onduidelijkheden: stem van de auteur of intertekstualiteit?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 3.A. Hoe worden stemmen geframed in relatie tot de stem van de auteur?

QUOTE	Frame
-	-

Vraag 4: In hoeverre verbindt de auteur zich aan wat hij heeft geschreven in termen van waarheid en noodzakelijkheid of in termen van wat wenselijk en goed is?

QUOTE	Modality?		Evaluation?
De gemeenteraadscommissie die de declaraties van Peper onderzoekt als burgemeester van Rotterdam, komt pas aanstaande vrijdag met het eindrapport. <u>Maar Peper besloot dus om nu al te vertrekken.</u>	Deontic	Low	Bad